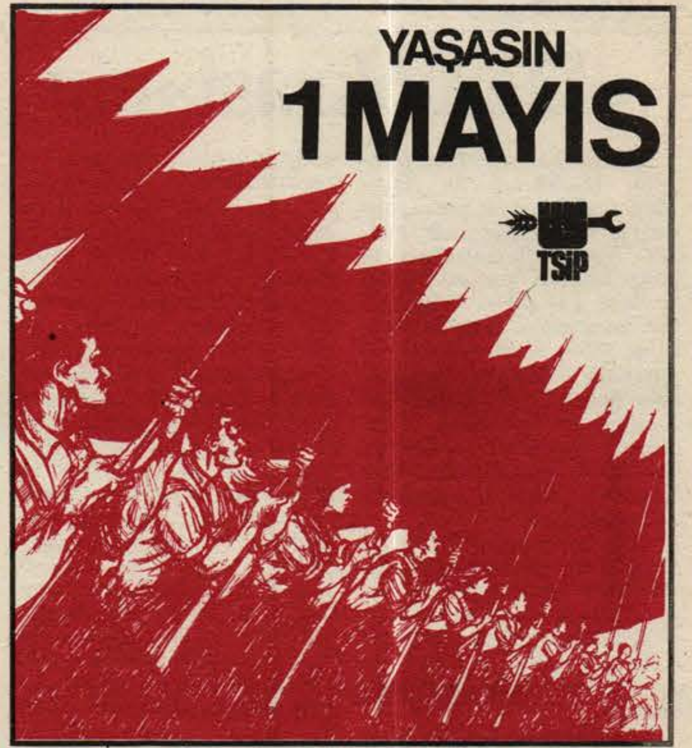
Dayanışma

MAYIS 1986 SAYI: 46 2.5,-DM

1 Mayıs yüzüncü yılında bütün dünyada coşkuyla kutlandı

1 Mayıs yüz yaşında

● 1 Mayıs'ın 100. yılında Türkiye işçi sınıfı 1 Mayıs'ı bir kez daha faşizm altında kutladı. Sol Birlik'i oluşturan 6 parti, 1 Mayıs vesilesiyle ortak bir bildiri yayınladı. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin yayınladığı 1 Mayıs bildirisini 3. sayfamızda bulacaksınız

● Türkiye'nin üç büyük kenti İstanbul, Ankara ve İzmir'de polis ve ordu birlikleri geniş güvenlik önlemleri aldılar. G.Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları 1 Mayıs öncesi İstanbul'a geldiler. Üç büyük kentte yüzlerce kişi tutuklanırken, 1 Mayıs'ın emek bayramı olduğunu söyleyen SHP Genel Başkanı Gürkan meclis kürsüsünde tartaklandı.

Dünya işçilerinin birlik, mücadele ve dayanışma günü 1 Mayıs, 100. yılında tüm dünyada büyük bir coşkuyla kutlandı. Bundan 100 yıl önce Şikago'da Amerikan işçi sınıfının 6 kurban vererek başlattığı gelenek, bugün de bütün ülkelerin işçilerinin bütün ülkelerin burjuvazisine karşı dayanışmasını ve müca-

(Devamı 7. sayfada)

Enkaz altından çıkarılan bir çocuk.

ABD'ye karşı en etkin silah barıştır!

● Libya saldırısı, ABD devlet terörünün sınırsızlığını, tehlikesini ve barış mücadelesinin ne denli güncel ve acil bir sorun olduğunu kanıtlamıştır.

● Evren-Özal yönetimi Libya saldırısında ABD'nin suçortağı ve maşası rolünde olmuştur, ABD Akdeniz'deki "savaş oyunlarında" Türkiye'den gelecekte daha çok katkı isteyecektir.

Birbirini izleyen askeri manevra ve provokasyonlardan sonra ABD'nin Libya'ya karşı giriştiği askeri saldırı, bütün dünyanın dikkatlerini, bu ülkenin uyguladığı devlet terörüne ve bu terörün dünyanın güvenliği açısından ifade ettiği tehdide çevirdi. Libya saldırısı ile yarın herhangi bir ülkenin aynı teröre muhatap olabileceği, Reagan'la tırmanmış olan soğuk savaş olgusunun insanlığın başı üzerinde demoklesin kılıcı gibi sallandığı bir kere daha anlaşıldı.

Çoğu askeri saldırı konusunda hoşnutsuzluklarını belirten NATO'cu müttefikleri,

(Devamı 7. sayfada)

«Zindanlar Boşalsın, Genel Af»

FREIHEIT FÜR ALLE POLITISCHEN GEFANGENEN IN DER TÜRKEI UND TÜRKISCH-KURDISTAN

ZİNDANLAR BOŞALSIN

GENEL AF!

● Sol Birlik, TKKKÖ ve KUK (Sosyalist Eğilim) idamlara, işkencelere ve Kürt halkı üzerindeki baskılara karşı ortak bir kampanya başlattı.

Sol Birlik'i oluşturan Kürdistan Öncü İşçi Partisi, Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Komünist Emek Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin yanısıra Türkiye ve Kuzey Kürdistan Kurtuluş Örgütü ve Kürdistan Ulusal Kurtuluşçu-

(Devamı 7. sayfada)

«Demokrasi»nin iki farklı standardı

● Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 24 Nisan 1986 tarihli oturumunda Türkiye'nin başkan yardımcılığı kabul edildi. Konuyla ilgili yorum yazımız 2. sayfamızda.

«Atatürk Barış Ödülü» Luns'a verildi

NATO eski Genel Sekreteri Joseph Luns

12 Eylül cuntası, daha ilk yılında, her yıl verilmek üzere bir "Atatürk Barış Ödülü" ihdas etmişti. Ödülün kime verileceğini Türk Dil ve Tarih Kurumu belirleyecek, Evren tarafından onaylanacaktı. Atatürk Barış Ödülü'nün "manevi değerinden" başka, 10 milyon lira da maddi mükafatı olacaktı.

Beş yıl hazırlıktan ve böyle bir ödülün verildiğinde kabul edilebileceğine kanaat getirildikten sonra ilk ödül bu sene Nisan ayı sonlarında, NATO eski Genel Sekreteri Joseph Luns'a verildi. Ödülün J.Luns'a verilmesi üç tür tepki aldı. Kimi

(Devamı 7. sayfada)

Dayanışma

Reagan'ın Libya seferi

REAGAN'ın Libya seferi tüm dünyanın tepkisini çekti. Beyaz Saray'ın "hık" deyicisi Thatcher dışında saldırıyı açıkça savunmaya kimse cesaret edemedi. "Birleşik Krallık"ın başbakanı ABD'nin saldırısına İngiltere'nin neden yardımcı olduğunu Avam Kamarası'nda açıklarken, "ABD, 350.000 askeriyle bizim özgürlüğümüzü korumak için Avrupa'da bulunuyor, ona destek olmak görevimizdir." dedi. Bir zamanlar dünyaya nizamat vermiş, "üstünde güneşin batmadığı imparatorluk"un özgürlüğünün, onun eski bir sömürgesinin himmetine bırakılması, tarihin "garip" bir istihzasıydı. İngiltere dışındaki diğer NATO'lu ve "Batı"lı ülkeler saldırıyı açıkça savunmaya ve onaylamaya yanaşmadılar. Silahlı müdahale yerine Libya ile ilişkilerin kısıtlanması doğrultusunda tedbirler aldılar.

Sosyalist ülkeler saldırıyı sert bir şekilde kınadılar. Pravda ABD'nin baskınını, "barbarca bir devlet terörü" olarak niteledi. Gorbaçov, Amerikan yönetimini, uluslararası birlikte yaşama ilkeleri yerine "cangıl kanunu"nu ikame etmekle suçladı.

Arap ülkeleri, ilericisinden en Amerikancı yönetimlerine kadar yekvücut Washington'u takbih ettiler ve Libya'ya sahip çıktılar. Saldırı sırasında Hindistan'da toplantıda bulunan Bağlantısız Ülkeler Dışişleri Bakanları Konferansı ABD'yi kınayan, Libya'ya arka çıkan bir karar aldı.

Konferans Libya ile olan dayanışmayı etkili bir şekilde sembolize etmek amacıyla, bağlantısızlar hareketinde önde gelen ülkeler sayılan Hindistan, Yugoslavya ve Küba temsilcilerinin de aralarında bulunduğu bir heyeti Trablus'a göndererek, Kaddafi'ye Libya'yı destekleme kararını iletti.

Bütün Dünya Reagan'ın korsanlığını böylesine mahkum ederken "müslüman" Türkiye'nin resmi çevreleri, dinkardeşliğini hiçe sayan bir tutumla, tarafsız gözükmeye itina eden demeçler verdiler. Bu tavır, antiemperyalist, ilerici çevrelerin yanısıra tekelci burjuvazinin goygoyculuğunu yapan boyalı basının bile tepkisini çekti. Anlaşılan ABD'nin Türk tekstil mamulleri ihracına koyduğu sınırlamalara fena bozulan burjuvazi, bir hayli alacaklı olduğu Libya'yı ekmek kapısı olarak görmekten başka çare bulamıyor. Buna karşılık Özal hangi sayede başbakanlık koltuğunda oturduğunun, misyonunun ne olduğunun gayet iyi farkında. "ABD'nin mutemet adamı" olmanın gereklerini soğukkanlılıkla yerine getiriyor.

ABD Libya'dan ne istiyor? Bunca tepkiyi, en yakın müttefiklerinin bile eleştirilerini göğüslemeyi göze alıp, topu topu 3 milyon nüfuslu bir ülkeyi —masum insanları da katlederek— neden hallaç pamuğu gibi atıyor?

Aslında ABD'nin "terörü beslediği için Kaddafi'yi cezalandırma" gerekçesi düpedüz bahane. Beyaz Saray'ın esas amacı Kaddafi yönetimini alaşağı etmek. Çünkü Libya'nın izlediği *kararlı antiemperyalist politika*, bilhassa ABD emperyalizmi karşısında taviz vermeyen tutum ABD yönetimini son derece rahatsız ediyor. Arap alemi içinde ilerici, ulusal kurtuluşçu hareketlere Libya'nın sağladığı destek de işin içine girince, ne yapıp edip

(Devamı 7. sayfada)

24 Ocak: Yoksullaşma programı

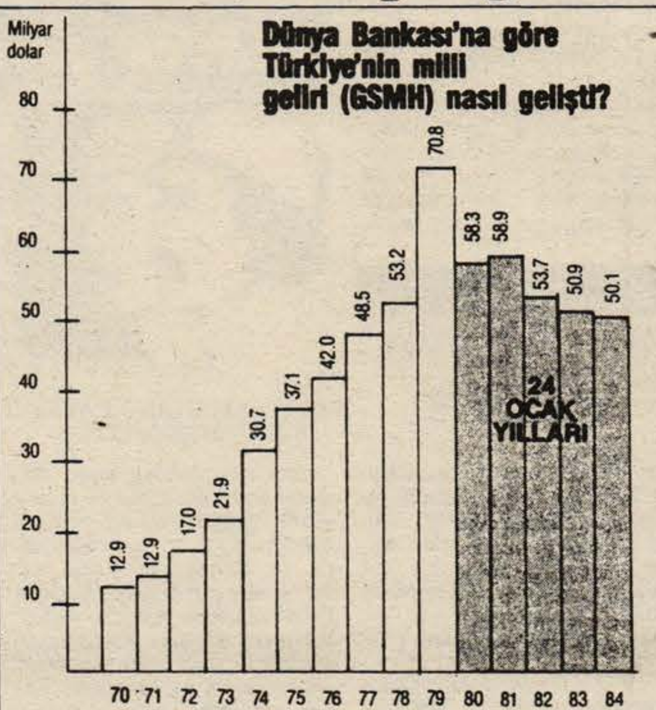
● 24 Ocak kararlarıyla birlikte faşizm altında geçen 1979-1984 yılları arasında % 30 yoksullaştığı açıklanan Türkiye, aynı dönemde büyük sermayenin kârlarını arttırmasıyla da dikkati çekiyor.

Dünya Bankası'nın "Kalkınma ve Dış Borç Ödemeleri" adlı raporunda 107 borçlu ülkenin son beş yıllık (1979-1984) ekonomik durumu analiz ediliyor. Rapora göre 107 ülkeden 31'i bu dönemde yoksullaşmış bulunuyor. Yoksullaşan 31 ülkeden en çok yoksullaşan 5'i arasında Türkiye de var. Türkiye'nin yoksullaşma oranı % 30'u buluyor.

Tablo'nun da gösterdiği gibi, Türkiye'nin safi olmayan ulusal geliri, dolar cinsinden olarak 1970 yılından beri istikrarlı olarak yükselirken, 24 Ocak kararlarının alındığı ve askeri faşist darbenin yapıldığı 1980 yılıyla birlikte düşmeye başlamıştır. 1984 yılında bu düşme, 1979 yılına göre % 30'a varmıştır.

Bu yoksullaşma ne rastlantıdır, ne de bir sürpriz! 24 Ocak kararlarının temel bileşenlerinden olan "dışa açılma" politikasının sonucudur.

(Devamı 7. sayfada)

Ücretlilere ölümcül bir darbe daha

Kamu işyerlerinde çalışan 600 bin işçi için 1986 yılında sözleşme görüşmeleri yapılacak. Bu sözleşmelere 50 ayrı işçi sendikası ve üç işveren sendikası katılacak.

Hükümet henüz açılmamış görüşmelerin çerçevesini bugünden ilan etti. Besbelli ki tıpkı önceki yıllarda oldu-

(Devamı 7. sayfada)

11 yaşındaki Sovyet öğrencinin ABD gezisi

Geçtiğimiz günlerde Barış Kurucusu Çocuklar Örgütü'nün daveti üzerine ABD'yi ziyaret eden 11 yaşındaki Sovyet öğrencisi Katerina Lycheva, Amerikalı çocuklar ve barışseverler tarafından sevgiyle karşılandı. Lycheva'yı resmen kabul etmeyecek kadar barış düşmanlığı sergileyen Reagan, küçük kız Beyaz Saray'ı gezerken, güya tesadüfen odadan çıkıp onunla karşılaştı!

Bu arada Amerikan istihbarat örgütü FBI'ın "ulusal güvenliği tehdit ettiği" gerekçesiyle 12 yaşındaki Samantha Smith hakkında dosya tuttuğu açıklandı. Samantha 1983'te Sovyet lideri Andropov'a yazdığı ve barış isteğini belirttiği mektup üzerine davetli olarak Sovyetler Birliği'ne

(Devamı 7. sayfada)

«Demokrasi»nin iki farklı standardı

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 24 Nisan 1986 tarihli oturumunda, beş buçuk yıldır gündemde bulunan "Türkiye'de demokrasi ve insan hakları" konusu bir kere daha görüşüldü. Görüşmeler sonucunda hazırlayıcının adına atfen kamuoyunda çoğunlukla "Steiner Raporu" diye geçen Siyasi Komisyon Raporu ile Hollandalı parlamenter Stoffelen tarafından hazırlanan Hukuki Meseleler Komisyon Raporu oylanarak kabul edildiler.

Her iki raporun Türkiye'nin mevcut durumu hakkında vardıkları sonuç kısaca şöyle: *Son bir yıl içinde Türkiye'de demokrasiye dönüş ve insan haklarına saygı konularında önemli gelişmeler kaydedilmiştir.*

Gerçek durumun böyle olmadığını biliyoruz. Evet, *görünüşte* Türkiye'de "batı demokrasileri"ndekine benzer bir şeyler oluyor gibi. Örneğin siyaset yasaklısı Demirel ve Ecevit'in alenen siyaset yapabilmeleri ve haklarındaki konuşma yasağını parlamento tarafından kaldırılmadan önce fiilen geçersiz kılmaları; DYP'nin militarizmi diline dolaması; Evren'in zaman zaman dozu nispeten yüksek eleştirilere maruz kalması; 12 Eylül darbesini şeklen de olsa eleştirebilen yazıların yayınlanabilmesi; göstermelik de olsa bazı işkencecilerin hapse mahkum edilmeleri; hatta Türk-İş'in miting yapabilmesi; hatta hatta "sosyalist bir parti" kurulması meselesinin tartışılmaya başlanmış olması, bütün bunlar askerlerin "kadir-i mutlak" olduğu dönemin icraatıyla kıyaslandığında Türkiye'de olumlu yönde bir gelişme olduğu söylenebilir. Ne ki bu kadarı 12 Eylül 1980 sonrasında Türkiye'de bir süreç boyunca yerleştirilen faşist rejimin çözülmekte olduğu anlamına gelmez. Çünkü yukarıda saydığımız —ve daha başkalarıyla birlikte— bütün gelişmelerin nicel birikimi, rejimde nitel bir değişikliğe yol açacak boyuta erişmiş olmaktan uzaktır. Rejimin çözüldüğünü belirleyecek esas faktör, demokratik hak ve özgürlüklerin, temel insan haklarının toplumda kimler için geçerli olduğu, kimler tarafından hakkıyla tasarruf edilebildiğidir. Şayet olumlu görülen gelişmeler genel olarak egemen sınıflar arasındaki hesaplaşmalar dahilinde gerçekleşiyorsa, ve şayet demokratik hak ve özgürlüklerin kullanımı, işçilere, çalışan kitlelere *fiilen* kapalı ise, o ülkede demokrasiye doğru gerçek bir gelişme olduğundan söz etmek aldatıcı olur. Üstelik Bursa Barosu tarafından tertiplenen ve son anda iptal edilen toplantı örneği, Demirel'in ve dahası "ana muhalefet partisi başkanı"nın konuşmalarının aba altından sopa gösterilerek önlenmesi, demokrasinin, burjuvazinin bütünü için de tümüyle geçerli olmadığının, "icabında" ihlal edilebileceğinin çok çarpıcı bir örneğidir.

COUNCIL OF EUROPE — CONSEIL DE L'EUROPE
PARLIAMENTARY ASSEMBLY — ASSEMBLÉE PARLEMENTAIRE

Böyledir de Avrupa Konseyi Türkiye'de olup bitenlerden habersiz midir ki, Evren-Özal ikilisini aklayan, 12 Eylül darbesine, işçilerin amansızca ezilmelerine, solun ve pekçok demokratın barbarca "tedip" edilmelerine alkış tutmuş müseccel demokrasi düşmanlarının ağızlarını kulaklarına vardıran raporları onaylar?

Bizim "Batıcılar" ne denli yırtınırlarsa yırtınsınlar Türkiye "Batı"nın hiç de itibar ettiği bir ülke değildir ve örneğin herhangi bir Latin Amerika ülkesinden çok daha az ilgilendirir "Batı" insanını. Buna karşın "Batı"nın çıkarları söz konusu oldu muydu Türkiye'ye duyulan ilgi artar. Türkiye'yi "Batı"lı görmeyen —ve asla görmeyecek olan— "Batı", günümüzün sosyalizm-kapitalizm kamplaşmasında Türkiye'yi eli altında bulundurmak için Türkiye'nin şeklen "Batı camiası" mensubu kalması doğrultusunda çaba sarfetmekten geri durmaz. Onun için de Türkiye'de neler olup bittiğini pekâlâ bilir. Sözü edilen raporların içerikleri de bu durumu doğrulamaktadır.

Örneğin Hukuk Komisyonu Raporu'nun "fikir suçları" ile ilgili bölümünde zikredilen Barış Derneği, DİSK, Yazarlar Sendikası ve TSİP davaları hakkında bir hayli detaylı bilgi verilmekte, TSİP hakkında son bir yıl içinde açılan 5 ayrı dava ile ilgili döküm, raporun yarım sayfasını kaplamaktadır. Yine aynı raporun "işkence ve kötü muamele" bölümünde TSİP merkez davası sanıklarından Turhan Yılmaz'a yapılan işkence —Hürgün gazetesinden naklen— detaylarıyla anlatılmaktadır. Bütün bunlar, diğer verilerle birlikte, Avrupa Konseyi'nin Türkiye'de olup bitenlerden bir hayli haberdar olduklarını göstermektedir.

Kaldı ki söz konusu raporlar Türkiye'de işlerin genel olarak iyiye doğru gittiği sonucuna varırlarken, Hukuk Komitesi Raporu'nun Sonuçlar bölümünün en sonunda:

"Normal parlamenter demokrasinin tümüyle geri gelmesi ve insan haklarına bir bütün olarak saygı gösterilmesinin sağlanması için yapılacak çokşey vardır." denilmesi, Türkiye'de geniş yığınlar için demokrasinin olmadığının "edepli" ifadesinden başka birşey değildir.

Demokrasinin —burjuva demokrasisinin anlaşılsın— birisi "Batı" için ötekisi "Doğu"ya mahsus iki ayrı standardı olur mu? "Batı"nın burjuva siyasetçilerine kalırsa oluyor. Olmadığını, olamayacağını onlara anlatmak ise, bir ölçüde bizlere, Türkiye demokrasi güçlerine düşüyor.

BAKIŞ

E.Mahmut Soner

Para kime yakışır?

ELİMDEKİ şu 1 TL.'yi işçiye mi versem, kapitaliste mi? İşçiye versem gidip bir eksiğine harcayacak, çünkü fazlasıyla, karşılanmamış ihtiyacı bulunmaktadır. Kapitaliste versem, ihtiyaçlarına harcamayacak, çünkü bu anlamda karşılanmamış ihtiyacı bulunmamaktadır; dolayısıyla sermayesine ilave edecek, böylece bu 1 TL. toplumsal tasarrufa katılmış olacaktır.

Burjuva devletin gelirler politikasında, belli bir "denge" içinde bu yaklaşım daima geçerlidir. Ama bazan bu "denge" büsbütün altüst olur ve 12 Eylül'den sonra Türkiye'de olduğu gibi, iş çığırından çıkabilir. Sabancı'ya, Enka'ya, Halit Narin'e verilecek her 1 TL.'nin mutlak olarak tasarruf edileceği varsayımı, işçilerin, köylü ve memurların ve diğer emekçilerin "ihtiyaçlarını bastırması" ve hatta "daraltması" ve dahi temel ihtiyaçlarının bir bölümünden "vazgeçmesi" gibi sonuçlar üretebilir.

1 TL.'yi kime versem tasarruf, kime versem harcama olur kaygısından başka faktörler ekonomiden ve politikadan dışlandı mı iş o kadar basitleşir ve herkes tarafından anlaşılır olur ki, politik ve iktisadi lisan da, kültür ve ahlâk da aynı ölçüde basitleşir. Böyle bir toplumda herşey kristalleşir, toplumsal bütün ilişkiler çeşitliliğini yitirip salt zorbalık ilişkisine indirgenmiş olur. Bu yeni durumda eskinin olağan ölçüleriyle düşünmek, merkezi sinir sisteminin zorlanmasından başka sonuç vermez!

Binlerce örnekten sadece birini alalım: İşverenler "kıdem tazminatından" kurtulmak, bunun için bir "devlet fonu" oluşturmak isterler. Hayli zor ve faşizmde bile "lüks" sayılabilecek bu proje şimdi gerçekleşiyor. Kıdem Tazminatı Fonu'nda paralar birikecek, yüz milyarlarca 1 TL. Bu paralar, tıpkı Emekli Sandığı ve İhtiyarlık Sigortası fonları gibi, ekonomik açıdan çok önemli bir rol üstlenecekler. Kapışılmasından önce doğal olarak tartışılması, sahibinin tayin edilmesi gibi sorunlar doğdu. Kapitalizmin, gelmiş geçmiş bütün tarihini kendi şahsında yansıtması anlamında prototip bir işveren olan ve dahi Türkiye işverenlerinin de "başı" bulunan Halit Narin sorunu bir çırpıda hallediverdi. Dedi ki; "Fonu biz kullanmalıyız. Para bize yakışır, parayı kullanmasını ancak biz biliriz..."

Bu sözün karşısında tutunabilmek için olağan (sağlıklı) düşünme tarzını kesin olarak terketmek, sağlıklı kalabilmek bakımından kesin olarak gereklidir. İşte o zaman bu sözler, milyonlarca "yoksul" için "küfür" olmaktan çıkar, soğukkanlılıkla kabul edilmesi gereken bir "gerçek" olur. Narin örgütlenmesini de biliyor, siyasetini de, çıkarını da. Bu kadarını bilen, parayı kendine yakıştırmasını da bilir, harcamasını da. Narin işçilerin, köylülerin, memurların, sair bütün emekçilerin, çıkarlarını, siyasetlerini, örgütlenmelerini bilmediklerini de ayrıca biliyor. Eh!.. daha ne bilsin birader.

O halde "para bize yakışır" diyen işveren haklıdır, gerçeği söylemektedir. Bu, akla ve ahlâka da uygundur. Emekçiler ne saksafon çalmasını, ne cintonik içmesini, ne de istakoz yemesini bilirler, ki bu saydıklarımız parayı gerektirir. Bu bakımdan para işverenlerin sadece hakkı değil, ihtiyacıdır da. Yoksullar Tan/Sabah gazetelerini okuyup (ucuzdurlar), toto oynayabilirler. Piyango bileti alıp umutlarını, arabesk dinleyip dertlerini, simit yiyerek açlıklarını savabilirler. Bunlar fazla para gerektirmezler.

Bu söylediklerimiz doğru değilmiş, emekçiler de en az işverenler kadar çıkarlarını bilirlermiş, yaşamasını severlermiş, siyasetten anlarlarmış, bugünü değilse bile yarını Halit Narin gibilerine bırakmazlarmış...

Bunlar boş laflar mı? Kanıtlasınlar da görelim!

(Not: Bu yazı, işçi sağlığı sorununa yeni bir yaklaşım önerisidir, tartışılabilir)

Batı'nın radyasyon histerisi

● Sovyetler Birliği'nin Kiev şehri yakınlarındaki Çernobil atom santralinde meydana gelen kaza, Batı'dadaki soğuk savaş mihrakları tarafından Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkelere karşı anti-komünist bir kampanya haline dönüştürüldü.

Sovyetler Birliği'nin Kiev şehri yakınlarındaki Çernobil atom santralinde meydana gelen ve iki kişinin ölümüyle neticelenen kaza, emperyalist ülkelerin ve haber tekellerinin en küçük bir "fırsatı" bile nasıl histerik bir anti-Sovyet ve anti-komünist kampanya haline dönüştürdüklerinin çarpıcı bir örneğini oluşturdu. Konu günlerce radyo ve televizyonlarda ilk haber oldu, özel programlar yapıldı, açık oturumlar düzenlendi, burjuva basın yayın organları manşetlerinde sürekli kazanın abartılmış ve yalan-yanlış haberlerini verdiler. Sovyet hükümetini kazayla ilgili olarak kendi ve dünya kamuoyunu bilgilendirmemekle suçladılar. Sovyet sisteminin nasıl kendi içine kapanık ve totaliter bir sistem olduğu üzerine ahkâm kestiler vb...

Bu arada ABD hükümeti Reagan'ın özel emriyle bir komisyon oluşturarak "dünya kamuoyunu" güya kazanın gelişimiyle ilgili olarak "bilgilendirmeye" çalıştı. Komisyonun ilk "bilgilendirmesi"nde, bir ABD casus uydusunun çektiği fotoğrafların, Çernobil atom santralindeki yangını tespit ettiği ileri sürülürken, bir gün sonra ABD hükümeti bu "bilgiyi" geri alarak, uydu tarafından çekilen fotoğrafların "yanlış yorumlandığını" bildirdi. Öte yandan kimi yayın organları ölü sayısını 2000 olarak verirlerken, Springer'in ünlü "Bild" gazetesi hızını alamayıp, rakamı 30 bine çıkardı...

Batı'nın sosyalist ülkelere karşı başlattığı bu histerik kampanya bu kadarla da kalmadı. Aralarında İsveç ve Finlandiya'nın da olduğu birçok Batı Avrupa ülkesi kaza Sovyetler Birliği'nde olmasına rağmen tüm sosyalist ülkelerden, bu arada radyasyondan hiç etkilenmeyen Macaristan'dan da gıda maddeleri alımını durdurdu.

Sovyet hükümetinin kazada iki kişinin öldüğünü, 197 kişinin de tedavi altına alındığını, bunlardan 49'unun tekrar salıverildiğini, işyerlerindeki, kolhoz ve sovhozlardaki çalışmaların normal seyrini sürdürdüğünü, atom santrali ve çevresindeki radyasyon yoğunluğunun normale döndüğünü, bizzat Kiev ve çevre bölgelerdeki havanın korkulacak ölçüde kirlenmediğini, içme sularının, ırmak ve göllerdeki diğer suların kalitesinin normlara uyduğunu, bölgede gerekli tüm önlemlerin alındığını, kazanın komşu ülkelere zarar verecek boyutta olmadığını, fakat sonuçlarının da tam kesinlikle henüz bilinmediğini açıklamasına rağmen, Batı basın organları bu açıklamaları ya olmamış saymakta, ya da bilerek şüpheli göstermektedir.

Sosyalizm düşmanlıkları insan düşmanlığıyla özdeşleşmiş, görünmez bir kazanın sonuçlarını bile anti-Sovyet kinlerini kusmak için fırsat bilen Pentagon'a, Beyaz Saray'a vb. yerlere tünemiş felaket tellallarının gizlenemeyen sevinç çığlıkları, "radyoaktif zehirlenmeye" uğramış gibi insanın midesini bulandırıyor. Bu iğrençliği görüp de kusmamak mümkün mü.

kısa ... kısa ... kısa ... kısa ...

VEREM HASTALIĞI YAYGINLAŞIYOR

●Yıllar önce Türkiye'de tehlikeli bir hastalık olmaktan çıkan verem hastalığının yeniden patlama noktasına geldiği, sosyal ve ekonomik çalkantıların, veremin son yıllarda aşırı bir şekilde artmasına neden olduğu belirtildi.

Verem Savaş Derneği Başkanı Dr.Zülfi Sami Özgen, 1970'li yıllarda Türkiye'de 70 bin veremli hasta varken, son zamanlarda bu sayının 130 bine ulaştığını söyledi.

Sağlık Bakanlığı yetkilileri ise 1985 yılında 4-5 bin kişinin verem hastalığından öldüğünü tahmin etmektedirler. Veremden ölenlerin tam sayısının saptanmasının güçlüğü karşısında, yüzbinde 8-9 olan veremden ölüm oranının nüfusa uygulanmasıyla bu rakamın elde edilebildiğini açıklayan yetkililer, bunun gerçeğe yakın olduğunu belirttiler.

TÜRKİYE'DE İNTİHAR OLAYLARI SON BEŞ YILDA İKİ KAT ARTTI

●Ankara'da yayınlanan Devlet İstatistik Enstitüsü'nün intihar istatistiklerine göre, son beş yıl içinde Türkiye'de intihar edenlerin sayısı iki kat artmıştır. Bunların üçte birini gençler oluşturuyor ve en çok intihar olayı görülen il İstanbul.

1980 yılında resmi rakamlara göre Türkiye'de 750 kişi intihar etmişken, bu sayı 1985'de 1500'e ulaştı. Yaşamına son verenlerin yaklaşık üçte birini gençler oluşturuyor. 15-24 yaş grubundaki gençlerin toplam intiharlara oranı 1983 yılında yüzde 32 oldu. İstatistiklere göre, en çok kullanılan yöntem "kendini asmak" şeklinde oluyor. İntihar edenlerin yarıdan fazlası da kentlerde yaşayanlar arasında.

GERÇEK gazetesinden fabrika haberleri

POLİS SAMANDAĞ HALKINI SİNDİRMEK İSTİYOR

Polis Samandağ halkı üzerinde aralıksız baskı ve zulmü eksik etmiyor. Bunun en açık örneği Aralık ayının başlarında ve yılbaşında yaşanmıştır. Aralık ayı başlarında polis kahvehanelere baskın yapıp, insanları kimlik sormaksızın arabalara doldurup karakola götürmüşler ve sabahlara kadar aralıksız odun, kömür taşıtmışlardır. Yine aynı baskı yılbaşı gecesi yaşanmıştır. Polis gece boyunca gidip gazinolarda ve kumarhanelerde arama yapacağına belirli mahallelere girip evlere baskın yapıp genç kızların çeyizlerine varıncaya kadar aramışlar birşey bulamayınca evdekileri kumar oynuyor veya oynatıyorsunuz diye kadın kız çorçocuk ayırmaksızın karakola götürüp insanları sabaha kadar bekletip gecelerini nezarette geçirtmişlerdir.

Bazı aileler hakkında "yasal işlem yapacağız" diye yok yere bir kaç gün içerde tutup bırakılmışlardır. Samandağ halkı iyi biliyor ki polis baskılarına asla ve asla boyun eğmeyeceklerdir.

Samandağ'dan
Bir Gerçek Okuru

OTOYOL FABRİKASINDA ÜTÜLÜ ELBİSELER

Kartal Cevizli'deki Otoyol fabrikasında baskılar her geçen gün biçim değiştirerek sürüyor.

İşyerindeki onca baskı ve yıldırma politikasından sonra şimdi de psikolojik baskı yöntemlerini geliştiriyorlar. En son her işçinin işyerinde 2 takım iş elbisesi bulundurma zorunluluğu konmuştur. Tulumlar ütülü olacak ve kravat takılı olacaktır. Biri kirlenirse hemen diğeri giyilecektir.

İşyerinde çalışma koşulları zaten ütülü ve kravatlı giyinmeye uygun değildir. Sağlık koşullarının bulunmadığı, güvenliğin olmadığı bir yerde, ütülü tulum giyilse ne değişecek ki?

Biz işçiler temizliği, temiz ve düzgün giyinmeyi hem bilir, hem de bunu çok severiz. Ama, işyerinde ütülü tulum giyecek olan bizlerin, dışardaki yaşamının nasıl olduğunu işveren bilmez mi ki? Bunun için de boşuna uğraşıyor bizimle. Daha iyi giyindiğimiz, daha iyi yaşadığımız günlere hep birlikte ulaşmak dileğiyle...

Otoyol Fabrikası'ndan
Bir Gerçek Okuru

BELEDİYE BAŞKANI MI, ÇETE BAŞKANI MI?

Ülkemizde eskiden beri mevcut (kadim) çetelere yenileri eklendi: Belediye çeteleri.

Şimdi İstanbul'da 15 yeni çete var. En ünlüleri de Dalan'dan sonra Bakırköy Belediye Başkanlığına oturan eski sosyal demokrat, Malatyalı Dr. Naci Ekşi.

Dalan, işe Sevdatepesini bir Arap şeyhine pazarlayarak (tabii 250 milyon TL komisyon karşılığı) başlamıştı.

Bu emlak işi diğerlerine de tatlı geldi. Denebilir ki her belediye başkanı aynı zamanda müthiş derecede emlak komisyoncusudur. Adil Araslı yanlarında halt etmiş. Ötekilerini daha sonra yazmak üzere şu Naci Ekşi'ye bakalım:

1) Paris'te Rafaelle mağazası yanındaki Ekşioğlu mağazasını hangi emlak komisyonundan aldığı parayla açmıştır?

2) Bakırköy Ataköy arasındaki (tren yolunun sağındaki) halen otopark ve top sahası olarak kullanılan 5 milyar değerindeki mülkün sahibini Amerika'da nasıl bulmuştur? Bulmak kolay ama adamın gayri müslümlüğünden yararlanarak burayı kamulaştırma tehdidi nasıl olur, oluyor. Belediye başkanlığı koltuğunda bir çetebaşı, emlak çetesi varsa oluyor ve 800 milyon liraya kapatabiliyor bu mülkü. Şimdi mülk Naci Ekşi adına tapuya tescil edilmiştir. 5 milyarlıktır. İyi de bu Ekşi 800. 000.000'u nereden buldu? Çeteci başı olunca bulunuyormuş demek.

Şimdi Naci bey adamlarıyla araştırıyor. Bulduğu değerli boş arsaları kamulaştırmak, bize çiçekli bahçeler yapmak için. İnanılır mı?

İstanbul'dan
Bir Gerçek Okuru

Gerçek gazetesinin Mart 1986 tarihli 240. sayısından alınmıştır.

1 Mayıs meşalesi 100 yıldır yanıyor!

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, 1 Mayıs'ın 100. yıldönümü nedeniyle bir bildiri yayınladı. Bütün dünyada işçi sınıfının gurur ve coşkuyla kutladığı bu önemli tarihi günü Türkiye'de işçi sınıfı, faşizm altında ve faşizme karşı mücadelenin bir parçası olarak kutlamaktadır. TSİP'nin 1 Mayıs bildirisi şöyledir:

«Türkiye işçi sınıfına selam!»

100 yıl önce Amerikan işçi sınıfının, beş kahraman evladını şehit vererek Şikago'da yaktığı 1 Mayıs meşalesi, dünya işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günü olarak 100 yıldır sürüp gelmektedir. Amerikan işçilerinin "Merkezi Emek Birliği" temsilcisi Spies, idam edilmeden az önce; "Bizi asmakla siz sadece bir kıvılcımı söndürüyorsunuz, ama bunun arkasından bir yangın gelecektir..." demiş ve gerçekten bu cümleyle dünya tarihinin son 100 yılını özetlemişti.

İşçi sınıfının sömürüsüz bir toplum için mücadelesi, söndürülmüş nice kıvılcımlara rağmen gelişip yangın oldu. Ekim Devrimi ile ilk, Halk devrimleriyle yeni yeni meyvalarını verdi. İşçi sınıfı, dünyayı değiştirebilecek, insanlık tarihinin sonsuz devinimini çağımızda omuzlayıp yarınlara taşıyacak öncü sınıf olduğunu kanıtladı.

İşçi sınıfı, binlerce yıllık sınıflı toplum birikiminin kemikleşmiş ve köhnemiş dünyasını, tek tek ülkelerde yıkarken bile, sermayenin dünya çapında birleşmiş gücüne karşı savaşıyor; dolayısıyla işçi sınıfı, her bir ülkede, evrensel birliğinin ve dayanışmasının verdiği güçle mücadeleyi sürdürüyor. 1 Mayıs, işte bu sınıf dayanışmasının sembollerinden biri olarak 100 yıldır yaşıyor.

1 Mayıs'ın Türkiye işçi sınıfı tarihinde de önemli bir yeri var. İşçiler 1906 yılından bu yana 1 Mayıs'ı kutluyorlar. 1921 ve 1922 yıllarında 1 Mayıs İstanbul'da gösterilerle kutlanmıştır. Daha sonra, bu geleneğin unutturulması, baskı altına alınması, 1 Mayıs'ların yasaklanması gelir. Kemalist burjuvazi kendi diktatörlüğü altında işçi sınıfına hiçbir demokratik imkan tanımaz. Türkiye işçi sınıfı, uzun mücadelelerden sonra demokratik haklarını, söke söke ve kendi bağımsız sınıf çizgisini ortaya koyabildiği sürece kazanır.

1 Mayıs, 53 yıl sonra İstanbul'da, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 1975 yılında düzenlediği bir toplantıyla yeniden kutlanmaya başladı. Devrin siyasi iktidarının yoğun saldırı ve baskıları altında gelen bu başlangıcı DİSK'in öncülüğünde ve geniş emekçi yığınların katıldığı kutlamalar izledi. Burjuvazi asla izin vermedi, 1977 1 Mayıs'ında işçi sınıfına saldırıp 37 emekçi yurttaşı Taksim Meydanı'nda katletti. İşçi sınıfımız sonraki yıllarda, bütün engellemeler ve yaygın siyasi tutuklamalara rağmen yığınsal kutlamalarla 1 Mayıs'ın işçi sınıfına ait bir davranış biçimi olduğunu vurguladı.

12 Eylül askeri faşist darbesinden bu yana 1 Mayıs kutlamaları yığınsal eylemler olmaktan çıktı, başka biçimlere büründü. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 1 Mayıs bildirileri her yıl basıldı, dağıtıldı, mümkün olan yaygınlıkta fabrikalara ulaştı. İşçiler gizli yollardan, pasif ve aktif, değişik antifaşist mücadele yöntemleriyle 1 Mayıs'ı birleştirdiler.

Şüphesiz bu, faşizm karşısında her sahada geri çekilmenin bir yansımasıydı. Ancak, işçi sınıfı için "mutlak yenilgi" hiçbir zaman olmamıştır. Nitekim, faşist darbeden altı yıl sonra, şartlar değişmemiş olsa bile, şartların değişebileceği, somut kanıtlarıyla ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu "kanıtların" başında işçi sınıfımızın kendini göstermeye başlayan mücadele azmi gelmektedir. İşçi sınıfımız, faşizm tarafından konulmuş yasakların, toplumsal genişlikteki korku ve umutsuzluğun, sarı ve faşizm işbirlikçisi sendikal ayak bağlarının üstüne yürümektedir. İşçi sınıfının acil istemlerine sırtını dönmüş "demokratlıklar" toplumda yankı bulmamakta, bütün bunlar, bundan sonraki siyasal gelişmelerin mihverine işçi sınıfının yeniden oturacağını göstermektedirler.

Bu mücadelede, işçi sınıfımız 1 Mayıs geleneğini, yalnızca demokratik bir hak, ulaşılması gereken bir hedef olarak değil, bir sınıf karakteri, bir üslup olarak yaşatmaktadır. Milyonlarca emekçinin iş bırakıp katılacağı, bütün dünya işçileriyle aynı ortak duyguların yaşanacağı 1 Mayıs'lar önümüzdedir; bu hedeflere 1 Mayıs geleneği ile varılacaktır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, diktatörlüğü alaşağı edip demokrasiyi kazanmanın ancak örgütlü yığınsal mücadele ile mümkün olduğunu söylüyor, politikalarını buna göre biçimlendiriyor ve bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesini bu doğrultuda, 1 Mayıs geleneğini de kucaklayarak sürdürüyor.

Yaşasın Dünya İşçilerinin Birliği ve Mücadelesi!
Selam Türkiye İşçi Sınıfına!

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi

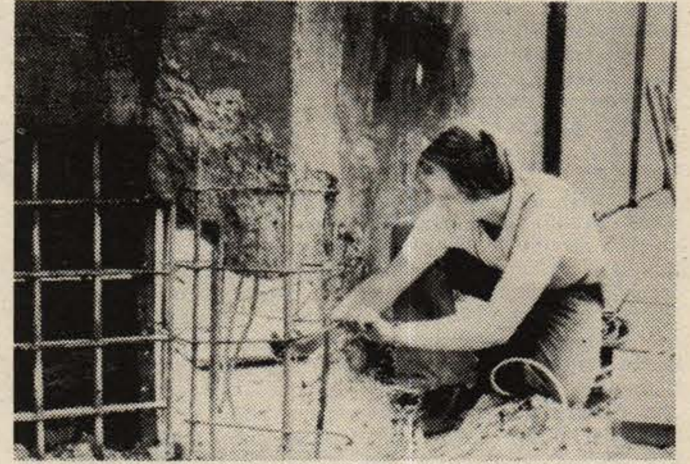
Celle'de olanlar devlet terörünün tek örneği değildir

● Bundan 8 yıl önce Celle'deki cezaevine atılan bombanın GS G-9 adlı gizli örgütle, Verfassungsschutz'un (Anayasayı Koruma Örgütü) marifeti olduğu açığa çıktı.

Bundan 8 yıl önce 25 Temmuz 1978 tarihinde Celle'deki cezaevine atılan bombanın olaya terörist bir eylem görünümü vererek F.Almanya'daki demokrasi güçlerine saldırı için bahane yaratmak isteyen istihbarat örgütlerinin bir girişimi olduğu açığa çıktı.

Bundan 8 yıl önce gerçekleştirilen ve "resmi devlet terörünün" ilk olmayan bu örneğinin hikayesi şöyle: Klaus-Dieter Loudil adlı alkolik ve arkadaşları tarafından "para için herşeyi yapabilecek" tıynette olduğu belirtilen bir lumpen 1974 yılında yaptığı bir soygun nedeniyle 10 yıl hapis cezasına çarptırılır. Loudil cezaevinden dört yıl yattıktan sonra izinli olarak dışarı çıkar, fakat 1 Haziran 1978 tarihinde geriye kalan 6 yıllık cezasını çekmek için cezaevine dönmesi gerekirken ortalıktan kaybolur. Çünkü Loudil içerdeyken gizli istihbarat örgütüyle ilişkiye geçmiş ve onlardan dediklerini yaparsa geriye kalan 6 yıllık cezanın bağışlanacağı sözünü almıştır. Bu arada 25 Temmuz 1978 tarihinde cezaevine bir bomba atılır. Burjuva yayın organları bombanın aynı hapishanede yatan RAF üyesi Sigurd Debus tarafından "politize" edilen Louidil tarafından atıldığını, böylece RAF'ın açlık grevindeki arkadaşlarına "dışarıdan" destek sağlamayı amaçladıklarını yazdılar. Aslında ise gizli istihbarat örgütleri bu provokasyonla Loudil'i RAF'ın içine sızdırmayı ve bu kanalla istihbarat toplamayı amaçlamışlardı.

O zamanlar Başbakan olan SPD'li Helmut Schimt'in de bilgisi dahilinde gerçekleştirilen bu provokasyon, resmi devlet terörünün ne ilk ne de son örneğini oluşturuyor.

Celle hapishanesine bomba atıldıktan sonra

Bremerhaven'da faşizme karşı güçbirliği

Bremerhaven'de 30 Mart günü faşist ve gericilerin "Çanakkale şehitlerimizi anma günü" adı altında yaptıkları toplantı, Gerçek ADK, Birlik Yolu, Demokratik İşçi Derneği, Dibaf, Türkiyeli İşçiler Dayanışma Derneği, Alman Komünist Partisi (DKP), SDAJ, antifaşistlerin örgütü VVN, sosyal demokrat gençlik örgütü Jusos tarafından birlikte düzenlenen bir mitingle protesto edildi.

26 Mart tarihinde bir araya gelen antifaşist güçler ve örgütler Türk ve Alman kamuoyuna seslenen bir bildiri çıkardılar. Antifaşist güçler tarafından yoğun bir şekilde dağıtılan bildiride, gerici ve faşistler tarafından düzenlenen bu toplantının, din maskesi altında faşist cuntayı aklama ve faşist propaganda yapma amacına yönelik olduğu belirtildi.

Faşistlerin toplantısına karşı dağıtılan bildiri, ayrıca tüm antifaşistleri, demokrasiden yana güçleri 30 Mart tarihinde yapılacak toplantıyı protesto etmeye de çağırıyordu. Bunun üzerine, faşistlerin toplantı yaptıkları kilisenin önünde toplanan 200 üzerinde değişik uluslardan antifaşist sloganlar atarak, bildiriler dağıtarak toplantıyı protesto ettiler. Asıl amacını bilmeden toplantıya katılmak isteyen birçok Türkiyeli işçi, protesto gösterisi yapanların uyarı ve açıklamaları üzerine toplantıya katılmadan geri döndüler. Ayrıca toplantıya katılan birçok izleyici de toplantı düzenleyicilerinin asıl amacını gördükten sonra toplantıyı terkettiler.

Toplantıya katılanların azaldığını gören faşistler, fiyaskolarını örtmek üzere "salonda bomba var" ihbarı yaparak toplantılarını apar topar bitirdiler. Bu arada üzerinde silah çıkan üç faşist polis tarafından yakalandı.

FİDEF 10. kongresi yapıldı

Federal Almanya İşçi Dernekleri Federasyonu FİDEF'in 10. olağan kongresi yapıldı. "Dünyada barış, F.Almanya'da eşit haklar, Türkiye'de demokrasi" ana temalarının öne çıkarıldığı kongrede, dünya barışı, yerel düzeyde seçme ve seçilme hakkı, Türkiye demokrasi güçleriyle dayanışma vb. konularındaki kararlar görüşüldü ve onaylandı.

FİDEF 10. Kongresi'ne birçok örgüt ve kişi konuk olarak katıldı. Konuk örgütler arasında bulunan GERÇEK ADK sunduğu mesajda, FİDEF kongresinin Türkiye'de verilen demokrasi mücadelesine katkı getirmesi dileğini belirtti.

Evren ve «makamı»

Cumhurbaşkanı Evren ile parlamentonun belli bir kesimi arasında, cumhurbaşkanlığı makamının "yıpratılmaması" üzerine bir söz düellosu baş gösterdi. SHP milletvekili Cüneyt Canver, "Evren ileri geri konuşup parlamentoyu küçük düşürüyor, bundan vazgeçsin" diye konuştuğu için hakkında soruşturma açıldı. SHP yönetim kurulu üyeleri, ayrı ayrı ve birlikte yönetim olarak açıkladıkları görüşlerinde Evren'den "Cumhurbaşkanlığı makamını yıpratmamasını" istediler.

İlk bakışta olumluluk yanı ağır basıyor görünen bu tartışmanın önemli bir "eksikliği" var. Gerçi, demokrasinin temel değerlerinden birine, parlamentonun "temsil gücüne" sahip çıkılıyor, yetkilerinden değil de, despotluğundan ve ordusundan güç alarak, en azından kendi kurallarını koymuş bulunan rejimin işleyişini hiçe sayıp kişisel diktatörlük tavrı sergileyen Evren keyfiliğine itiraz ediliyor. Canver ve biriki arkadaşının dikkate değer demokratlıkları bu tartışma içinde sivriliyor, ama "eksik" yine de eksik olarak kalıyor.

Cumhurbaşkanlığı makamı eğer "yıpranıyorsa" Evren gibi bir hödüğün, lafını bilmez bir cahil generalin oraya oturtulmuş olmasından değildir. Doğrudur, Evren'in "ekmek vermeyip asalım" dediği, "polisin sadece % 0,17'si işkencecidir" diye "devlet sırlarını" faşettiği, "protokoler" biri olmayıp gaf üstüne gaf yaptığı doğrudur, ama Evren olmayıp da ötekiler olsaydı daha iyi olurdu demek, en azından daha önceki örneklere bakıldığında da hiç doğru gözükmüyor. Makamın "yıpranmışlığı", eğer demokrasiye ve demokratik değerlere göre ise, Evren'den dolayı değil, rejimin yasasından ve gelenekten dolayı olmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı makamı Evren'den dolayı ve onun bugünkü meclisi küçük görmesi, hiçe sayması, alaya alması, baskı altında tutması vb. gibi tutumlarından ötürü "yıpranmış" görünüyorsa, işte bu yanlıştır ve Evren'e haksızlıktır. Bu meclis, halk yığınlarının demokratik bir eyleminin ürünü olarak ortaya çıkmadığı gibi, önlenemez demokratik gelişmelere verilmiş bir "ödün" olarak da oluşmuş değildir. Tersine, Evren tarafından üstelik yetkileri ve Evren'e (onun şahsında orduya) karşı sorumlulukları önceden tayin edilmiş bir anayasal çerçeveye oturtularak kurulmuştur. Oluşma biçimi ve oluştuğu şartlar açısından bu Meclis'in "temsili vasfı" halkın iradesini değil, Evren ve dört arkadaşının iradesini kapsamaktadır. Evren, kendi altında bir statüye bağladığı ve bunu bildiği halde hiçbir kişilik belirtisi ortaya koymamış ve demokrasi adına kılını kıpırdatmamış bir Meclis'i istiskal etmektedir ve bundan gocunanlar ise, şimdiki durumlarıyla demokrat, bir elin parmaklarını aşmayan sayıda milletvekilidir. Kendi konumunu reddetmeyen bugünkü Meclis veya onun içindeki unsurlar, K. Evren'in ya da cumhurbaşkanlığı makamının vesayetini reddetmiş, demokrasinin özüne ilişkin bir tutum almış olmazlar. Tek tek çıkışların ya da Evren'in kişiliğine bağlanmış bir cumhurbaşkanlığı makamı savunmasının demokrasi açısından fazla bir önemi yoktur.

Evren'in "anayasayı savunan bir ben kaldım" demesi de onun tek başına tecrit olduğu, rejimin böylece işlemez hale geldiği manasını taşımaz. Ayrıca Evren'in korktuğu, bugünkü "hal ve şerait" değil, yakın geleceğin siyasi gelişmelerinin ne yönde olacağını haber veren göstergelerin bugünkü "hal ve şerait" içinde ortaya çıkan öncüleridir. Siyasi af talebini geriletmek, işkencenin kamuoyunca tartışmasını önlemek, işçileri mitinge çıkmaktan alıkoymak, işkencenin kamuoyunca tartışılmasını önlemek, demokrasi istemlerini susturmak vb. gibi toplumsal canlılık belirtileri, anayasa savunulmadığı için değil, anayasaya rağmen ortaya çıkmaktadır. Anayasa sadece sözde savunulmamakta, ordusu, polisi, hükümeti, sıkıyönetimi, mahkemeleri ve bürokrasisi ile, bütün bir devlet tarafından "uygulanmaktadır"

Sonuç olarak belirtmek gerekir ki, Evren'in "yalnız kaldım" yakınması, bir yanıyla onun ilkel ve çıplak şiddet taraftarı yönünü, bir başka yanıyla da gelişmekte olan demokratik muhalefetin bugünden önlenemezse, yarın hiç önlenemeyeceğinden duyduğu korkuyu ifade eder. Kimi milletvekillerinin, SHP yönetici üye ve organlarının Evren'in, rejimin kurallarıyla dahi kendini bağlı saymaksızın sergilediği keyfi diktatörlük karşısında tavır alışları demokrasi adına olumluluktur. Ancak bu ve benzeri muhalefet, harbiye yetiştirmesi ikinci sınıf bir generalin cumhurbaşkanlığı makamını "yıprattığı" anlayışına değil, bugünkü konumlarıyla cumhurbaşkanlığının da, Meclis'in de, demokrasiye ait temel değerleri yıprattığı anlayışına dayandırılırsa, demokrasi adına bir hüküm ifade eder.

SÖYLEŞİ

Mustafa Bekir

Almanya'nin orta direği

TÜRKİYE'de Özal hükümetinden bu yana bir *orta direk* edebiyatıdır gidiyor. Aslında gerek ekonomi biliminde gerekse toplum biliminde orta direk diye nitelenen bir olgu yoktur. Burjuva ekonomisinde "Mittelstand" veya toplumbilimlerinde "Mittelschicht" diye nitelenen toplum kesimine Türkçede *orta katman* veya *orta tabaka* denir.

Herşeyi bildiğini iddia ederek demeçler veren, elinden geldiğince futbol maçlarını kaçırmayarak stadlarda Amerikan usulü boy gösteren Özal'ın *orta direk* konusunda bildiği gerçekten bir takım olgular vardır. Bir kere orta katman dese, katman aynı zamanda madencilikte kullanılan bir kelime: Kömür katmanlarına rastlandı gibi haber başlıklarında geçiyor. Orta tabaka dese; tabaka katlanıp dürülen her türlü eşya için de kullanılıyor. Bir tabaka kağıt, on tabaka deri ya da bir tabaka tütün... Öyle ya halk "Vay canına sen orta tabaka diyerek beni katlayıp cebine mi sokacaksın?" diye ayaklanabilir.

Ama *orta direk* öyle değil....

Direk, dimdik dikili duran bir nesne. Biz zaten "asil Türk" olarak her türlü zorluk ve engele karşı alnımız ak, başımız dik, yani direk gibi dururuz.

Sonra orta direk, çadırı ayakta tutan, o yıkılınca çadır da yıkılan çok önemli bir direk.

Sen "orta direksin" derken, "toplumu sen ayakta tutuyorsun, en önemli kesimsin; sen olmazsan biz de yokuz" demektedir ki, işte Özal burada haklıdır. Geniş halk kitleleri olmazsa kimin sırtından geçinecektir, kimi sömürecektir?

Şimdi burada orta tabakanın önemli bir özelliği çıkıyor ortaya, o da toplumun büyük bir bölümünü oluşturması. Ancak orta tabakanın bir ikinci özelliği daha var ki, âlim-ül-ulema Özal hazretleri bu konuda çıt çıkarmamaktadır. Orta katman sayıca değil, aynı zamanda da toplumun kazanç grubu olarak da en büyük grubudur. Elimizde Türkiye ile ilgili sayısal veriler mevcut olmadığı için konuyu biz Almanya genelinde açmaya çalışalım.

Çalışanlar (Almanca tabirle Arbeitnehmer) üzerine yapılan 1986 yılı tahminlerinde F.Almanya'da kazanç grupları (toplam yıllık kazanç itibariyle) şöyle bir görünüm arzetmektedir:

Her 100 çalışandan 16'sı yılda 9600 marka kadar bir para kazanıyor ki, bunlar çıraklık eğitimi yapan ya da ailevi sebeplerden dolayı yarım gün çalışan kişiler.

Her 100 çalışandan 17'si yılda 9600 ile 25000 mark arasında kazanacak ki, ayda 800 ila 2000 mark arası bir kazanç demektir. Bu gruba alt tabaka da diyebilirsiniz, ama burjuva bilimadamları bu terimi kullanmaktan çekinirler. Sosyalist literatürde ise zaten alt tabaka, orta tabaka diye birşey yok.

Eğer yıllık kazancınız F.Almanya'da 25.000 ila 50.000 ise Özal'ın tabiriyle "ben orta direğim" deyip kasılabilirsiniz. Aylık olarak bu miktar 2 ila 4 bin mark arasında değişir. Bu kesimin çalışanlar arasındaki oranı % 36'dır. Hali vakti iyidir. Haftada bir sinemaya, ayda bir tiyatroya gider. Şarabın üç yıllıktan aşağısını içmez. İyi giyinir. Her yıl değişik bir ülkeye giderek dünyayı tanımaya çalışır. Fotograf makinası vardır; gittiği her ülkeden dia fotograflar çekerek bunları arşivler. Kolay evlenmezler, ama kolay boşanırlar. Aylık gelir açısından bir aşağı gelir grubuna (yani alt tabakaya) düştüğünde alkolik olabilir. Buna rağmen polisle, mahkemeyle her hangi bir ilişkisi olmayıp sicili çok temizdir.

Şimdi gelir basamağından bir basamak daha yukarıya çıkalım: % 21 ile yıllık kazancı 50 ila 75 bin mark arasında olan "yüksek kazançlılar" gelir ki, bunların gözü sürekli daha yukarılara tırmanmaktır. Sık sık bir aşağı gruba düşseler de yine geldikleri yere dönebilirler.

Yıllık kazancı 75 ila 100 bin mark arasında değişen grup ise çalışanlar grubunun % 7'sini oluşturur. Bunlara "çalışanlar" dememek gerek aslında. Ortalıkta pek görünmezlerse de önemli kararların alınışında hep bunların parmakları veya fikirleri vardır.

En son kazanç grubu ise 100 bin markın üzerinde bir kazanca sahip üst tabaka ya da piramidin ucu dediğimiz kesimdir. Her yüz kişiden üçünün geliri bu kadarcıktır.

Özetleyelim:

Orta tabaka, hem sayıca çok (F.Almanya'da % 36) hem de yıllık geliri açısından (25-50 bin mark) tatmin olmuş ya da tatmin edilmiş bir kesim. Şimdi Türkiye'deki orta direğe bakalım: Türkiye'de toplumun ezici çoğunluğunu oluşturur ama, bırakın maddi olarak tatmin olmayı 24 ocağın altında 34 kere inim inim inlemektedir.

Washington tüm dünyaya meydan okuyor

● Sovyetler Birliği'nin tek taraflı moratoryumunun sürdüğü 8 ayda ABD 8 nükleer deneme yaptı.

Amerikan Int. Herald Tribune'den

Sovyet hükümeti 11 Nisan günü, nükleer denemelerle ilgili olarak sekiz aydır sürdürdüğü tek taraflı moratoryumun, bu tarihten bir gün önce ABD'nin yeni bir nükleer deneme yapması üzerine sona erdiğini açıkladı. Washington'un nükleer denemeleri sürdürmekte ısrar ettiği koşullarda, Sovyetler Birliği'nin kendisi ve müttefiklerinin güvenliğini tehlikeye atamayacağı kaydedilen açıklamada, ABD'nin Nevada'da gerçekleştirdiği son nükleer denemenin silahlanma yarışına son verme yolunda son derece önemli bir olanağı sabote ettiğini, ancak Sovyetler Birliği'nin bu nükleer provokasyonlara rağmen barış girişimlerini sürdüreceği belirtildi.

Sovyet hükümetinin açıklamasında, ABD'nin yaptığı son nükleer denemenin tüm dünyada derin bir hayal kırıklığı ve tepkiyle karşılandığı vurgulandı. "Washington bir kez daha ABD askeri-sanayi kompleksinin egoist, yayılmacı heveslerini insanlığın çıkarının üstünde tutmuştur. Amerikan hükümetinin sorumsuz hareketleri, yalnızca Sovyetler Birliği'ne karşı değil, tüm kıtalardaki halklara, tüm dünyaya karşı açık bir meydan okumadır" denildi. Açıklamada SBKP Genel Sekreteri M. Gorbaçov'un 29 Mart günü televizyon konuşmasında yer verdiği nükleer denemelerin durdurulması konusunu görüşmek üzere acil bir zirve toplantısı yapılması çağrısı yinelendi.

Sovyetler Birliği'nin Ağustos 1985'ten bu yana sürdürdüğü moratoryuma, ABD yönetiminin de katılması yönünde, dünya kamuoyunun yükselttiği sürekli taleplere rağmen, ABD yönetiminin nükleer silahsızlanma girişimlerini reddetmesi ve nükleer denemeleri birbiri ardına sürdürmesi dünya halklarının barış özlemleriyle adeta alay edilmesi tüm dünyada tepki yarattı. Sovyet moratoryumunun geçerli olduğu sekiz ay boyunca sekiz kez nükleer silah denemesi yapan ABD yönetimi tüm dünyada protesto ediliyor.

«Lincoln Alayı» 50 yıl sonra tekrar toplandı

"Lincoln Alayı"nın son komutanı yüzbaşı Milton Wolff, Ernest Hemingway ile konuşurken. Aralarında birçok siyahın da bulunduğu 2800 Amerikalıdan sadece 1800'ü 1939'da ülkelerine dönebildi. Yaklaşık 100 kişi Fransız toplama kamplarında, 18 kişi de Franko'nun hapishanelerinde kaldı.

ABD Komünist Partisi'nin öncülüğünde oluşturulan ve İspanya İç Savaşı'nda Cumhuriyetçi saflarda dövüşmek üzere Enternasyonal Tugaylar'a katılan Lincoln Alayı'ndan bugün sağ olan 300 kadar savaşçı 7 Nisan günü New York'ta biraraya geldi. Lincoln Alayı'na 2800 kişi katılmış ve bunlardan yalnızca 1800'ü geri dönebilmişti. Alay, Hitler ve Mussolini desteğindeki Franco'culara karşı Jarama, Brunete, Teruel ve Ebro savaşlarına katılmış ve binlerce evladını bu çarpışmalarda kaybetmişti.

New York'ta yapılan toplantıda 1936'da başlayan

(Devamı 7. sayfada)

WINNIE MANDELA:

«Apartheid'ı ortadan kaldıracağız»

● Son 19 ayda 1400'den fazla insanın öldüğü Güney Afrika'daki ırkçı rejim yalnız Mart ayı içerisinde 135'ten fazla siyahı katletti.

G.Afrika'da *apartheid*'a karşı siyah halkın yoğunlaştırdığı eylemler, ırkçı rejimin hemen her gün siyahlara yönelttiği katliamlara rağmen sürüyor. Nisan ayı başında Brandfort yakınlarındaki Pathakahle'de üçbini aşkın göstericiye yaptığı konuşmada, ANC lideri Nelson Mandela'nın eşi Winnie Mandela, "bu ülkede aparheid'ı fiziki olarak ortadan kaldıracağız" dedi. 11 yıldan sonra ilk kez Winnie Mandela'nın görüşlerine yer veren Güney Afrika gazeteleri *Sunday Star* (Johannesburg) ve *Sunday Tribune*'de (Durban) yer alan açıklamalarda, Winnie Mandela'nın ırkçı yönetimin kendisine koyduğu yasaklamaların hiç bir geçerliliği olmadığını söylediği ve yasağa rağmen, Soweto'daki evine döndüğü belirtiliyor. Mülakatlarda Ronald Reagan ve Margaret Thatcher'ı ağır biçimde suçlayan Winnie Mandela, "her gün çocuklarımızın kanı akarken, ırkçılarla dostluğu sürdüren Reagan ve Thatcher, bir yandan da kendilerini siyahların dostları diye göstermeye devam ediyorlar" dedi. Mandela, meselenin iktidarı ele almak demek olduğunu ve beyazların ayrıcalıklarının sona ermesi zamanının geldiğini söyledi; Pretorya'nın bir süredir gündeme getirdiği reformların, kitlelerin talepleriyle bir ilgisi olmadığını vurguluyarak, "aynı dilden konuşmadıklarını" belirtti.

Son 19 ayda 1400'den fazla insanın öldüğü Güney Afrika'daki ırkçı rejim yalnız Mart ayı içerisinde 135'ten fazla siyahı katletti. Altın madenlerinde iş bırakan onbine yakın işçiye karşı saldırıya geçen polis altı maden işçisini öldürdü, 216'sını yaraladı, 40'tan fazla işçi liderini tutukladı, işbaşı yapmayanlar işten çıkarıldı.

Güney Afrika Komünist Partisi Genel Sekreteri Moses Mabhida öldü

Uzun yıllardır ağır illegalite şartlarında mücadelesini sürdüren G.Afrika Komünist Partisi Genel Sekreteri Moses Mabhida 9 Mart günü Mozambik'in başkenti Maputo'da öldü. Mabhida 62 yaşındaydı.

Çok genç yaşta Güney Afrika işçi hareketi saflarında mücadeleye katılan Mabhida, 1942 yılında G. Afrika Komünist Partisi'ne girmiş ve uzun yıllar sendika örgütleyiciliğinde çalışmıştı. 1955 yılında Güney Afrika Sendikaları (SACTU) Kongresinde başkan yardımcılığına seçilen Mabhida 1960 yılında ırkçı rejim tarafından sürgüne zorlandı. Mabhida 1981'de Güney Afrika Komünist Partisi Genel Sekreterliği'ne seçilmişti.

«Domuzlar Körfezinden Libya'ya»

1961 yılının 17-19 Nisan günleri ABD'nin genç Küba devrimine karşı doğrudan müdahalesine tanık oldu. Domuzlar Körfezi çıkartması olarak bilinen saldırı, CIA yönetiminde 1500 kadar paralı askerin yedi gemiyle Playa Giroh'a ağır silahlar, tanklar ve paraşütçü birlikleri eşliğinde çıkartması ile başlamıştı. ABD uçakları ve destroyerlerinin doğrudan katıldığı saldırı üç gün süren şiddetli çarpışmalardan sonra püskürtülmüştü.

Küba halkının devrimine nasıl sahip çıktığının canlı bir ifadesi olan Playa Giron'un yıldönümünde bir açıklama yapan Küba hükümeti, 25 yıl önce Küba'ya, bugün Libya'ya yönelen saldırıyı şiddetle kınadı.

Küba hükümetinin açıklamasında, halkların haklarını ve ülkelerin barış içinde yan-yana varolma normlarını hiçe sayan Reagan yönetiminin ahlâki prensiplerin asgarisinden bile yoksun olduğunu göstererek, devlet terörizmi uyguduğı, Libya halkına karşı kanlı bir saldırıya giriştiği belirtildi. ABD sözcülerinin askeri hedeflere yönelik saldırıdan söz etmelerine rağmen, bizzat ABD televizyonlarında dahi açıkça görüldüğü üzere Trablus'un özellikle yabancıların oturduğu sivil bölgelerinin bombalandığı ifade edildi. Küba hükümetinin açıklamasında, Reagan'ın Nikaragua'da karşı-devrimci Somoza birliklerine 100 milyon dolarlık ek bir yardımda bulunma girişimi, Güney Afrika'da rejimin desteklenmesi ve Angola devrimine karşı Washington'un Jonas Savimbi'nin karşı devrimci güruhunu desteklemesi gibi gelişmelerin de gösterdiği gibi, devlet terörizmini sürdürmekte kararlı olduğu kaydedildi.

Son Libya saldırısında ABD saldırısına yardım eden İngiltere hükümetinin de şiddetle kınandığı açıklamada, Playa Giron'un 25. yılında ABD'nin bu kez de Libya'ya yönelttiği vandallık karşısında Küba Cumhuriyeti hükümetinin Libya halkı ve başkan Kaddafi ile dayanışma içinde olduğu vurgulandı ve "ne kadar güçlü olursa olsun hiç kimse tarihin tekerleğini geriye döndüremez" denildi.

BKP'nin 13. Kongresi 2-5 Nisan tarihlerinde yapıldı

Bulgaristan Komünist Partisi'nin 13. Kongresi 2-5 Nisan tarihleri arasında Sofya'da yapıldı. Kongre'ye 932.055 üyeyi temsilen 2660 delege katıldı. Ayrıca 107 ülkeden 137 yabancı delegasyon da Kongre'yi izledi.

BKP'nin 13. Kongresi'nin SBKP'nin 27. Kongresi ile aynı günlerde yapılıyor olması, aynı zamanda benzer hedefleri de amaçlamasıyla dikkati çekiyor. 2000 yılına kadarki plan hedeflerinin gözden geçirilmesi, sosyalist topluluğun sorunlarının aşılması, bilimsel teknolojik devrimin yaratıcı bir şekilde ekonomiye uygulanması gibi ortak sorunların çözümünün aranması her iki kongrenin de gündeminde bulunuyordu.

9 Eylül 1944 zaferinden sonraki 9. Kongre olan bu Kongre'nin 1956 Nisan atılımının 30. yılına tesadüf etmesi de gerek Todor Jivkov, gerekse diğer delegeler tarafından vurgulandı. Kongre'nin açılış konuşmasını yapan Todor Jivkov BKP'nin gündemindeki acil sorunları açarak, ülkenin ve Parti'nin 21. yüzyıla girerken perspektiflerini belirlemesi gerektiğini vurguladı. Jivkov konuşmasında özetle şunları söyledi:

"Bizim için şu anda en önemli olan, bilimsel ve teknolojik devrimi başarmaktır ve bu temelde sosyalist sistemin ve sosyalist demokrasinin kazanımlarını yaygınlaştırmak ve halkın sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını tatmin etmektir.

Eğer son beş senenin analizi yapılacaksa şunlar söylenebilir: Sadece çözülecek sorunların çetrefilliğinden değil, bizim kendi hatalarımızdan ve zaaflarımızdan da kaynaklanan tüm zorluklara rağmen Partimiz ve halkımız ileri sosyalizmi kurma yolunda BKP Programı'nın gereklerini yerine getirerek, 12. Parti Kongresi'nde belirlenen hedefleri gerçekleştirmiştir.

Engels'in dediği gibi, toplumda nesnel konular halkın eylemlerini yönlendirir. Sosyalist inşa sürecinde Partimiz her bireyde insiyatifi ve yaratıcılığı teşvik ederek öznel faktörün rolünü arttırmaya ısrarla çalışmaktadır.

Kişi kültü döneminde dogmatizmin, sekterizmin ve subjektivizmin sonuçlarını göğüslemek durumunda kalmıştık.

1956 Nisan Plenumu gelişmemizde önemli değişiklikler olmasını sağladı. Bu plenum Leninist ilke ve normların Parti hayatına ve topluma yeniden uygulanmasını sağladı, Partiyi ekonominin, politikanın ve hayatın her alanının nesnel kurallarının icaplarını karşılama durumuna getirdi ve onu halkın ihtiyaç ve çıkarlarını karşılama yönüne sevketti.

Bulgaristan hem maddi, hem manevi alanda yenilenmişti. Merkez Komitesi'nin raporunda da belirtildiği gibi, ülke ekonomi ve sanayide büyümede yüksek ve sağlam noktalara ulaşmıştır. Nisan Plenumu'ndan sonra 1956-1985 döneminde, ulusal ekonomide sabit sermaye 10 kat, üretkenlik 8,4 kat, ulusal gelir 8 kat artmıştır. Metallurji, makina imalatı, kimyasal ve enerji üreten endüstriler çok yüksek oranlarda gelişmiştir. 8. beş yıllık plan dönemindeki yıllık tahıl üretimi 1953-57 döneminden iki kat fazladır. Son 30 yıldır ülkenin dış ticareti 29 kat büyümüş, ihracatı 33 kat artmıştır. Ortalama yıllık gelir 3,3 kat artmış, sosyal tüketim kaynakları 12 kez büyümüştür..."

Günümüzde bilimsel teknolojik devrimin hem sosyalist, hem kapitalist toplumun özelliği olduğu söylenir. Bizim için sorun bugün şöyle: bilimsel-teknolojik devrimi başarmak demek, gelişkin sosyalist toplumu kurmak demektir, gelişkin sosyalist toplumu kurmak demek, bilimsel teknolojik devrimi başarmak demektir. Bunu sağlamak için tarihin bize kısa bir süre tanıdığının farkındayız. Bu kısa sürede ülkemizi ileri duruma getirebildik. Halkın ihtiyaçlarını karşılamada etkenler nelerdir?

Herşeyden önce bilim.

İkinci olarak üretimin teknolojik olarak yenilenmesi ve ulusal ekonominin gelişmesinin yapısal olarak mükemmelleşmesi. Ulusal ekonomide teknoloji transferinin birliğini sağlamak önem kazanıyor. MK raporunda vurgulandığı gibi, tüm çabalar elektronik teknolojisi, bio-teknoloji, üretimle bağlantılı teknolojiler alanına ve yeni maddelerin uygulanmasına yöneltilmelidir.

Tüm bunlar ülke ekonomisinin teknolojik yenilenmesinin problemlerini ve yapılanma politikasının bir bütün olarak ele alınmasını ve çözülmesini getiriyor"

Konuşmasının bu bölümünde sosyalist özyönetim sorununa değinen Jivkov, konunun sosyalist bir yönetim içinde nasıl şekillenmesi gerektiğine işaret etti. Konunun özellikle Türkiye gibi ülkelerde başka çağrışımlar yapması açısından ayrıca belirtmekte yarar görüyoruz. Yugoslavya'da uygulanmakta olan ve bir anlamda özerk yönetim de diyebileceğimiz uygulamanın zihinlerde uyandırdığı imajın hayli yanıltıcı olduğu düşünülmelidir. SBKP Kongresi'nde de ele alınan bu konu, sosyalist yönetimde insiyatifin yaygınlaştırılmasını, kurumların çalışanların yaratıcı katkılarıyla kuşkusuz merkezi planın gerekleri çerçevesinde geniş bir katılımla yönetimini içermektedir.

Jivkov konuşmasında konuyla ilgili şunları söylemiştir:

(Devamı 7. sayfada)

Simone de Beauvoir'ın ardından

Ünlü kadın yazar Simone de Beauvoir geçtiğimiz ay öldü.

Simone de Beauvoir 9 Ocak 1908'de Paris'te doğdu. Annesinin koyu bir dindar olmasına karşılık, babası tanrıtanımaz bir avukattı. Babasıyla annesi arasındaki bu inanç zıtlığı küçük Simone'u derinden etkilemiş ve daha çocukluğunda hatıra defterine "bu demektir ki, kendi düşüncemi kendim oluşturmak ve tercihimi kendi başıma yapmak zorundayım" diye yazmış. 12 yaşında ise tercihini yaparak "Tanrıya inanmıyorum" demişti.

Çocukluğu savaş yıllarında geçen Simone de Beauvoir felsefe öğrenimi yaparak öğretmenliğe başladı. İki dünya savaşı arasında Avrupa'nın yaşadığı toplumsal ortamda ve Fransa'nın düşünsel yaşamında genç bir aydın kadın olarak kurulu düzene ve bu düzenin tutucu kurumlarına ve anlayışlarına ve kadının aşağılanmasına karşı mücadeleye girişerek hem düşünce hem de eylem alanında ilerici saflarda yer aldı.

Simone de Beauvoir sadece kadın hakları için değil, genel olarak tüm insan hakları için mücadele eden özgürlük savaşçısı bir hümanistti.

de Beauvoir işgal yıllarında edebiyat çalışmalarının yanısıra yurtsever politik faaliyete de katıldı.

1943'de ilk olan *"Davetli (Kadın)"* romanını yayınladı. 1945'de yayınlanan ve sahnelenen bir tiyatro oyunundan sonra 1946'daki *"Tüm İnsanlar Ölümlüdür"* adlı bir felsefe incelemesiyle ve 1947'deki *"Başkalarının Kanı"* romanıyla dikkatleri çekti.

1949'da kendisine uluslararası ün kazandıran *"İkinci Cinsiyet"* kitabı modern feminizmin en önemli köşe taşlarından birisi olarak belirdi.

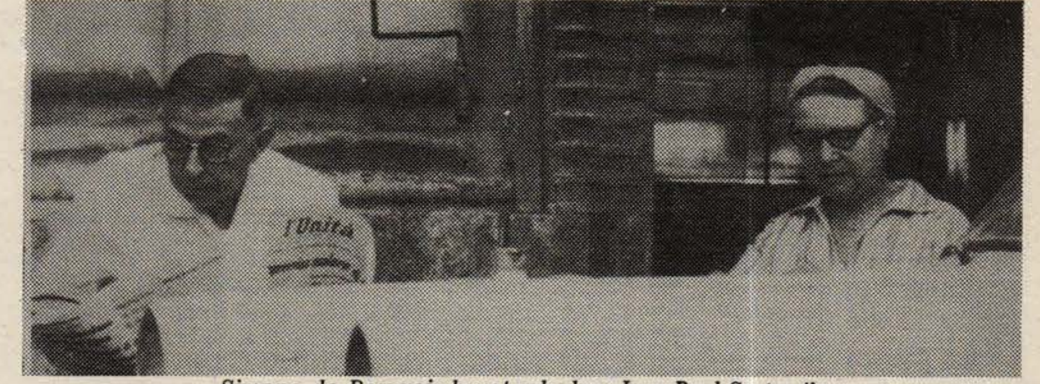
de Beauvoir 1954'de yayınladığı *Mandarenler* romanında Fransa'nın kurtuluşundan başlayıp Soğuk Savaş yıllarına kadar olan süredeki St. Germain entellektüellerini yazdı ve Goncourt ödülünü kazandı.

1958'de ikinci en ünlü kitabı *"Bir Genç Kızın Anıları"*'nı, 1960'ta *"Yaşın Gücü"*'nü, 1964'te *"Şeylerin Gücü"*'nü ve yine 1964'de *"Yumuşak Bir Ölüm"*'ü, 1970'de ise *"İnsanlar Yaşlanınca"*'yı yayınladı.

Simone de Beauvoir'nın adı düşün tarihinde daima Sartre'le birlikte anılır. İki genç felsefe öğrencisi 1929'da tanıştıklarında Simone de Beauvoir 21, Sartre ise 23 yaşındaydı. 1929'da başlayan hayat arkadaşlıkları hayat boyu sürmüştü. Sartre 1980'de öldüğünde Simone de Beauvoir "Onun ölümü bizi ayırmış değil, ama ben ölünce de biraraya gelmiş olmayacağız" demişti.

Simon de Beauvoir'ın yapıtları genel olarak Sartre'ın felsefi düşüncelerinden, Amerikan romanından ve sinemanın teknik özelliklerinden etkilenmiş; insan olarak güçlü bir insan sevgisiyle, kadın bir yazar olarak da kadının "ikinci cins" sayıldığı bir toplumda cesur ve açık sözlü bir kadının gözlemleri, düşünceleri, şikayetleri ve mücadeleleri ile belirlenmiştir.

Bir düşünür ve sanatçı olduğu kadar, eylemci de olan Simon de Beauvoir'nın politik tutumunu, ölümü üzerine demeç veren ve hem kendisi, hem de tüm Fransız komünistleri adına de Beauvoir'yı saygıyla andığını söyleyen Georges Marchais'nin şu cümlelerinde özlü bir şekilde yansıtmak mümkün: "Simone de Beauvoir komünistlerin savunduğu görüşlerin hepsini paylaşmaktan hayli uzaktı. Görüş ayrılığında olduğumuz konularda kendisiyle yaptığımız tüm tartışmalara rağmen görüş birliğine varamadık. Ama hiçbir zaman unutulmaması gereken bir gerçek var ki, o da, Simone de Beauvoir'nın sayısız vesilelerle yanımızda saf tutarak, bizim uğrunda mücadele ettiğimiz pekçok amacı bizimle paylaştığıdır".

Simone de Beauvoir hayat arkadaşı Jean Paul Sartre ile

antifaşist sanat

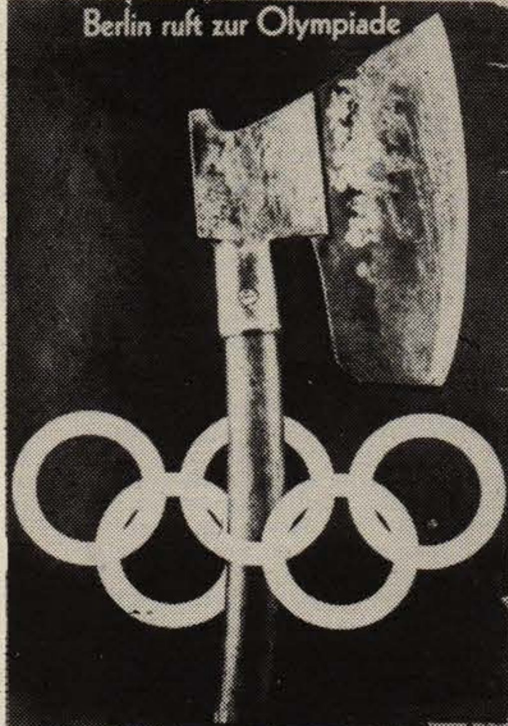

AIZ dergisi için foto-montajlar-Prag-1933/34

John Heartfield

19.6.1891 tarihinde Berlin'de doğan John Heartfield, 1908-11 yılları arasında Münih'te tatbiki sanatlar öğrenimi yaptıktan sonra, Mannheim'da reklam grafikeri olarak çalıştı. Berlin Charlottenburg'da el sanatları okuluna devam etti. 1917'de Malik yayınevinin kurucuları arasında yeraldı. 1916'dan sonra John Heartfield adını aldı. (Esas ismi Helmut Herzfeld). 1918 sonunda KPD'ye girdi. Berlin'deki Dada hareketine "Dada montör" olarak katıldı. 1923'ten sonra KPD'nin satirist dergisi "Der Knüppel"in çıkarılmasında görev aldı. 1924'de "Babalar ve Oğullar" için ilk fotomontajını yaptı. 1929'da Kurt Tucholsky ile birlikte "Deutschland, Deutschland über alles"i yayınladı. Heartfield'in komünist hareket için etkin bir ajitasyon aracı olan ilk fotomontajları "Arbeiter-Illustrierten-Zeitung"da yayınlandı. 1931-32 yılları arasında Sovyetler Birliği'nde bulundu. Nazilerin iktidara gelmesinden sonra Prag'a yerleşti. Orada önceleri "AIZ", daha sonraları "Volksillustrierte" adıyla tanınan dergide hemen her hafta Nazilerin saldırılarını konu edinen fotomontajları yayınlandı. 1934 yılında vatandaşlıktan çıkarıldı. Nazilerin Prag'a girmesinden sonra İngiltere'ye gitti. Orada "Özgür Almanya Kültür Birliği"nin çalışmalarına aktif olarak katıldı. 1950'de Leipzig'e döndü ve ilk kapsamlı sergisini 1957'de Leipzig Sanatlar Akademisi'nde açtı. 26.4.1968'de Berlin'de öldü.

24.6.1936—AIZ dergisinde yayınlandı (Berlin Olimpiyatlara Çağırıyor)

Yazar Sabahattin Ali'nin 42 yıllık yaşam öyküsü

Özgen ERGİN

Sabahattin Ali, 25 Şubat 1907'de Gümülcine'nin Eğridere (şimdiki adı Ardino) ilçesinde doğdu. Nüfus kaydı Ayvalık'tır. 16 Haziran 1948'de 42 yaşındayken, ölüsü tanınmayacak bir halde Kırıkkale'nin Sazara köyü yakınlarında bulundu.

Babası İstanbul-Cihangir'li Ali Sabahattin, annesi Çerkez soyundan Kafkasya asıllı Saniye'dir.

İlkokulu Edremit'de bitirdi. 1926'da Balıkesir'de çıkan Çağlayan dergisinde ilk şiir ve öyküleri yayımlandı. Bir yıl sonra İstanbul Öğretmen Okulu'nu bitirdi ve Yozgat Cumhuriyet İlkokulu'na atandı.

1928'de Milli Eğitim Bakanlığı'nca yabancı dil öğrenmek için Almanya'ya gönderildi. İki yıl sonra eğitimini yarım bırakarak yurda döndü. Aydın Ortaokulu Almanca öğretmenliğine getirildi.

İlk toplumsal gerçekçi öyküleri Resimli Ay'da yayımlandı. Aynı dergide düzeltmen ve sekreter olarak çalışan Nazım Hikmet'le tanıştı. 1931'de ihbar sonucu, yıkıcı propaganda yaptığı gerekçesiyle tutuklandı. Üç ay tutuklu kaldıktan sonra beraat etti. Konya Lisesi'ne atandı. Bir yıl sonra, bir eğlenti sırasında okuduğu taşlamayla, Atatürk'e hakeret ettiği ihbar edilince tutuklandı. Bir yıla hüküm giydi. 1934'de "Eski kanaatlerini değiştirdiğini" kanıtlaması koşuluyla devlet görevine alınacağı bildirildi.

Aynı yıl *Dağlar ve Rüzgâr* adlı ilk şiir kitabı yayımlandı. Bir yıl sonra *Değirmen* adlı öykü kitabı çıktı. İstanbul'da Aliye hanımla evlendi. 1936'da *Kağnı* adlı öykü kitabı yayımlandı. Askere alındı, çavuş çıkarılacakken, Saffet Arıkan'ın aracılığıyla yedeksubay oldu.

1937'de ünü iyice arttı. Ses adlı öykü kitabı çıktı. *Kuyucaklı Yusuf* romanının kitap haline gelmesiyle, edebiyatımızda belirli bir yer edindi. Bir yıl sonra Ankara Konservatuarı öğretmeni oldu. 1940'da savaş nedeniyle yeniden askere alındı. *İçimizdeki Şeytan* romanı yayımlandı. Türkçülerin tepkileriyle karşılandı. Sabahattin Ali'ye karşı yıpratıcı bir yayına başlandı. 1943'de *Yeni Dünya* adlı öykü kitabı yayımlandı. *Kürk Mantolu Madonna* adlı romanı çıktı. İgnazio Silone'den *Fontamara*'yı çevirdi. 1944'de kendisine yayın yoluyla hakaret eden Nihal Atsız'ı mahkemeye verdi. Atsız suçlu görülüp dört ay hapisle cezalandırıldı. Buna karşılık kendisi de Bakanlık emrine alındı.

1945'de Konservatuar'daki görevinden ayrıldı. İstanbul'a gelerek gazeteciliğe başladı. Tan gazetesinin basılıp yağma edilmesinden sonra işsiz kaldı. Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'la birlikte *Marko Paşa* adındaki gazeteyi çıkardı. 1947'de *Marko Paşa* sıkıyönetimce kapatılınca *Malum Paşa, Merhum Paşa* adlarıyla yeniden çıkarıldı. Adı geçen gazetelerdeki yazılarından dolayı hakkında üç dava açıldı. *Sırça Köşk* (masallar) yayımlandı. Ama kitap Bakanlar Kurulu kararıyla toplatıldı.

1948'de *Zincirli Hürriyet*'teki bir yazısından ötürü kovuşturmaya uğradı. Önceki davalarından biri de kesinleşince, üç ay Paşakapısı'nda yattı. Hapisten çıkınca kamyonculuğa başladı.

16 Haziran 1948'de ölüsü Kırklareli'nin Sazara köyü yakınlarında, tanınmaz bir halde bulundu. Olaydan altı ay sonra yakalanan Ali Ertekin, Sabahattin Ali'nin katili olarak açıklandı. Cinayeti "milli duygularla" işlediğini söyleyen katilin sabıkalı olduğu, bir süre emniyet örgütünde görev aldığı anlaşıldı.

1950'de katil Ali Ertekin dört yıla hüküm giydi. İki yıl sonra çıkarılan af yasasından yararlanarak özgürlüğüne kavuştu. Şu sıra, bahçe içindeki şirin evinde geçiriyor günlerini.

Sabahattin Ali üzerine bir kaynak kitap

SABAHATTİN ALİ
Filiz Ali. Atilla Özkırımlı

Süheyla Conkman, Erol Güney, Aliye Ali, Sevgi Sanlı, Melâhat Togar, Samim Kocagöz, Niyazi Berkes, Mücap Ofluoğlu, Mediha Esenel, Kemal Bekir, Niyazi Ağırnaslı, İbrahim Tatarlı, Muvaffak Şeref, H.Wilfrid Brands, Vedat Günyol, P.Naili Boratav, İ.Hakkı Balamir

Bir sanatçının yaşamı peşi peşine sıralanan olaylar dizisi değil elbette. Yapıtlarına yansıyan kişiliğini etkileyen, duygu ve düşüncelerini oluşturan koşullar ve çevre bilinmedikçe, kişiliğiyle, sanatı ve yapıtları arasındaki görülebilen ilişki eksik kalıyor kuşkusuz.

İşte böyle bir eksikliği gidermek amacıyla kızı Filiz Ali ve Atilla Özkırımlı, Sabahattin Ali'nin anılarını, mektuplarını derleyip yayına hazırladılar. De Yayınevi'nin geçtiğimiz Mart ayında yayınladığı kitapta Sabahattin Ali'nin —Özkırımlı'nın deyişiyle— insan yanına ilişkin ipuçlarını, onu daha yakından tanıma fırsatını buluyoruz.

Üç bölümden oluşan kitabın ilk bölümünde anılar yer alıyor. Aradan geçen bunca yıldan sonra, bir Ağustos gecesinde parlayıp sönen ateşböceği gibi kaybolup ortaya çıkıveren anılar. Örneğin bir ilkokul çocuğunun gözünde babası, Sabahattin Ali. Eşi'nin, yitirilen yaşam arkadaşıyla silinip gitmemiş dipdiri anıları. Sonra yakınlarının, dostlarının, tanıdıklarının.

İkinci bölüm ise mektuplarına ayrılmış. Yaşamına, duyarlıklarına, tepkilerine en iyi ışık tutacak tanıklar belki de bunlar.

Bir yanda sevdiklerine "yalnız neşeden ibaret" mektuplar yazmak isteyen bir yüreğe, diğer yanda zaman zaman "hakkettiği parayı istemek için izzeti nefsini ayaklar altına alarak" üstüste mektuplar yazmak zorunda kalan genç bir muharrire tanık oluyoruz. Ona destek olan birileri de var. Örneğin "bazı memleket ve Türk halkı düşmanlarının sana savurdukları küfürleri okudukça memleketin ve Türk halkı için ne kadar faydalı işler gördüğünü bir kat daha anlıyorum" diyen Nazım.

Kitabın üçüncü bölümünde ise, incelemeler, notlar, yapıtlar yer alıyor. Sanatı ve yapıtları hakkında değişik tarihlerde ve değişik yerlerde yayınlanmış incelemelerin ardından, Pertev Naili Boratav'ın hazırladığı yapıtlar kronolojisi bulunuyor. Bu bölümde daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış gençlik yılları ürünlerini de buluyoruz.

Kitabın sonunda bütün eserlerini atlamadan bir araya getirmeye çalışan özenli bir kaynakça yer alıyor.

Rosa Luxemburg'un hayatını konu alan film gösterime girdi

Avrupa'nın çeşitli kentlerinde gösterime girmiş olan *Rosa Luxemburg* adlı film (1985 yapımı, rejisör: Margarethe von Trotta) dünya proletaryasının seçkin önderlerinden Polonya asıllı Rosa Lüxemburg'un yaşadığı ortam, kişilik özellikleri ve mücadelesinden kesitleri yansıtıyor.

Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht Alman işçi sınıfının köklü mücadele geleneği içinde yetişmiş, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin (SPD) saflarında yer almışlardı. Bu partinin II. Enternasyonal paralelinde davranıp, 1914'te burjuvazinin paylaşım savaşında işçilerin birbirine kurşun sıkmalarını onaylayınca, ondan ayrılıp Bağımsız Sosyal Demokrat Parti'nin (USDP) kuruluşuna katıldılar. Lüxemburg ve Liebknecht bu partinin içinde *Spartakistler* adıyla ayrı bir kanatta yer alıyorlardı. Sosyal Demokrat Parti ise 1917 Nisan'ında resmen ikiye bölünmüştü: Ebert ve Scheidemann'ın önderliğinde Çoğunluk Sosyal Demokrat Partisi (MSPD) ve azınlıkta kalanlar ise Haase'in liderliğinde oluşturduğu Bağımsız Sosyal Demokrat Parti (USPD)

Filmin son sahnelerinden, Luxemburg ve Liebknecht ölüme götürülürken.

Ülkede yaşanan durum şuydu: Birinci Dünya Savaşı 11 Kasım 1918'de imzalanan silah bırakma anlaşmasıyla sonuçlanmış, Almanya ve müttefikleri yenilmişlerdi. Anlaşmanın hemen öncesinde Alman Başkumandanlığının verdiği son saldırı kararı erler ve bahriyeliler arasında büyük tepki yarattı. Ekim sonunda Wilhelmshaven'da başlayan isyan süratle yayıldı, 4 Kasım'da ülkenin en büyük limanı Kiel'e ulaştığında politik içerik kazanmış ve ülke içinde yayılmaya başlamıştı. 7 Kasım'da USPD'nin düzenlediği büyük gösterinin ardından, Münih garnizonundaki askerler ayaklanmaya katılıyor, işçi ve asker sovyetleri kuruluyordu. Almanya'nın diğer şehirlerinde de sovyetler kuruldu. Bu sırada Liebnecht Berlin'de özellikle metal işçileri arasındaki çalışmayla Spartakist harekete büyük etkinlik kazandırmıştı. Spartakistler büyük bir genel greve hazırlanırken, olaylar kontrollerini aşan bir süratle gelişti ve Berlin Sovyeti kuruldu.

Bu sırada Kayzer tahttan uzaklaştırılmış, işçi ve askerlerin baskısıyla MSPD ve USPD'den oluşan bir hükümet kurulmuştu. Ama çok geçmeden MSPD'nin generaller, bürokratlar ve burjuvaziyle gelişen ilişkileri karşısında, USPD hükümetten çekildi, Aralık ayı geldiğinde Almanya'da iktidara kimin sahip olduğu tam olarak net değildi. MSPD liderlerinden Noske, generallerle işbirliği yaparak "Bolşevizm tehlikesi"ni atlatmak üzere bir askeri güç oluşturmayı planladılar. Sonradan Hitler'in SS ve SA örgütlerinin çekirdeğini teşkil edecek bir serseri güruhu, bir katiller çetesi olan "Hür Birlikler" böylece kuruldu.

Bu sırada Lüxemburg ve Liebknecht Spartakist hareketi USPD'den ayırarak Alman Komünist Partisi'ni (KPD) kurdular. Parti USPD dışındaki bazı Marksist grupları da yanına alarak güçlendi. MSPD'nin düzeni kurumlaştırmak üzere bir Anayasa Meclisi oluşturmak amacıyla seçimlere gitme kararı karşısında, KPD seçimleri boykot ve halkı ayaklanmaya çağırma kararı aldı. KPD Berlin işçilerinin hemen tümünü hükümet aleyhinde gösteriye seferber edebilecek güçteydi ama, silahlı bir ayaklanmayı yönetebilecek, onu devrime götürebilecek olgunlukta henüz değildi. Hükümetin Hür Birlikleri" işçilerin üzerine saldırdı. Berlin sokaklarında, barikatlarda kanlı çatışmalardan sonra Berlin Sovyet'i yenildi. İşçi sınıfının iki değerli evladı Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht, 15 Ocak 1919'da hunharca öldürüldüler. Almanya'nın diğer şehirlerindeki Sovyetler de birer birer yenildi, yüzlerce işçi lideri katledildi.

Rosa Luxemburg filminin, yaşamı böylesine yoğun mücadele içerisinde geçmiş bir insanın çok yönlü özelliklerini yansıtmanın üstesinden gelip gelmediği tartışma götürür. Ancak okurlarımıza filmi izlemelerini salık veririz.

Göçmenlikten doğan kimi kültürel sorunlar

Akman YÜZBAŞIOĞLU

F.Almanya'da yaşayan Kürt ve Türk göçmen toplulukları kendilerini şu veya bu şekilde ileri sürmektedirler. Bu onların, sadece temel çizgileriyle değil, ayrıntıya varıncaya kadar ait oldukları toplumsal kültürü, değişik toplumsal koşullar altında, hem aynen, hem de değişerek gerçekleştirmelerinden başka birşey değildir. Ama bunun yavan bir süreç olmadığı da kesindir.

Kültürün maddi araçlarının üretiminde ve tüketiminde, gelişkin F.Alman kültürünün ve esas olarak kapitalizmin nesnel işleyiş yasalarının, başka bir kültürün yaşamasına ve kendi özgül çizgilerini korumasına izin vermeyeceği açıktır. Maddi hayat koşullarının algılanması ve tüketilmesi bakımından kapitalizm her yerde kapitalizmdir ve Türkiye de kapitalist bir ülke olduğundan, Türkiyeli göçmen topluluğun, F.Alman toplumundan kalın çizgilerle ayrılan bir özelliği, bu anlamda bulunmamaktadır. Kaydetmek gerekir ki, Türkiyeli göçmen topluluğun büyük çoğunluğunu, Türkiye'de kapitalistleşmenin görece hızlı olduğu ve kalifiye işgücünü massetme potansiyelini genişlettiği 1960-70 yılları arasında, kırsal alandan, üstelik bilimsel anlamda işgücü olarak da bağımsızlaşmadan kopup gelmiş unsurlar oluşturmaktadırlar. Kafi derecede proleterleşmemiş bu gibi unsurların F.Almanya'da maddi kapitalist kültür karşısındaki konumları Türkiye'de metropol kentlerin varoşlarında, gecekondu olgusunda kendini açığa vuran kültürel uyumsuzluktan en çok iki fazla, bir eksiktir ve bu kadardır.

F.Almanya'daki göçmen Türkiye'liler açısından sorun, daha çok dini, ahlâki, edebi ve estetik algılayış düzeyi alanındadır. Böyle olması da çok doğaldır. Kültürel aidiyet asıl bu alanlardadır ve 20/30 yıllık süreçler bu alanda kesin konum değiştirmeye, bireysel açıdan yetse bile, toplumsal kalıcılık sürmektedir.

Bu genel giriş şunun için gerekliydi: Maddi kültürel alanda, daha gelişkin koşullarda, aşılabilir uyum sorunlarını da yaşayayarak gelişen Türk ve Kürt göçmen topluluğunun, gelişmeden kalsa iyi, asıl gerilediği alan, manevi kültür alanlarıdır. Çünkü, bu alanda gerekli "araçlardan" yoksun yaşamak durumundadır. Bu bir boşluktur ve kültürü üreten güçler Türkiye'de ve Türkiye Kürdistanı'nda kalmışlardır.

Bu, yeryüzündeki bütün göçmen toplulukların ve grupların ortak sorunudur zaten. Göçmenler, her halükârda "eksik" yaşamaya mahkumdurlar. Bu "eksikliğin" çapını, topluluğun kendi içinden çıkarıp harekete geçireceği kültür dinamikleri ve ilişkide olduğu ülke kültürünün tutumu tayin edecektir. F. Almanya'daki Türkiyeli göçmen topluluğuna özellikle bu yanından, burada yaratabildiği açısından bakmakta yarar var sanıyorum.

İlk göze çarpan temel tutumlardan birisi "kendini tanıtmaya" dayanıyor. Bunun çerçevesini, F.Alman toplumunun ilgisi belirliyor. Türkiyeli göçmen topluluğunun ortak veya Türk-Kürt ayrı ayrı kültürü, kendi içinde başka, ilgiye karşılık segilenirken başka değerler ifade ediyor. Tribal gelişme evresindeki halkların kültürüne ilgi uygarca bir tutumdur. Halk (folk) kültür nitelik, kendi tarihsel zemininde ve canlı muhtevası içinde sağlıklıdır. Herkes bir daha yaşayamayacağı çocukluğunun simgelerinden nasıl tad alırsa halkların, geri dönüp tekrarlayamayacakları ürünlerinin de böyle bir tadı vardır. Ama aynı kültür, sanayi toplumunun vitrinlerinde, Avrupalı olmayan halkların egzotizmini ve yabanıllığını yansıtan, doğanın ve insan fizyolojisinin abartılmış ifade biçimleri olarak algılanan ilkellik ve basitlik olarak ilgi yaratmaktadır, ki bu ilgi modern burjuva kültürdeki bir yozlaşmaya tekabül eder. Göçmen topluluğun bu kapsamdaki edebi ve estetik faaliyeti, F.Alman toplumuyla bir etkileşim ilişkisi içinde değil, sirk-seyirci ilişkisi içinde kalmaktadır.

Bu kısır ilişkiyi, göçmen topluluğun, kendi "yeniden yetiştirmesi" şair, yazar, müzisyen, ressam, araştırmacı, bilim adamı, gazeteci, sinemacı vb. gibi aydınlarla kırması, kendi entellektüel faaliyetiyle birlikte, yeni maddi toplumsal koşullardaki kendi sürekli gelişmesini güven altına alması beklenir. Bunu başardığı ölçüde, ilişkide bulunduğu kültürü etkileme, ondan etkilenme ve kendine kalıcı değerler bulma şansına yaklaşmış olur. Aksi durumda içine kapanmaya, daha gelişkin kültür önünde bocalamaya ve boyun eğmeye ve bütün bunların doğal sonucu olarak yozlaşmaya mahkumiyet vardır.

Türkiyeli göçmen topluluğun, F.Almanya'daki otuz yıllık yaşamı içinde, kendine kültürel gelişme dinamiği sağlayacak ve bulunduğu topluma entegre ederek, içinde bulunduğu yalıtlanmışlıktan onu kurtaracak aydınları yetiştirip yetiştiremediği, topluluğun burada kalıcılaşma eğilimi içine girdiği bugün bile sık sık sorulan ve önemini koruyan bir sorudur. Bana göre, neden böyle olduğunu objektif olarak koymak koşuluyla bu soruya şu yanıt verilebilir: Türkiyeli göçmen topluluğu yapay bir aydın zümre yetiştirmiştir, ancak bu aydın zümre, göçmen topluluğun kendi öz kültürüyle kopmaz bağlantısı içinde şekillenmeyip, kendi verili kültürüyle yaşadığı toplumdan verilen kültürün eklektik bir bileşimi olarak ortaya çıktığı için, sözcüğün küçültücü olmayan anlamında "arabesk" bir yetkinliktedir. Çoğu kez popülist bir yurtseverlikle ilkel'in abartılmış çizgileri ve uygar toplumun mekanikçe yakalanmış ölçüleri (ve değerleri) bu aydınların ürünlerinde ve bu ürünler aracılığıyla örgütlenmekte olan entellektüel göçmen yaşamında, yan yana bulunmaktadır.

Kendi toplumsal kültüründen "neyi" yaşatabileceğinin, bunu, buradaki (F.Almanya) toplumsal kültürün hangi "ögeleriyle" ilişkiye geçirmekle başarabileceğinin bilincinde ve kararında olmayışın tabii bir sonucu olarak oluşan bu entellektüel düzeyin en genel analizinden şu sonuçları çıkarmak kaçınılmaz olmaktadır: Burada insanlarımız savaşmadan yenilmektedirler, yahut savaşsalar da yenilmektedirler. Fabrika sisteminin köleliği karşısında ataerkil hayat tarzının değerlerini savunmak demokratlığın azami sınırını çizmektedir. (Faulkner) Modern toplumun değerleri naiv'likle reddedilmekte, ama bu isyankar bir demokratik başkaldırıya dönüşmemektedir. Göçmen topluluğun ahlâk sistemindeki çözülme, Freud tarzı bir yaklaşımla, aşırı derecede yavan, içgüdüsel, kendini koyvermiş, tutkulu, karanlık ve saldırgan dürtülere indirgenmiş formlar içinde gözlenmektedir. Bilgi, "Almanya'da Türkler" imajının çeşitlemesi anlamında zenginleşmektedir. İnsan dünyası gereğinden fazla basitleşmektedir. Edebi ve estetik çalışma, yoğun ve yorucu bir bilgi edinme zahmetine katlanmaksızın, yüzeysel kalan, derine inmeyen bir insan bilgisine dayandırılmaktadır. Burada kültürel zenginliğin yerini, ayrıntılar ve normalden uzaklaşmalar almaktadır. Halbuki bundan fazlası olabilmenin hem zorunluluğu hem de olanakları vardır.

Türkiyeli göçmen topluluğunu çıkış noktası olarak seçmiş göçmen aydının, kendini sorumlu sayması öncelikle gereklidir.. Sorumluluk her şeyden önce dış dünyanın estetik algılanışını yaratıcı ve gelişkin bir düzeyde başarabilmek için *kendini yetkinleştirmek* olarak algılanmalıdır. Aydın için kendini yetkinleştirmenin bilimden, akıldan, politikadan azami ölçüde yararlanmayı bilmek gibi, tek bir yolu vardır. Gerçi "fazla bilginin" yaratıcılığı köreltebilme tehlikesi açısından yazıp-çizmeyi engelleyeceğini düşünmek büsbütün temelsiz bir kaygı değildir; ama bundan korkmamak, bilmeden yazmanın cesaretini, bilmenin tedirginliğine feda edebilmek gerekir. Duyguyla çözümlenemeyecek kadar karmaşık bir dünya ve insan karşısında bulunduğumuzu, Schiller ve Goethe gibi, tükenmez sanılan duygu kaynaklarının bile, kuruduklarını anladıklarında son çare olarak bilime yöneldiklerini unutmamakta her zaman yarar vardır.

Göçmen topluluğun kültürel ihtiyaçlarını çoğaltmaksızın ilgisini çekmek, ilgisini politik özgürleşmeden geçen genel özgürleşme sorunlarına çekmeksizin de kültürel ihtiyaçlarını çoğaltmak mümkün olmaz. Dolayısıyla aydın burada, (F.Almanya'da) kendi yetkinleşmesinin çözümünü ancak —şu pek uzak durulan— politikada bulabilir. Ama nasıl? Şüphesiz politik nutuklar yazarak değil, kendi alanında, kendi biçimiyle başbaşa kalarak ve *kendi faaliyet türünün özgürleşmesi için* mücadeleye katılarak.

"Mücadele" sözcüğü de abartmaya müsait görünüyorsa o zaman şöyle ifade etmek yerinde olur: Siyasi bakımdan bağlılık, edebi ve estetik çalışmanın, insanın somut ihtiyaçlarına göre tanzim edilmesini, ya da en azından, soyut edebi ve estetik ilkelerin insanlar tarafından amaç olarak benimsenmesinin yolunu açar. Günümüz dünyasında, gerek bütün insanlık için, gerekse ayrı ayrı bütün halklar için ve dolayısıyla her göçmen topluluğu, azınlık, milliyet ve hatta "unsurlar" için, geçerli en yüce AHLAK ilkesi, politikanın da ilkesidir. Bu "insanların özgürce ve güvenlikli bir barış ortamında gelişip yetkinleşmesinin önünü açma amacının, edebi ve estetik faaliyetin temel kaygısı haline geldiği gerçeğini gündeme getirmektedir.

Sözünü ettiğimiz amaç tarihin yolunu, topyekün insanlığın yokolması gibi risklere düşüren keskin çelişkiler üzerindedir. İlkele razı olunarak, folklorik olanın tadı örgütlenerek bu çelişkilerin bir teki bile çözülmüş olmaz, Türkiyeli göçmen aydınların başlıca handikapı da budur. Göçmen topluluğun, zaten kökende olumsuz belirlenmiş beğeni düzeyine kendini, ya da topluluğun beğeni düzeyini kendine mecbur etmek... Her iki durumda da geniş göçmen kitlesiyle elit göçmen aydın arasındaki uçurum sürüp gitmektedir. Aydının popülist milliyetçiliği onu geliştirmeyecektir, ya da göçmen kitlesi aydının ürünlerine ve çabalarına kayıtsız kalacak, bu durumda da, elit aydın, egemen kültürün dağıtılması ile içinden çıkıp geldiği kültür arasında bocalayacaktır.

Şimdiye kadarki oluşum, ortaya istisnalarını da rahatsız edecek kadar amorf bir sonuç çıkarmış. Yaptığına (ürettiğine) "göçmen kültürü", "karma kültür" vb. gibi, kategorik olarak olmayan ve olması mümkün olmayan tanımlar bulmuş. Belirsizliğin adını bulup koyamamış. Alman toplumsal kültürüyle ilişki kuramadığı için her gün biraz daha kendi üzerine kapanan göçmen tavrı önünde elit bir lobi durumuna itilmiş. Neresinden bakılırsa bakılsın, sonuçta ortaya, eğer bir kargaşa çıkmamışsa, tam bir belirsizlik ve eklektizm çıkmış (kültür yaşamına, böyle kendiliğinden ve günübirlik eğilimlerle yön verilemeyeceği ise çok geçmeden görülecektir.)

O halde, göçmen topluluğun edebi ve estetik ve her türlü fikri faaliyetinin hinterlandı nasıl genişler, açılım şansı neredédir ve kendi başına kaldıkça önemsizleşerek, göçüp gideceği besbelli olan verili kültür şartlarını nasıl insanlığın evrensel kültür mirasıyla tahkim etmek gerekir, vb. gibi soruları özenle sormak gerekir. Çünkü yetenek sorunu, ancak doğru yönelime bağlı olarak çözülebilir, zamanla.

Kültürün "demokratik" tanımı dışında kalan bütün alanları, doğrudan ve dolaylı olarak burjuvazinin hizmetinde ve denetiminde bulunur. Ancak demokratik kültür ki, insanın hizmetinde ve gelişmesinin güvencesini teşkil eder. Ayrıca, yalnız "demokratik kültür" ulusal, siyasal ve her türlü subjektif sınırlamayı çatlatır, evrensel ilişkiler kurabilir. Demokratik kültür, insanın dünyayı değiştirebileceğinin bilinci ve kanıtıdır.

Bu türden kültür ögeleri, göçmen Türk-Kürt kültüründe ve ilişki kurma durumunda bulunduğu F.Alman kültüründe, fazlasıyla, ama "ögeler" olarak bulunurlar. Esas olan bunlara, popülizme, lobiciliğe vb. düşmeksizin insanoğlunun evrensel kültürel hazinesinin asli ürünü HÜMANİZMİ ve insanı sürekli YETKİNLEŞTİRME ve ÖZGÜRLEŞTİRME dinamiğini yakalayıp buradaki göçmen topluluğunun bu değerlerle birlikte F.Alman toplumuna entegrasyonuna hizmet etmektir. Ne F.Alman bireyciliği, ne gelişkin kapitalist toplumun ruhsuzluğu, ne Kuzey Avrupalı soğukluğu ve ne de Türkiye'nin bu toplumdaki yalıtılmış durumları F.Alman aleyhtarlığıyla karışık bir azınlık milliyetçiliğine ve bunun kültürel alandaki yansımalarına mazeret olmamalıdır.

"ATATÜRK BARIŞ ÖDÜLÜ"

(Baştarafı 1. sayfada)

"ödülün Luns'a verilmesi normaldir" dedi. Kimileri — ki bunlar çoğunluğu teşkil ediyorlar— "Ödül'ün Luns'a verilmesi Atatürk'ün şanına ve ödülün anlamına yakışmaz" diyerek karşı çıktılar.

Üçüncü tepki mi? İşte o bizim görüşümüz. Biz de, Türkiye Barış Derneği Başkanı Mahmut Dikerdem gibi düşünüyoruz. "Ödül'ün Reagan'a verilmemiş olmasına sevinmek gerekir". Ama bu görüşü daha açmakta, özellikle Ödül'ü Luns'a yakıştıramayan çoğunluğun görüşleri üzerinde durmakta yarar var.

Ödülü alana olduğu kadar, verene ve ödülün niteliğine de bakmak gerekir. Luns, yıllar boyu saldırgan bir savaş örgütünü (NATO) yönetmiştir. Son görev yılları Reagan'ın gerginlik politikasına hizmetle geçmiştir. ABD'nin Curius ve Pershing füzelerinin Avrupa'daki NATO ülkeleri topraklarına yerleştirilmesinde büyük emeği ve katkısı vardır. Zaten geçmişinde Nazilerle işbirliği yapmak gibi, ödüle neden layık görüldüğünün ipuçlarını veren sayfalar bulunmaktadır.

Peki ya ödülü verenler? Bunlar, "barış" kelimesini yüksek sesle kullanmanın yasak olduğu bir ülkeyi yönetiyorlar. Kendi ülkelerinde "iç barışı" sağlamak için hayli kan döktüler. Barış Derneği yöneticilerini ağır hapis cezalarıyla yargıladılar, üç yıl hapiste tuttular. İdam, işkence, katliam, bu ödülü verenlerin siyasal künyesidir. Ve bütün bunları Atatürk adına layık olarak gerçekleştirdikleri gibi, Atatürk'ün kendisi de bundan başkası değildir. Ödül'ün adı da, vereni de, alanı da birbirine yakışmıştır.

ZİNDANLAR BOŞALSIN GENEL AF

(Baştarafı 1. sayfada)

ları-Sosyalist Eğilim'in başlattığı "Zindanlar Boşalsın, Genel Af", "İdamlara, İşkencelere ve Kürt Halkı Üzerindeki Baskıya Hayır" kampanyası sürüyor.

Türkçe-Almanca çıkarılan bildirilerin yanısıra, bir de, kampanyanın içeriğine uygun afiş hazırlayan adı geçen siyasi örgütler kampanya materyallerini yoğun bir şekilde dağıtmaya başladılar. Binlerce adet basılıp dağıtılmaya başlanan bildirilerde;

"Açıktır ki, halk yığınları eylem alanlarını doldurmadan ne işkenceler, idamlar ve Kürt halkı üzerindeki baskılar durdurulabilinir ne de politik tutuklulara gerçek bir af sağlanabilir.

Bu aşamada devrimci-demokratik güçlere düşen görev kitlelerin bu haklı istemlerini daha geniş yığınlara maledere k, onları diktatörlüğe karşı eylem alanlarına çekebilmek için çabalarını yoğunlaştırmaktır. Bunu başarabildiğimiz oranda politik tutukluları kapsayan gerçek bir genel affın ilan edilmesini, işkence ve idamların durdurulmasını ve Kürt halkı üzerindeki baskıların son bulmasını sağlayabiliriz."

Bunun yanısıra; Batı Avrupa ülkelerinde faaliyet gösteren demokratik örgütlerin başlattığı "İşkence ve İdamlara Son, Politik Tutuklulara Özgürlük-Genel Af, Kürt Halkı Üzerindeki Baskılara Son" kampanyası devam ediyor.

Demokratik örgütler, yürüttükleri kampanya doğrultusunda "İnfaz Yasası"na ilişkin görüşlerini dile getiren ortak bir açıklamayı basına dağıttılar. Ayrıca geniş güçleri bu yasa hakkında bilgilendirmek için bildiriler dağıtılmaya başlandı. Bu arada F.Almanya Cumhurbaşkanı Richard Weizsaecker'in 26 Mayıs'ta Türkiye'ye yapacağı resmi ziyareti ertelemesi için hazırlanan "açık mektup" Cumhurbaşkanına gönderildi ve basına dağıtıldı.

24 OCAK

(Baştarafı 1. sayfada)

Türkiye'nin ihraç malları fiyatları sürekli düşürülerek, cazip "teşvik fonları" aracılığıyla tekellere devlet hazinesinden trilyonlar aktarıp, onlara düşük fiyatla ihraç kolaylıkları sağlanarak bu sonuca varılmıştır. Sonuç: "Türkiye % 30 yoksullaşmıştır"!

Türkiye, ama hangi Türkiye? Bu yoksullaşma politikasını hararetle desteklemeye devam ettiklerine, asla değiştirmeyiz diye gözdağı verdiklerine, aynı dönemde kârlarını akıl almaz oranda artırdıklarına göre, sermaye çevreleri değil herhalde?

Geriye işçiler, köylüler, memurlar ve bütün emekçi halk katmanları kalıyor. Zaten yoksullaşan da bunlardır.

1 MAYIS 100 YAŞINDA

(Baştarafı 1. sayfada)

dele ortaklığını simgeleyen bir meşale olarak yaşıyor, 100 yıl sonra da yaşayacak.

1 Mayıs 100. yılında başta sosyalist ülkeler olmak üzere dünyanın tüm ülkelerinde kitlesel şekilde kutlanırken, alarma geçirilen polis ve ordu birlikleri Türkiye'nin üç büyük kentinde geniş tutuklamalar yaptı ve Genel Kurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ve 1. Ordu Komutanı bizzat İstanbul'a giderek alınan tedbirleri yerinde denetlediler. Öte yandan Türkiye burjuvazisi 1 Mayıs'a olan tahammülsüzlüğünü, 1 Mayıs'ın emek bayramı olduğunu söyleyen SHP Genel Başkanı A.Güven Gürkan'ı meclis kürsüsünde tartaklayarak gösterdi.

1 Mayıs'ın 100. yılı nedeniyle Sol Birlik'i oluşturan 6 parti ortak bir bildiri yayınladı. 1 Mayıs'ın kısa bir tarihçesinin anlatıldığı bildiride, 1 Mayıs geleneğinin tüm baskılara rağmen yok edilemeyeceği şu sözlerle vurgulanıyordu: "6 yıllık diktatörlük koşulları işçi sınıfımızın mücadelesini durduramadı. O tüm elverişsiz koşullara karşın başarıyla sonuçlanan grev ve direnişler yaptı... Haklarımızı mücadele ederek almıştık. Burjuvazi onları gaspetti. Onları yeniden mücadele ederek, yasakları ve baskıları kırarak alacağız."

1 Mayıs 100. yılında yurtdışındaki göçmen işçilerimiz tarafından da kitlesel olarak kutlandı. Bulundukları ülkelerin işçi sınıflarıyla birlikte mücadele bayrağını yükselten Türkiyeli göçmen işçiler, ülkelerinde zor koşullar altında mücadele eden sınıf kardeşleriyle olan dayanışmalarını ve bulundukları ülkelerin burjuvazilerine karşı mücadele azimlerini dile getirdiler.

11 YAŞINDAKİ SOVYET

(Baştarafı 1. sayfada)

gitmiş, daha sonra ise Ağustos 1985'te bir uçak kazasında ölmüştü. Basına yansıyan haberlere göre, Samantha hakkındaki FBI dosyasında kendisi, çevresindeki ve ilişki kurduğu insanlar üzerine 11 sayfalık bir rapor bulunuyor.

FBI'in işi Katya'nın ziyaretinden sonra daha da zorlaşmışa benzer. ABD'de hakkında dosya tutulacak Samantha'ların sayısı giderek artıyor.

LİNCOLN ALAYI

(Baştarafı 4. sayfada)

Lincoln Alayı'nın yaşayan üyeleri, o zamanki Roosevelt yönetiminin "tarafsızlık" politikası yüzünden İspanya halkının silahsız bırakıldığını hatırlattılar.

Ronald Reagan'ın 1984 yılında yaptığı bir konuşmada, İspanya Cumhuriyeti'ne ABD yardımını, bugün Nikaragua'da Contra'lara yapılan yardıma benzetmesi üzerine, Jarama, Teruel ve Ebro'da savaşmış olan 78 yaşındaki Samuel Slipyan New York'taki toplantıda şöyle dedi: "Reagan, bizi Contra'larla mukayese etmekle tam anlamıyla palyaçoluk yapmaktadır" Slipyan ve Alay'ın pekçok üyesi savaştan sonra hemen her yıl İspanya'ya gittiklerini söylediler. Bugün aynı durum olsa, yine aynı saflarda dövüşeceklerini belirten Lincoln Alayı gazileri, İspanya'da faşizme karşı verdikleri savaşı "hayatlarında iftihar edilecek yegane şey" olarak nitelediler. 50 yıl önce en önemli sorunun İspanya İç Savaşı olduğunu, bugün ise "barış için en ABD'nin Orta Amerika'ya müdahalesine karşı savaşmak" olduğunu söylediler.

ABD'YE KARŞI EN

(Baştarafı 1. sayfada)

bir yandan da "uluslararası terörizm" yaveleriyle Reagan'ı yalnız bırakmadılar. AET ülkeleri, saldırı sonrasında Libya'ya karşı giriştikleri diplomatik ambargo ile Reagan'ın yanında oldular. Bu desteğin de katkısıyla Reagan, "gerekirse Şam ve Tahran'ı da bombalarım" diyebildi. Reagancılık, yani devlet terörü Beyaz Saray diplomasisinin temel unsuru olma yolunda.

Reagan politikasının kafalara çakmak istediği şu: ABD, çıkarları, politik dayatmaları, keyfi tercihleri için her yola başvurabilir. ABD, karşı konulmaz, boyun eğilmesi gerekli bir güçtür. Gerektiğinde bütün dünyayı ateşe verip insanlığı da yokedebilir. Ayağınızı denk alın.

Bu politikaya karşı, en etkin silah, en iyi mücadele yolu, her şart altında barışı savunmaktır. Saldırganlığa karşı barış!...

ÜCRETLİLERE

(Baştarafı 1. sayfada)

ğu gibi, hükümetin tespitlerine uygun sözleşmeler sendikaların önüne konacak, onlara da imza atmak düşecek. Açıklanmış hükümet ilkeleri kısaca şöyle:

- İşçilere yüzde 25 artı 2500 liradan bir kuruş fazla ücret zammı verilmeyecek.
- İşçilerin işyeri yönetimine ve disiplin kurullarına katılmalarını öngören hükümler, sözleşmelerden çıkarılacak.
- İkramiyeler kesinlikle artırılmayacak.
- Evlenme, ölüm, yakacak gibi sosyal yardımlarda artış yapılmayacağı gibi, sosyal yardım kalemleri azaltılacak.
- Sözleşmelerde önce idari hükümler görüşülecek, ücret görüşmeleri en sona bırakılacak. (Milliyet, 24 Nisan 1986)

Yüzde 25 artı 2500 lira!.. Bu yüzde 50'nin altına düşebileceğini hiç kimsenin cesaretle söyleyemediği bir enflasyon olgusu karşısında, işçilerin bugünkü dayanılmaz yoksulluklarından bir adım daha geri itilmeleri anlamına geliyor. Bu ayrıca, beş yıldan bu yana olduğu gibi, bugünkü rejim kaldıkça işçiler ve emekçiler için hiçbir şeyin değişmeyeceği anlamına da geliyor. Bundan ayrıca, işçilerin, kendi iradelerini, her ne pahasına olursa olsun ortaya koyup bu yoksullaştırmaya razı olmadıklarını kanıtlamak, bunu başarmadıkça sonuca razı olmak zorunda olduklarını anlamak gerek.

BULGARİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ

(Baştarafı 4. sayfada)

"Üçüncü konu, sosyalist özyönetimin kurulması ve güçlendirilmesidir.

Şimdi görevimiz ekonomide bugüne kadar gelişmeye bölüm ve sektörler açısından söz konusu olan yaklaşımların üstesinden gelmektir. Bu tür yaklaşımlar gelişimimizde olumlu rol oynamıştır, ancak artık teknolojinin son eğilimlerine ayak uyduramaz hale gelmişlerdir. Yeni koşullar sektörler arası bağları geliştirmeyi ve sosyalist kendi kendini yönetim kurumlarının yetki ve insiyatiflerinin arttırılmasını da gerektiriyor.

Bu sosyalist mülkiyet ve ülke çapında hedef ve kaynakların gözetilmesi temelinde kendi kendini yönetimde, üretim, ticaret, araştırma, geliştirme ve ulaştırma faaliyetlerinin planlanması ve geliştirilmesinde bağımsız karar alma yetkisine tam anlamıyla sahip olunması demektir.

Açıktır ki bu bir nitelik değişimi sorunudur.

Belirlenen yeni çalışma yasası ve öz yönetim koşullarında işgücü yeni örgütsel yapılanmada etken ana faktörlerden biridir.

Özyönetim örgütlenmesi kollektif ve bireysel yönetim ilkelerinin birliği temelinde gelişir. Örgütlenmenin yöneticisi hem emekçi, hem yönetici olarak aynı zamanda doğru yönetme, sosyalist mülkiyeti zenginleştirme, kurumun yaptığı işin sonuçları açısından sorumluluğunu yüklenme durumundadır.

Bundan sonra emekçiler seçtiği kollektif organlar vasıtasıyla kendi kendini yönetme örgütlenmesini yapacaktır. Bu niteliksel olarak yeni politik görev ve eylemimizdir, burada kasdedilen yönetime katılma değil, kendini yönetmedir, herbir işçiyi ve emekçiyi toplumsal yönetimin nesnesi olmaktan öznesi olmaya dönüştüren yeni bir tarihi adımdır. Sorun halk adına iktidar olmaktan halkın kendisinin iktidar olmasına geçiş sorunudur. Sosyalist demokrasinin böylesi bir gelişme aşaması için nesnel koşullar müsaittir.

Önümüzdeki dönemde çözmemiz gereken pratik sorunlar nelerdir? Birincisi özyönetim örgütlenmelerinde kollektif organların ve diğer idari yapıların kuruluşu ve işlerliğinin seçme ve yarışma ilkesinin uygulandığı normal ve doğal süreçte sağlanmasıdır.

Burada esas nokta, her işçinin, her BKP üyesinin, Bulgaristan Köylü Partisi üyelerinin ve her partisiz bireyin politik, ciddi ve yaratıcı niteliklerine göre yönetici mevkilere gelme haklarının garanti edilmesidir.

Bugünkü şartlar Partiye örgütsel ve ideolojik çalışmasında nitelik olarak yeni ögelerin tanıtılması, yönetim ve çalışma biçiminin bu yeni koşullarla uyumlu hale getirilmesini zorunlu kılıyor. Bizler Parti'nin öncü rolünü, direktif yöntemlerini genişletip, daha da yaygınlaştırarak değil, merkezi parti organ çalışmalarının bilim temeli ve stratejik karakteri üzerinde yoğunlaşarak, parti organları ve örgütlerinin katılımı ve insiyatifini teşvik ederek, emekçilerin fikirlerine dikkat kesilerek güçlendireceğiz.

Bugün ideolojik planda ana görev, gelişmemizde insan faktörünün rolünü genişletmektir."

4 gün süren Kongre çalışmaları süresince pekçok yabancı delege konuşma yaparak, uluslararası dayanışma duygularını dile getirdi. Kongre çalışmaları başından sonuna kadar TV'den ve basın organlarından yaygın bir şekilde halka aktarıldı. Bu, Kongre'nin tüm halkın katılımı ile yapılmasının bir ifadesi oldu. Alınan Kongre kararlarının halka verilmiş bir söz ~~niteliği~~ taşıması, sosyalist toplumun pekçok sorununa çözüm aranması, delegelerin kendi aralarındaki çalışma sorunlarını açmaları ve bunları Parti'nin ve ülkenin gündemine getirmeleri, o sorunların çözümlenmesinin de gündeme gelmesi anlamını taşımaktadır ve gelecek için umut vermektedir.

İşçinin Sözlüğü

Hazırlayan: Fevzi DEVECİOĞLU

DİYALEKTİK

Doğanın, toplumun, düşüncenin gelişmesini yöneten en genel yasaların bilimidir. Bilimsel diyalektik kavramının ardında uzun bir tarihi gelişme yatar. Gerçek diyalektik kavramı, diyalektik terimin ilk anlamının yeniden gözden geçirilmesi, hatta bir yana atılması suretiyle ortaya çıkmıştır. Antik çağlarda, filozoflar, varolan herşeyin değiştiğini önemle belirtiyorlar; her özelliğin kendi zıddına dönüştüğünü ilkeleştirip, dünyayı bir süreç olarak ele alıyorlardı.

Herakleitos'u, Milet'li bazı filozofları, Pythagoras'cıları, bu görüşü benimseyen filozoflara örnek olarak verebiliriz. Ama, diyalektik terimi, o çağlarda henüz kullanılmıyordu. Diyalektik terimi (diyalektike techne: diyalektik sanatı), kök anlamıyla, münazara, tartışma sanatıdır.

a) Soru, cevaplar ortaya atarak münazara yapma!

b) Kavramları sınıflandırma, eşyayı genel, özel olmak üzere türe ayırma sanatı demekti.

Herakleitos'un Diyalektik'ini kavrayamayan Aristoteles, Diyalektik'in, hareket, çeşitlilik kavramlarının çelişmeli yanlarını tahlil edip ortaya koyan Elea'lı Zenon tarafından meydana getirilmiş birşey olduğuna inanıyordu. Aristoteles, Diyalektik'i, yani kesinlik taşımayan, olası kanıların bilimini, analiz bilgisi'nden, yani ispatlar bilgisi'nden ayrı tutuyordu. Platon ise, Elea'lıların izinden giderek, gerçek varlığı, aynı kalan, değişmeyen birşey olarak tanımlamış olmakla beraber, *Sofist ile Parmenides* adlı diyaloglarında, varılan şu sonuçları destekliyordu: Varlık'ın yüksek genel türlerinden her biri, ancak, var-olan, var-olmayan olarak; aynı-olan, aynı-olmayan olarak; aynı-kalan, "başka birşeye" dönüşen olarak kavranabilir. Bunun içindir ki, varlık, çelişmeler ihtiva eder: Varlık tekil ve çoğuldur, ebedi ve geçicidir, değişmeyen ve değişendir, hareket ve sükunettir. Çelişme, varlık'ın zorunlu koşuludur; çelişme, ruhu iç düşünmeye iter. Diyalektik sanatı, Platon'a göre, işte budur. Yeni-Platon'cular da, diyalektik'i geliştirmişlerdir. İskolastik'te, yani feodal toplum felsefesinde, diyalektik terimi, rhetorika'ya karşı, formel mantık'ı belirtmek için kullanılır.

Kapitalist gelişmenin ilk zamanlarında "zıtların birliği" hakkındaki diyalektik fikirler, Nikolaus Cusanus ile Brono tarafından dile getirilmiştir. Daha sonraları, metafiziğin hükümranlığına rağmen, Descartes ile Spinoza, diyalektik düşüncenin örneklerini vermişlerdir; bunlardan birincisi, yani Nikolaus Cusanus, *Kozmogoni*'sinde, ikincisi ise kendinin-sebebi olarak cevher hakkındaki öğretisinde bu örnekleri ortaya koyarlar. Diyalektik fikirlerin zenginleşmesine Rousseau ile Diderot'da rastlanır. Rousseau, çelişmeyi, tarihi gelişmenin ilk şartı olarak ele alır. Diderot, bir adım daha atar ve *"Rameau'nun Yeğeni"* adlı eserinde, o zamanki bilgilerin gelişmesini inceler. Diyalektik'in gelişmesinde, Marksizm'den önceki en önemli aşama, metafizik materyalizmin aksine, realiteyi sadece bir bilgi konusu olarak değil, bir faaliyet konusu olarak ele alan Alman klasik idealizmi'dir. Ama bilmenin ve süjenin faaliyetinin gerçek maddi temelini göremeyişleri, Alman idealistlerinin diyalektik nosyonlarını sınırlı, çarpık olmaya mahkum etmiştir. Metafizik'te ilk gediği açan Kant'tır. Kant, fizik ve kosmogonik süreçlerde zıt güçlerin rolünü ve önemini belirtti ve doğa bilimlerine gelişme fikrini sokarak Descartes'in yolunda gitti. Kant, epistimoloji'sinde de, antinomiler öğretisindeki diyalektik fikirleri geliştirdi. Ne var ki, Kant, aklın diyalektiğini, sadece fenomenleri kavrayabilen düşünce olarak, kendi meşru alanına çekildiği zaman uçup giden bir düş olarak görüyordu. Daha sonra, Fichte, *Wissenschaftslehre*'sinde, kategorileri çıkarsamanın çelişkili metodu denilen metodu geliştirdi; bu metod, önemli diyalektik fikirleri içeriyordu. Kant'tan sonra Schelling de doğa fenomenlerinin diyalektik açıdan değerlendirmesini geliştirdi. Hegel'in idealist Diyalektik'i, Marksizm'den önceki Diyalektik'in gelişmesinde doruk noktası oldu. Hegel'in diyalektiği yanlış bir diyalektik olmakla beraber, bu diyalektikte, "ilk kez olarak, dünya, yani, doğal, tarihi, 'entellektüel' herşey, bir süreç olarak, yani sürekli hareket, değişme, dönüşme, gelişme içinde düşünülmüştür. Bütün bu hareket ve gelişmeyi sürekli bir bütün haline getiren iç bağlantının tasvirine çalışılmıştır". (Engels, Anti-Dühring, s. 37-38). Hegel'e göre, Diyalektik, aklın çeşitli soyut tanımlamalarına zıt olarak, bu tanımlamaların tek yanlılığını, sınırlılığını ortaya çıkaran, bir tanımdan ötekine geçiş şeklinde gerçekleşen, yani bu tanımların kendi inkarlarını kendi içlerinde taşıdıklarını açığa vuran bir süreçtir. Bunun içindir ki, Hegel, Diyalektik, "bilimsel ilerlemenin özü, ruhudur; bilimlere iç bağlılığı, zorunluluğu sağlayan biricik dinamiktir" diyordu. Hegel'in Diyalektik'inin sonuçları, kendisinin ona atfettiği değeri pekçok aşmıştır. Herşeyin, zorunlu olarak, kendi inkarına vardığını söyleyen Hegel öğretisi, yaşamı, düşünceyi kökten değişikliğe uğratan bir unsuru ihtiva ediyordu; zamanın önde gelen düşünürlerinin, onun Diyalektik'ini "ihtilal cebiri" olarak görmeleri bundandır. Diyalektik'e gerçek bilimsel bir karakter kazandıran Marx, Engels'dir. Marx ve Engels, Hegel felsefesinin idealist unsurlarını atıp, onu tarihi bilginin gelişmesi hakkındaki materyalist görüşlerine, doğada, toplumda, düşüncede yer alan gerçekler hakkında yaptıkları genellemeye dayandırırlar. Bilimsel diyalektik, varlığın gelişmesini yöneten yasalar ile bilme yasalarını organik bir bütün olarak ele alırlar: Bu ikisi, varoluş dolayısıyla aynıdırlar; sadece form bakımından farklıdırlar.

REAGAN'IN LİBYA SEFERİ

(Baştarafı 1. sayfada)

Kaddafi'den kurtulmak Washington'un başlıca tutkularından birisi haline geliyor. Saldırıdan birkaç gün sonra tüm dünyaya kasıtlı olarak Kaddafi'nin darbe sonucu devrildiği haberlerinin yayılması, bu kadarla da kalmayarak ABD Dışişleri Bakanı Shultz'un, ABD'nin Libya'yı bombalamasının esas amacının Kaddafi'ye karşı bir darbeyi kolaylaştırmak ve cesaretlendirmek olduğunu açıklaması, ABD esas niyetinin ne olduğunu açıkça gözler önüne seriyor. ABD'deki militarist egemenlerin gözleri öylesine dönmüş ki, yeryüzünden yükselen onca tepkiye rağmen lüzum görüldüğünde Libya'nın yeniden bombalanacağını açık açık ilan edebiliyor. Bu da gösteriyor ki, ABD emperyalizminin konuştuğu tek bir lisan var: *ZORBALIK*. Onun için dünya halkları da özledikleri barışa kavuşmak istiyorlarsa Reagan'a dünyada başka lisanların da —dostluk, barış, dayanışma— olduğunu göstermek, bunun için de bir yandan güçlerini birleştirirlerken bir yandan da Reagan'ın anladığı lisanda caydırıcı güce sahip olmak zorundadırlar.

Dayanışma YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 10 16 34, 4100 Duisburg 1 – F Almanya. BANKA HESABI: Postgirokonto-Nr: 4003 63-431, Postscheckamt Essen, BLZ: 360 100 43

Nikaragua halkıyla dayanışma yükseliyor

«Contra Reagan»

• Reagan yönetiminin Contra'lara yüz milyon dolarlık askeri yardım teklifi tüm dünyada tepkiyle karşılandı.

Dış politikası büsbütün terörizme dönüşen Reagan'ın, "onlardan biriyim" dediği ve devrimci Sandinist yönetimine karşı dolar ve silah yığınağı yaparak ayakta tutmaya çalıştığı Contra'lar gerçekte, 1979 yılında devrimden kaçarak Honduras'a sığınan eski rejimin "Ulusal Muhafızları" ve Somoza'nın sivil bürokratlarından oluşuyor. Başlangıçta, ülkenin kuzeyinde dağlarda ve Honduras sınırında, köylülerin hayvanlarını çalıp çiftliklerini yağma ederek başı boş dolaşan bu serseriler güruhu, Reagan'ın para yardımlarıyla toparlandılar ve CIA'nın Honduras'ta kurduğu kamplara toplandılar.

Adına bir de "özgürlük savaşçıları" denen bu teröristler 43 yıllık Somoza diktatörlüğü döneminin sayısız cinayetlerinin failleridir. Eğitimleri CIA tarafından sağlanıyor, maişetleri ABD'den geliyor, Somoza'nın neredeyse ülkenin tamamına varan servetini koruyorlardı. En az 50 bin Nikaragua yurttaşının kanına girdiler. O yıllar, "Nikaragua kendi ordusunun işgali altındadır" diye nitelenirdi.

Reagan'ın yardımları şimdi bu cellatlardan 4000 tanesini biraraya getirdi. Devrimden bugüne 10 binden fazla Nikaragua'lıyı öldürdüler. Saldırılarına CIA uzmanları ve ABD ordusuna mensup asker ve askeri araçlar fiilen katılıyorlar.

Amaç ABD açısından açıktır: Halkın desteklediği yönetimi devirmek, gerekirse ülkeyi fiilen işgal etmek ve karşıdevrimi gerçekleştirmek. Bunun için kullandığı paralı askerler arasında esas inisiyatif ve temel güç olma konumu Somoza'nın subaylarında, özellikle de ABD ordusunda fiilen savaşmış ve ABD'nin Dominik Cumhuriyeti'ne müdahalesine (1965) de katılmış bulunan Enrique Bermudez'in elinde bulunuyor.

Buna göre Reagan'ın Nikaragua politikasını, karşı-devrimci Contra'lar eliyle devrimci yönetimi devirmek olarak değil, bu karşı-devrimciler aracılığıyla bir sürekli gerilim ortamı oluşturmak ve buradan doğabilecek bir provokasyonu bahane ederek Nikaragua'yı fiilen işgal etmek olarak anlamak gerekiyor.

Geçtiğimiz ay içinde ABD senatosu temsilciler meclisinden 20 Mart'ta 210 oya karşı 222 red oyuyla geri dönen Contra'lara 100 milyon dolarlık askeri yardım teklifini 47'ye karşı 53 oyla kabul etti. Temsilciler meclisine geri dönen karar, ikinci kez reddedildi. Bu arada Reagan, basını ve televizyonu kullanarak kamuoyu oluşturmaya çalışıyor. Baba Somoza'yı işbaşına getiren 31 Mart 1936 askeri darbesine kadar ABD tıpkı bugün uygulamakta olduğu stratejiyi izlemiş, iki kez giriştiği istila hareketiyle (1912 ve 1927) başaramadığını, bugünkü Contra'ların öncülü olan Ulusal Muhafızları örgütleyerek, sabotaj ve siyasi suikastler düzenleyerek (21 Şubat 1934'de general Sandino'nun katli) başarmaya çalışmıştı. Bilindiği gibi, 1927 istilasında ABD ulusal bağımsızlığını savunan bir ordunun direnişiyle karşılaştı. Bu ordunun önderi Sandino idi ve 3 bin adamıyla 12 bin Amerikan bahriyelisini ülkeden kovdu. ABD bu olayla sadece bir yenilgi almadı, prestijini de kaybetti. 22 Aralık 1927'de imzaladığı Cuadro-Pasos-Murra anlaşmasının ve Anastasio Somoza Garcia'nın emri altında Ulusal Muhafızları düzenlemesinin nedeni de budur.

Reagan'ın "özgürlük savaşçıları" Nikaragua halkının evlatlarına kıyan, boğazına kadar uyuşturucu trafiğine, her türlü ahlâksızlığa bulaşmış bir katiller çetesidir. "Ben de bir Contra'yım" diyen Reagan'ın "özgürlük savaşçıları" ABD emperyalizminin özgürlükten ne anladığını açıkça ortaya koyuyor.

Nikaragua'da telefon şebekesi inşaasında çalışan gönüllüler grubu.

NİKARAGUA BONN BÜYÜKELÇİSİ HEBERTO INCER DAYANIŞMA'NIN SORULARINI CEVAPLADI

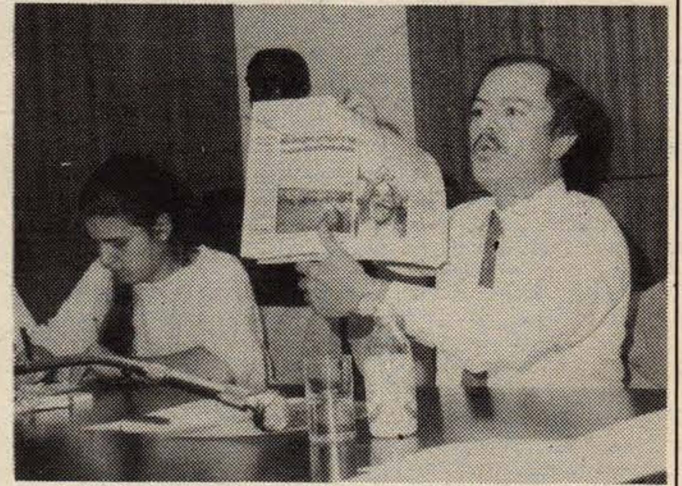
«Nikaragua'da İnsan haklarını çiğneyen ABD'dir»

Sayın Büyükelçi, bize ABD saldırısının Nikaragua halkına maddi ve manevi açıdan nelere malolduğunu kısaca anlatır mısınız?

Paralı askerlerin saldırısı ve Reagan yönetiminin uyguladığı devlet terörizmi Nikaragua gibi çok küçük ve yoksul bir ülkeyi ağır kayıplara uğratıyor. 1981'den 1985'e kadar geçen sürede 12 binden fazla Nikaraguah bu saldırganlığın kurbanı oldu, bunların 3 bini silahsız, sivil halktı ve bu 3 bin kişinin 300'den fazlası 12 yaşın altındakiler, yani çocuklardı. Doğrudan uğradığımız maddi kayıp bir yıllık ihracatımızın karşılığına eşit. Uğramış olduğumuz dolaylı maddi kayıp 1.200 milyon doları buluyor. Bu saldırganlık karşısında Nikaragua hükümeti pekçok kaynağını savunmaya yöneltmek ve yürütülmeye başlanan sosyal projeleri yarıda kesip, bunları barışın sağlanacağı zamana ertelemek zorunda kalmış bulunuyor.

ABD'nin Libya'ya yönelttiği saldırıyı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Reagan'ın dış politikası hep aynı. "Kendi" problemlerine bulduğu çözüm, kaba kuvvet ve nüfuzdur. Dün Grenada'da yaptığı buydu, bugün Libya'ya yaptığı budur, aynı şeyi yarın Nikaragua'ya da herhangi bir ülkeye de yapabilir. Onun tanıdığı kanun, orman kanunudur, uluslararası kurallara saygısı olmadığı gibi, müttefiklerinin eleştirisini bile dinlemiyor. İki yıl önce Nikaragua limanlarının mayınlanması ne denli vahimse, birkaç gün önce Libya'nın bombalanması da öyledir. Ronald Reagan gibi vicdansız bir teröristin, uluslararası bir arada yaşama ilkelerini hakir gören bir yönetimin de başı olması, dünya barışı için gerçek bir tehlikedir. Aynı şekilde, ABD Kongresi'nde Nikaragua'ya karşı savaş için kaç milyon verileceğinin ve diktatör Somoza'nın işkencecilerinin şefliğinde bugün Nikaragua'da suç işleyen, Orta Amerika ve ABD'de uyuşturucu kaçakçılığı yapan —Contra'lar denilen— paralı askerlere nasıl "yardım" edileceğinin tartışılması da yasa ve ahlak dışı, vahim bir durumdur.

Büyükelçi (sağda) Duisburg toplantısında.

* * *

Nikaragua'nın Bonn Büyükelçisi Incer, 28 Nisan günü Duisburg belediyesi, Duisburg Nikaragua'yla Dayanışma Girişimi ve DGB'nin konuğu olarak katıldığı toplantıda da ülkesinde özellikle insan hakları ile ilgili duruma değindi. Nikaragua'da insan haklarını ihlal edenin bu ülkeye karşı savaş yürütmekte olan ABD yönetimi olduğunu belirten Incer, bu savaşın en başta gelen insan hakkı olan yaşama hakkını ortadan kaldırdığını ve Nikaragua'da bu saldırganlığa kurban vermeyen tek bir aile bulunmadığını belirtti. Savaşın yalnızca insan kaybına yolaçmadığını, sosyal ve ekonomik gelişmeyi baltaladığını da vurguladı.

Küçük bir ülkede devrim olduğunda en ufak bir olayın bile abartılarak, skandala dönüştürüldüğünü, buna karşılık ABD, F.Almanya gibi ülkelerde insan hakları nın çiğnenmesinin görmezlikten gelindiğini belirttikten sonra, "bizim ülkemizde ne kimi Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi 'kayıp' insanlar söz konusudur, ne de burada da olduğu gibi hapishanelerde 'şüpheli ölüm' vardır. Nikaragua'da insan haklarının ihlaline somut kanıt arayanlar, bunu bulamıyorlar, çünkü böyle bir durum yok" dedi.

40 yıllık Somoza diktatörlüğü sırasında ses çıkarmayanların şimdi Nikaragua yönetimini zorbalıkla suçladığını belirten büyükelçi Incer, "gerçekleştirdiğimiz seçimler Nikaragua'da son 40 yılın en temiz seçimleriydi" dedikten sonra ABD yönetiminin halkın desteğine dayanan Sandinist hükümeti "yasadışı" ilan ettiğini söyledi. "Contra"lar denilen paralı askerlere 100 milyon dolarlık "yardım"ın yolaçacağı tehlikeli sonuçlara dikkat çekerken, meselenin uluslararası hukuk ve ahlâk kurallarıyla ilgili yanını da vurguladı. Bu bakımdan "yardım" ister 100 milyon, isterse tek bir dolar olsun, "sırf kendisine sempatik gelmediği için bir ülkenin yönetimini devirme konusunun ABD Kongresi'nde tartışılmasının yasadışı ve ahlâkdışı bir durum" olduğunu belirtti. Incer, 100 milyon dolar "yardım" konusunda Reagan'ın yaptığı "21 dakikalık konuşmasında 23 yalan söylediğini" de kaydetti.

Nikaragua'ya barış!

ABD: Mevcut her türlü güç koşullara rağmen, ABD komünistleri Nikaragua halkını aktif olarak destekliyorlar. Pekçok parti yayınında olduğu gibi Eylül 1984'te ABD KP'nin 65. kuruluş yıldönümünde MK'nın yayınladığı bildiride bu destek açıkça ifade ediliyor. Genel Sekreter Gus Hall Kasım 1985'te New York'ta yapılan bir toplantıdaki konuşmasında, Washington'un Orta Amerika'ya yönelik silahlı saldırı planlarına karşı durmak gerektiğini vurguladı.

Washington'un Nikaragua'ya silahlı saldırı tehlikesinin büyüdüğü günlerde, tüm ülkeyi protesto gösterileri dalgası kapladı. Binlerce kişi Boston, Detroit, Denver ve diğer şehirlerde gösteriler yaptılar. Seattle şehri belediye meclisi Managua'yı "kardeş şehir" ilan ederek, bu yönde ilişkilere girdi. 1985'te "Nikaragua'dan Ellerinizi Çekin!", "Ticari Ambargoya Son!" sloganları altında New York'ta (Mart ve Temmuz), San Francisco'da (Nisan) ve Jose'da (Mayıs) gösteriler yapıldı.

1985 Nisan'ında Amerikan kamu örgütlerinin geniş bir koalisyonu ülke çapında bir kampanya açtı. ABD yönetiminin Contra'lara yardımını kınayan bir kampanyaydı bu. 55 binin üzerinde Amerikalı çeşitli protesto eylemlerine katılarak Nikaragua'yı desteklediklerini gösterdiler.

New York eyaletinde bir grup Amerikalı barışsever Nikaragua'ya müdahale politikasından dolayı Reagan yönetimini mahkemeye verdi. California Stanford Üniversitesi başta olmak üzere belli başlı Amerikan üniversitelerinde Washington'un Nikaragua politikasını kınayan imza kampanyası başlatıldı.

İspanya İç Savaşı'nda çarpışan Lincoln Alayı'ndan sağ kalanlar Nikaragua'ya yardım fonu oluşturdular, ayrıca yedi ayakta tedavi kurumu için gerekli donanımı gönderdiler.

Son olarak Reagan yönetiminin Contra'lara 100 milyon yardım tasarısını protesto etmek için Nikaragua'da gönüllü bulunan ABD yurttaşları Sandino Havaalanı'nda gösteri yaptılar.

F.ALMANYA: 1983'den beri Nikaragua'yla binlerce dayanışma eylemleri düzenleniyor. Bunlardan en önemlilerinden biri, 3 Kasım 1983'te düzenlenen 30 bin kişilik Bonn gösterisiydi.

Nikaragua Enformasyon bürosuna göre 700'ün üzerinde Alman genci Nikaragua'ya kahve hasatına gittiler. Kampanyalar boyunca 300 bin markın üzerinde bağış toplandı. SPD'nin gençlik örgütü ise Masaya'da kaldırım malzemeleri üretecek bir tesisin inşası için 150 bin mark topladı. Genç Alman Demokratları ise Pantasma vadisinde bir çocuk kentinin inşasına yardım ediyorlar. Alman Sendikalar Birliği'nin gençlik örgütü ise bir milyon marka yakın para toplayarak Solantiname Adalarında mesleki eğitim merkezinin inşaasına çalışıyor.

Eğitim ve Bilim Sendikası (GEW) Santa Terasa'da yeni bir okul inşası için 100 bin mark katkıda bulundu. Metal Sanayi İşçileri Sendikası 85 Haziran'ında makina tamiri için bir uzmanlar grubu gönderdi. Posta Çalışanları Sendikası Nikaragua'ya posta işçileri için mesleki eğitim merkezi ekipmanının kurulmasına yardım ettiler. Medico International, sağlık merkezleri ve parasal yardımda bulundu. Barış Listesi (Peace List) 300 bin mark bağış topladı ve Demokratik Sosyalistlerle birlikte "İki Sağlık Uçağı" projesini yürüttü. 84'te Dayanışma Ulusal Komitesi 150 bin mark bağış topladı.

Yine bir NATO ülkesi olan NORVEÇ şu anda 60 milyon kron olan yardımını arttıracağını bildirirken FİNLANDİYA'nın ekonomik yardımının 1985-87 döneminde 83.9 milyon marka ulaşacağı açıklandı.

AET'de yapılan bir anlaşmaya göre Nikaragua topluluktan 5.2 milyon dolar para yardımı alacak. Diğer ülkelerdeki dayanışma hareketleri ise şöyle:

İTALYA Başbakanı, Washington'un ticari ambargosuna uymayarak, Nikaragua'da yapılması planlanan 25 milyon dolarlık projenin sürdürüleceğini bildirdi.

İSPANYA hükümeti Başkanı da Nikaragua'ya "sıkı destek" sağlanacağını ve ABD ambargosuyla kötüleşen ekonomiyi düzeltmede her türlü yardımı yapacaklarını açıkladı.

Managua ABD elçiliği önünde ABD'nin karşı devrimcilere yardımını protesto eden ABD vatandaşları.

İSVEÇ: Muhafazakârlar hariç bütün partiler Nikaragua'yı destekleyerek ABD'nin bu ülkenin içişlerine karışmasına karşı olduklarını açıkladılar. Başbakan Olof Palme Nikaragua'yı resmen ziyaret eden ilk batılı hükümet başkanıydı (Şubat 1984). 1981-82 döneminde 40 milyon kron olan yardım 85-86 döneminde 90 milyona çıkarıldı.

DANİMARKA: Nikaragua'yla işbirliğinden yana olan milletvekillerinin sayısı her geçen gün artıyor. 1985 Mayısında Sosyal Demokrat Parti'nin, Sosyalist Halk Partisi'nin ve Radikal Sol Parti'nin başkanlık kurulları başbakana ve hükümete gönderdikleri bir mesajda Nikaragua'yla ticaretin genişletilmesi ve bu ülkeye yardımın arttırılması için çağrıda bulundular.

İNGİLTERE: İngiliz İşçi Partisi 84. Konferansı'nda Nikaragua'ya destek olunacağı açıklandı.

Muhafazakâr hükümetin Washington'un saldırgan eylemlerini kınaması talebiyle açılan kampanyanın başını çeken örgütler arasında Komünist Parti, pekçok işçi sendikası, çıraklar örgütü, sinema ve televizyon çalışanları örgütleri bulunuyor.

KANADA: Kanada'da pekçok politik örgüt Amerika'nın Nikaragua'ya müdahalesini kınamaktadır. Kanada Komünist Partisi 26. Kurultayı (Nisan 1985) "Nikaragua'dan Elinizi Çekin" kampanyası başlattı.

Balıkçılar ve İşçiler Birliği Sandino'nun ülkesine balıkçılık takımları gönderdiler. Marangozlar Birliği bir okulun inşası için ekip gönderdi, Kanada (Montreal) Birleşik Elektrik Işçileri bir grup elektrik teknisyeni, Birleşik Otomobil İşçileri ambulans yolladılar. Yalnız Ontario eyaletinde 40 koli giyim eşyası, 300 bin tabaka kağıt, tıbbi malzeme toplanarak Nikaragua'ya gönderildi.

AVUSTURYA: Avusturya Nikaragua'yla Dayanışma Komitesi 1978'den beri faaliyette. Avusturya Sosyalist Partisi'nin SPD önde gelenleri ve devlet adamlarının yer aldığı bu komite, çeşitli projelere para yardımında bulunuyor. Ayrıca gönüllülerden oluşan hasata yardım, Zelaya bölgesinde sağlık merkezi inşası, kuzeyde Contra'ların tahrip ettiği kooperatiflerin onarımı, güneyde La Azucena yakınında 400 konut inşası gibi sivil projelerde yer alan çalışma grupları var.

araştırma çeviri **Dayanışma** inceleme yorum

DAYANIŞMA'NIN EKİDİR

MAYIS 1986 SAYI: 46

Susan Türkiye'nin konuşan Demirel'i

> **Türkiye'de ötedenberi ancak askerin yönetiminde, "olağanüstü" denilen durumlarda yapılabilir sayılan şeyler sivil yönetim altında ve "demokrasi" adına olağanlaşacak. Bunun bir anlamı da, besbelli, rejimin "sivil"leşmesi adına büsbütün askerileşmesidir. Çünkü asker bugün kendine malettiği müdahale imtiyazından ancak rejimin selameti konusunda kendini tatmin edecek teminatlar karşılığında vazgeçecektir, kendine malettiği işlevi ancak o şartla sivillere devredecektir. Bu teminatlardan da biri ordunun demokrasi anlayışının ve rejimin selameti konusundaki "hassasiyet"inin sivillerce paylaşılması ise, bir diğeri de "teminanıt teminatı" babında asker-sivil "diyalog"unun daha ileri boyutlara vardırılması, askerin sivil yönetimle şimdiye kadar olduğundan da daha içiçe geçmesidir.**

SÜLEYMAN Demirel kâh doğrudan kendi demeçleriyle, kâh H.Cindoruk gibi sözcüleri aracılığıyla sık sık "militarizm"e karşı çıkıyor. Türk ordusunun müdahaleci huyundan şikâyetçi. Atatürkçü albayların, generallerin ikide bir kendilerine yakıştırdıkları "kurtarıcı" misyonunu saçma ve yersiz buluyor. Böylesi bir misyonun ordunun "asli görevi" ile bağdaşmadığını da ileri sürüyor. Epeydir, orduyu kışlasına geri sokmayı ve orda kalmasını sağlamayı kendine misyon edinmiş gibi bir hali var.

Sorun genel somut çerçevesinden çıkarılıp tek başına ele alındığında bunun doğru ve yerinde bir misyon olduğu açık. Lâkin sorunu somut çerçevesine oturttuğumuzda Demirel'in ve Demirel'cilerin bu konuda bir hayli lâf üretmenin ötesinde hiç de tutarlı davrandıkları söylenemez. Ama ısrarlı oldukları ortada!

Neden ısrarlılar?

Herşeyden önce S.Demirel 71-80 arasında dokuz yılda iki kez ordunun müdahalesi sonucu işinden atıldı. Seçimle geldiği aktif sorumlu politik görevden zorla alınıp bir kenara konuldu. Asker takımının politikacıya duyduğu güvensizliğin ve istiskalin sonuçlarını kendi şahsında yaşadı. Bu yüzden askerlere hıncı var. Ne yapıp edip askerin burnunu sürttürmek istediği gibi, geleceğe yönelik politik hesaplarında da "askerle sorunu"nu halletmenin zorunlu olduğunu düşünüyor. Bir kere bunun için ısrarlı.

Bir başka ve çok daha önemli neden şu: kendisinin ve ona yakın politik çevrenin ülke politikasında hatırı sayılır bir cazibe merkezi olabilmesi ve bunu sürdürebilmesi için bugün böyle bir "anti-militarist" sloganı tutamak noktası olarak kullanıyor. 12 Eylül'ü izleyen aylarda, özellikle de siyasi partilerin kapatılmasına varan süreçte, askeri 12 Mart sonrasındaki gibi kolay yönlendiremeyeceğini gördü. O zaman önünde iki şık olduğunu anladı: ya kendi açısından hiç de müsait olmayan koşullarda askerle birlikte yeni dönemin sorumluluğunu yüklenecekti; böylece hem 12 Eylül'ün "haklı"lığını kabullenmiş olacaktı —yani kendi politik işlevini ve kişiliğini inkâr edecekti—, hem de ilerisi için kendi adına hareket ve manevra alanını kısıtlamış olacaktı... ya da askerden ve dönemin sorumluluğundan bağımsız bir politik platformu kendi adına ilerisi için yedekte diri tutmaya çalışacaktı; ve böylece, fırtına geçip gittikten sonra geride kalan enkazdan biri de kendisi olmamış olacaktı.

Askerler aktif işbirliğini seçmesinde ısrar ettiler. O ikinci yolu seçti. Önüne sürülen Ordu+AP=İktidar formülünden uzak durarak, daha sonra aynı doğrultuda M.Yazar denemesine karşı çıkarak, hatta 6 Kasım parlamentosunu ve partilerini sürekli istiskal ederek kendini cazibe merkezi kılabilecek bir politik çizgiyi sürdürdü. Buna kendini sürekli gündemde tutabilmesi için ihtiyacı vardı.

Buna, ayrıca, özel olarak *AP teşkilatının* kendine bağlı ve yakın üst ve orta kademe etkin mihraklarını elinden kaçırmamak için de —bir iç hat manevrası aracı olarak— ihtiyacı vardı. Taşrada siyasetin bölgesel ve yerel düzeyde ekonomik-politik nüfuz mekanizmasına askeri rejimin ve daha sonra Özal iktidarının el atmasına belki tam engel olamazdı ama o mekanizmada yer alan hassas unsurlara bu türden bir politik platform sayesinde gelecek için umut ve güvence sağlayabilirdi. (Evinde hergün 150 "vatandaş"ı ağarlayıp onlara milli irade, millet-devlet diskurları çeken "menkup ve mağdur" Demirel imajı bu açıdan önemlidir. O "vatandaş"ların sosyo-ekonomik konumlarına dair sosyolojik kısa bir inceleme, ordunun iktidar gaspına hiçbir direnme göstermeyen Demirel'i bunca "vatandaş canlısı" yapan saiklerin neler olduğuna bir hayli ışık tutacaktır.)

Nitekim bu yoldan gitmenin ve yolunda ısrarlı olmanın yararını da gördü. Askere karşı çıkmadığı halde "askere rağmen" kişiliğini koruyan politikacı sıfatıyla kendini gündemde tuttu. Şimdi fırtınanın geçmek üzere olduğuna ya da bu defa Evrenlerin, Özalların ufkunun kararmasına pek birşey kalmadığına bakıp, MDP'li, vb. askere yatkın unsurların enkaz altında kalmış hallerine gülüyor. Bir yandan da ordunun işbitirici *icraatına* yıllardır göstermediği muhalefetin yerini "orduya *muhalefet*"le dolduruyor. Bu pek alışılmadık "muhalefet"i günün canlı sorunu haline getirebiliyor. Askeri rejimin, Evren-Özal yönetiminin icraatından canı yanan çok değişik kesimlere ya da bugünkü gidişten gelecek için endişeye kapılanlara kendi adına gözalıcı bir politik platform sunuyor. Ve bu arada ekonomide Özal politikalarına doğrudürüst bir alternatif sunmaktaki aczini, "Biz olsak bunlar olmazdı; bizi asker işbaşından uzaklaştırdı; esas sorun budur" demagojisiyle dikkatlerden kaçırıyor.

Anti-militarizm elbette *bu* değildir; ama *bunu* "anti-militarizm" diye günün konusu haline getirebilmek de basbayağı bir politik marifettir! O marifet sayesinde S.Demirel şimdi yine siyaset sahnesinin merkezinde. "Mağduriyet"ine bir de "dava adamı" sıfatı eklendi...

Ne ki S.Demirel "dava"sında ısrarlı da olsa hiç tutarlı değil. Değil, çünkü öyle olsaydı, herşeyden önce, böyle bir davanın adamı olarak 12 Eylül müdahalesine aktif biçimde karşı çıkmış olurdu. Oysa o buna hiç mi hiç yanaşmadı. Ağzından düşürmediği "milli irade"ye göstermelik bir tavırla bile olsa sahip çıkmadı; milletten aldığı "emanet"i darbecilere hemen anında teslimde tereddüt etmedi. Üstelik de ordunun müdahalesini kendisi ve temsil ettiği çıkarlar adına nimet bilip üzerine oturmakta beis görmedi. En yakın akıldanesi İ.S.Çağlayangil'in ağzından darbecilere ilettiği ilk mesaj, "Bizim yapamayacaklarımızı yapınız... işçi haklarını nizama koyunuz... ondan sonra bir an önce gidiniz!" oldu. (Bakınız: Dayanışma, Sayı 39, s. 9) Bir yandan Ordu+AP=İktidar formülünü dışlarken, öte yandan, "Nicedir savunduğumuz görüşlerin haklılığı 82 Anayasasıyla tescil edilmiştir", diye ellerini oğuşturuyordu. Hâlâ da, "yeni anayasa" önerileriyle yine dikkatleri üzerinde toplarken 82 anayasasının özüne ve içeriğine değil, sadece hazırlanış ve geçerli kılınış biçimine itiraz beyan ediyor. Bu arada meselâ aynı 82 anayasasının 14. maddesindeki siyasi af yasağına sahip çıkarak askeri rejimin en ağır zulüm uygulamalarını meşru ve haklı gördüğünü ilandan çekinmiyor. Düşünce özgürlüğü konusunda muhatap kaldığı soruları yerine göre ya ham hum şaralopla geçiştiriyor, ya da adamlarına açık açık "...böyle bir anayasa Marksizme elbette kapalı olacaktır" dedirterek (Tercüman, 10 Ocak 1986) bu konuda asker-sivil faşistlerden hiç de farklı düşünmediğini ortaya koyuyor.

KALDI ki kendine özgü "demokrasi" anlayışıyla demokrasinin rejimi tehlikeye soktuğunu, en temel demokratik hak ve özgürlüklere kısıtlı da olsa geçerlik tanıyan 61 anayasası ile, yani genelde demokrasi ile ülkenin yönetilemeyeceğini ısrarla ileri sürerek askerleri müdahalelere ve darbelere âdeta teşvik eden de ötedenberi S.Demirel kendisi olmuştur. 12 Mart darbesinin de, 12 Eylül darbesinin de gerçek fikir babası S.Demirel'dir denilse yeridir. Ülkeyi yönetebilmek, rejimi selâmette tutabilmek için demokrasiyi ısrarla boy hedefi gösterirseniz en sonunda sizin yapamadığınızı niçin başkaları yapmaya kalkmasınlar? O zaman da müdahale eylemi demokrasiye ve ülke çıkarına aykırı oluyor da müdahale zoruyla dayatılanlar neden demokrasiye ve ülke çıkarına uygun oluyor? Hem zaten demokrasiyi, insan haklarını, hukuku ayaklar altına alan, parlamento başta olmak üzere tüm seçimle gelen temsili kurumların yetkilerini gaspeden darbecilere —anayasa suçlularına!— "Bizim yapamayacağımızı yapınız, Paşam!" diye en baştan fetva vermek ne demektir? "Biz diktatör olamıyoruz —demokrasi elimizi kolumuzu bağlıyor— *siz olunuz!*" demek değil mi? O halde o zaman bunu söyleyen ve söyleten adamların bugün ortaya çıkıp da ordunun müdahaleciliğinden şikayetçi olmalarının da bir anlamı olmak gerekir. O da —ilk bakışta pek açık olmasa da— "Bize öylesine dikensiz bir gül bahçesi yaratın ki 'emanet'i devraldığımızda aleni diktatörlüğe gerek kalmaksızın hükmümüzü yürütelim"den başka birşey değildir!

Demirel'in olsun, diğer AP kodamanlarının olsun demokrasi konusunda eskisinden bir günâ farklı düşündüklerini gösterir hiçbir emare yok. Hatta işçilerin, emekçi halkın siyasi, sosyal ve ekonomik hakları söz konusu olduğunda daha önce de değindiğimiz gibi, 12 Eylül paşalarından da pek farklı düşünmedikleri ortada. H.Cindoruk gerine gerine "devletin temel rejim konusunu tartışma dışına çıkaracak temel şart" dediği bir "milli uzlaşma"dan söz açıyor, yeni anayasa önerileriyle ilgili olarak. Bu anayasa "demokratik olmayan bütün fikirlere" kapalı olacakmış. Besbelli bunların hangi fikirler olduğunu, sözünü ettiği "milli uzlaşma" adına *kendisi* ve *kendisi gibiler* kararlaştıracak. Ordunun iktidara el koymasının yeni anayasada yasaklanacağını belirttikten sonra, "Böyle bir anayasa Marksizme ve faşizme kapalıdır. Askeri ihtilale kapalı, sivil ihtilale açık anayasa olmaz" diyor. Balkabağının anayasa anlayışı da ancak işte bu kadar olur deyip geçmeyelim. Bunun, K.Evren'in "bir daha askeri müdahaleye gerek duyurmayacak düzenlemeler"inden ne farkı var? K.Evren de hiçbir zaman, "Bizim istediğimiz anayasa 'demokratik bütün fikirlere kapalı olacak' "demedi! Sözümona hukuk adamı Cindoruk demokrasiye kasteden ve anayasa suçu işleyenlerin gayri meşru gasp eylemi ile en temel demokratik yurttaşlık hakkını ve özgürlüğünü aynı kefeye koyarak askerden bir eliyle aldığı müdahale yetkisini öbür eliyle ona geri verdiğini kimsenin farketmeyeceğini sanıyor.

DEMİRELLER, Cindoruklar, vb., bu demokrasi anlayışıyla, ve ordu müdahaleleri de kanunla "yasaklandıktan" sonra, ülkeyi nasıl yine her on yılda bir ordu müdahalesine gerek kalmadan "sulh ve sükun" içinde yönetecekler, nasıl rejimi selâmette tutacaklar?

12 Martların, 12 Eylüllerin işlevini kendileri devralarak...

"Bizim yapamayacağımızı yapınız, Paşam!"da yine de, herşeye rağmen, *daha bir* demokratlık var. Hiç değilse bazı şeylerle elinin kolunun bağlı olabileceğini kabul ediyor.

Şimdiyse iddia daha büyük. Artık yapamayacakları birşey yoktur! Paşaların kışlalarından çıkmalarına hiç gerek kalmayacak. Sıkıyönetimler, olağanüstü haller, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, vb. hep Demirellerin emrinde olacak.

Türkiye'de ötedenberi *ancak askerin yönetiminde*, "olağanüstü" denilen durumlarda yapılabilir sayılan şeyler *sivil* yönetim altında ve "demokrasi" adına *olağanlaşacak*. Bunun bir anlamı da, besbelli, rejimin "sivil"leşmesi adına büsbütün *askerileşmesidir*. Çünkü asker bugün kendine malettiği müdahale imtiyazından ancak rejimin selâmeti konusunda kendini tatmin edecek teminatlar karşılığında vazgeçecektir, kendine malettiği işlevi ancak o şartla sivillere devredecektir. Bu teminatlardan da biri ordunun demokrasi anlayışının ve rejimin selâmeti konusundaki "hassasiyet"inin sivillerce paylaşılması ise, bir diğeri de "teminatın teminatı" babında asker-sivil "diyalog"unun daha ileri boyutlara vardırılması, askerin sivil yönetimle şimdiye kadar olduğundan da *daha içiçe* geçmesidir. Hem zaten bunun böyle olması sivil yönetim için de ayrıca "teminat"tır.

Nitekim S.Demirel'in davasının ancak orduyla yine diyaloga girilerek, yani uzlaşılarak gerçekleşebileceğini S.Demirel ve adamları da elbette biliyorlar. Orduda ve burjuvazi içinde de askerin artık yeterince pisliğe battığını, kokunun tehlikeli boyutlarda ortalığa yayıldığını, buna bir "çare" bulmak gerektiğini düşünmeye başlayanlar neden olmasın? Gereken teminatları sağladıktan sonra Demirel'gilin "demokrasi"sini, başına bir de "sivil" yaftası eklenmesiyle, rejimin selâmeti adına yeterli teminat sayacak olanlar pekâlâ bulunabilir. Dolayısıyla Demirel'gilin bu işte *muhatabı* yine ordu ve genel olarak asker-sivil Atatürkçü güçlerdir. Gerçekten *sivil* bir yönetimin asli teminatı kitleler, onların vazgeçilmez demokratik hak ve özgürlükleri, H.Cindoruk'un "rejim konusunu *tartışma dışına çıkaracak temel şart*" dediği şeyle daha baştan dışlanıyor. Onların yerine, Demirel ziyaretçisi "vatandaş" unsurların —böyleleri her partide fazlasıyla varlar— Demirel tarzı "anti-militarist" politikaya gereken "kitle" desteğini ve "demokratik" tabanı sağlayacakları anlaşılıyor!

Demirel'gilin davası olsa olsa işte *bu anlamda* gerçekleşebilir. Demirel'in temsil ettiği çizgi demokrasiyi hiçbir zaman içine sindiremedi, kitlelerin gerçek demokratik taleplerini hep dışladı. Toplumun demokratikleşmesini anarşi ile özdeş gördü ve demokrasi güçlerine düşmanlığı politik platformunun ana ekseni yaptı. Bugün de burjuvazinin etkin kesimlerinin dayattıkları Ordu-Özal-Yazar kıskacı içinde sıkıştıkça *daha da* sağa savrulması kaçınılmazdır. Asker sorununa gerçek çözümün temel şartı olan demokrasi ve *demokratik ittifaklar* Demirel ve adamları için "devletin yüksek çıkarları"nı tehlikeye sokan bir maceradan başka birşey değildir. Uğrunda kişisel onurlarını ve politik sorumluluklarını da fedadan çekinmedikleri devlet anlayışları ve sınıf içgüdüleri böyle bir macerayı göze almalarına da engeldir. (Yeni Gündem'in 10-16 Mart 1986 sayısında Demirel'in kendisinin, orduya "karşı" önerildiği ileri sürülen yeni "anayasa projesi" nin nasıl hayata geçirilebileceği konusunu yine ham hum şaralopa getirip meselâ DSP ile arasına mesafe koymaya şimdiden başlamış olması bu bakımdan ilginçtir.)

Kaldı ki Demirel'gilin orduya "karşı" çıkışı o dediğimiz anlamda —burjuvazinin en çarpıcı biçimiyle orduda dışa vuran demokrasi ve otorite anlayışlarının sivil kılığa bürünmesiyle— bir sonuca varsa bile, bunun da kalıcı olmayacağı kesindir. Buna burjuvazinin başka güçleri ve fraksiyonları uzun süre müsaade etmezler. Çünkü Türkiye'nin çağdaş koşullarında burjuvazinin iç çelişkileri, dengesizlikleri, dış ekonomik ilişkilerdeki açmazları, birbiriyle bağdaşmaz çözüm arayışları, emekçi kitlelerin sömürülmesinden kapılacak pay kavgası buna elvermez. Marksizmi —sınıf mücadelesini— de anayasalar üretmiyor ki anayasalar ortadan kaldırsın! Dolayısıyla Türk ordusunun varlığında mündemiç Atatürkçü müdahale geleneği *zamanı geldiğinde* devreye sokulmak için hep hazır olacaktır. Çünkü o geleneği sürekli canlı ve gündemde tutan, üç buçuk generalin kendilerinde vehmettikleri "kurtarıcı" misyonu değil, S.Demirel gibilerin kendilerinden gayri herkese demokrasiyi de, özgürlüğü de çok gören gerici sınıf çıkarları ve karşı-devrimci dünya görüşüdür.

Geçen sayımızda yayınlanan *Bayar'dan Atatürkçülük Dersi* başlıklı yazının 2. sütun 3. paragrafında yer alan, —(Menderes'in) "Ben bu ordunun işlerini yedek subaylara, assubaylara gördürtürüm" gafını en başta siviller affetmediler— olması gereken ifade, dizgi hatası sonucu *gördürtmem* şeklinde çıkmıştır. Düzeltiriz.

Torunumun Çocuğuna Mektuplar

17 *J. Kuczynski*

ondördüncü soru (devam)

Dünyayı çok dolaştın. Nasıl gezilerdi bunlar? Bu yolculuklarında ne yaptın, ilginç anıların var mı?

HİNDİSTAN'a 1975 sonlarında yaptığım gezi tamamen başka nitelikteydi. Bu kez ülkenin kuzeyinden güneyine, doğusundan batısına 10 kadar şehirde 26 gün içinde 23 konferans verdim. Orada solcu olmayan, ülkenin önde gelen halkbilimcilerinden biri ile de konuştum. Araştırmalarına göre benim Hindistan'ı son kez ziyaret ettiğim 10 yıl öncesine oranla ülkede sefaletin artmış olduğunu söyledi, ki bu da benim izlenimlerimi doğruluyordu. Hindistan Komünist Partisi İndira Gandi'yi desteklemekteydi. Alt kademe yöneticilerinden Politbüro üyelerine dek konuştuğum pekçok Hintli yoldaş, özellikle içlerinde sendikalarda da görev almakta olanlar, Parti'nin izlediği bu çizginin doğruluğundan kuşku duyar olmuşlardı, çünkü sendika yöneticisi olarak işçilerin ücret politikası gibi konulardaki direncini daha iyi hissedebiliyorlardı. Trivandrum kenti yakınlarında bir süre kaldığım Kerala'daki bir araştırma enstitüsündeki genç araştırmacıların hemen hemen hepsi, HKP'den birkaç yıl önce ayrılmış olan "Komünist-Marksist"lere üyeydi (ki biz bugün onlarla beraber çalışıyoruz). Çok yetenekli ve politikayla ilgili olan bu genç insanlar, Komünistlerin çizgisine sert bir şekilde karşı çıkıyorlardı. O eyalette HKP hükümeti devralmıştı ve ben de başbakan ve bazı bakanlarla konuştum. Pekçok yararlı önlem alınmıştı, ama o bölgede de büyük sıkıntılar vardı. Ayrıca, Parti o sıralarda kendileri için yazmış olduğum dünyadaki ekonomik durum ile ilgili bir broşürü 14 gün içinde yayınlamıştı. Ne yazık ki Parti'nin Hindistan'daki muhalefetin faşist olduğu yolundaki görüşüne uygun olarak broşüre "Class Struggle and Fascism" (Sınıf Mücadelesi ve Faşizm) başlığı konmuştu. Oysa bu muhalefetin büyük bölümü için geçerli değildi ve üstelik bu başlığın broşürün içeriği ile de bir ilgisi yoktu. Gene de, başlığı kötü olan iyi basılmış ve dağıtılmış bir broşür güzel başlıklı fakat kötü bir broşürden daha iyidir.

Gezilerimde Hindistan kadar büyük ve korkunç bir yoksullukla o derece şatafatlı bir zenginliğin gerek kentsel gerek kırsal kesimlerde yanyana görüldüğü başka bir yer görmedim. Ve hiç bir yerde insan gücünün bu derece aptalca harcanması beni bu derece memnun etmemişti. Örneğin mütevazi geçinen bir bakanı bile ziyarete gitsen orada pekçok insan bulunur, birisi sana arabanın kapısını açmak için, bir ikincisi girişte perdeyi çekmek için, bir üçüncüsü oturacağın sandalyeyi göstermek için, bir dördüncüsü geldiğini bakanın sekreterine haber vermek için vs... Memnun olmamın sebebi böylece işsizlerin hiç olmazsa bir bölümüne iş olanağı bulunması. Bir üniversiteyi ziyaret ettiğimde, rektör bir miktar kağıda, bir bardak suya ve bir telefon konuşmasına ihtiyacı olduğu zaman zili çalıyordu ve her defasında bir başkası geliyordu isteğini öğrenmeye. Şatafatlı zenginliğe sadece bir örnek: "Ekonomi diplomatları"-mızdan birisi ile görüşmek istediğimde kendisi ertesi gün geziye çıkacağını, o yüzden bunun aynı gün olması gerektiğini söylemişti. Buluştuğumuzda, bizim açımızdan önem taşıyan büyük bir sanayicinin kızının düğününe davetli olduğunu, 2000 konuğun beklendiğini ve uzaktan gelecek olanlara bir de uçak bileti gönderilmiş olduğunu anlattı. Gördüğün gibi feodalitenin çöküş zamanlarından kalma o inanılmaz gösteriş merakı çağdaş tekelci sermaye kesiminde de varlığını sürdürüyor. Ne var ki, Hindistan gibi feodal kalıntılarla dolu olan Japonya'da bu tür bir gösterişçiliğe hiç tanık olmadım.

Sana başkonsolosumuzdan duyduğum Hindistan'la ilgili garip bir hikayeyi daha anlatmadan geçemeyeceğim. Hint şehirlerindeki en büyük dertlerden biri de ortalıkta dolaşan kutsal ineklerdir. Trafiği engelleseler, hatta evlere ve dükkanlara girseler bile rahatsız edilmeleri yasaktır. Hindistan'a gelişimden 6 hafta kadar önce ABD elçiliğinden bir diplomat otomobiliyle bir çocuğu ezmiş ve 75 Rupi ceza ödeyerek meseleyi kapatmıştı. Gene aynı diplomat ben gelmeden bir gün önce ise fazla sürat yüzünden bir kutsal ineği ezmişti. Sabah meydana gelen bu olayın sonuçlarından kurtulmak için daha o gün öğleden sonra diplomat uçağa atlayarak ABD'nin yolunu tutmuş.

Sana Japonya'dan da garip bir olay anlatayım. Bilirsin Japonya teknik alanda olağanüstü ileri, baştan sona tekelleşmiş bir ülkedir. Ancak üniversitelerdeki ekonomi politik profesörleri içinde pekçok Marksist veya Marksizme yakın olanlar vardır, hatta bu gibiler bazı fakültelerde çoğunluktadır. Böyle bir fakültede konuşma yaptığım bir sırada, tartışmaya katılan bir profesör, tekellerin bakış açısından beni haksız çıkarmaya çalıştı. Savını formüllerle güçlendirmek için tahtaya gitti. İlk yazdığı formülü ise Marx'ın kapitalist ürünün değeri olarak verdiği ünlü C+V+S(*) formülü idi. Yani tekelci sermayenin bu ideolojik temsilcisi Marksist metodoloji ile o derece iç içe idi ki, Marx'ın formülleri ile Marx'a karşı tekelci sermayeyi savunuyordu.

Bunun tam tersi bir anıyı da Tokyo'da tanınmış ekonomi tarihçisi ve iyi bir arkadaşım olan Takahashi ile yaşadım. Kendisi Maurice Dobb, Paul Sweezy ve başkaları ile ekonomi tarihinde önemli bir yeri olan feodalizmden kapitalizme geçiş konusunu tartışmaktaydı. Takahashi, beni ve bir kaç genç profesörü asistanlarıyla gibi mükemmel bir yemeğe davet etti. Yemekten sonra bana yüksek sesle "Sizi davet ettiğim bu iğrenç yemek için beni bağışlayın" dedi. Tabii ki kelimenin tam anlamıyla dilim tutuldu ve şaşkın bir şekilde çevreye bakındım. Diğerleri gülmeye başladılar ve bunun Takahashi'nin sevdiği eski ve feodal bir nezaket ifadesi olduğunu açıkladılar.

Ayrıca yemekten sonra üye olduğu kulübe giderek uzun süre bira içtik ve sohbet ettik. Sonra bir bara gitmemizi önerdi. Gittiğimiz barın sahibesi ile iyi tanıştıkları anlaşılıyordu. Beni kendisiyle tanıştırdıktan sonra kadehler dolduruldu ve bu bayan "akademi başkanımızın şerefine" diyerek kadehini kaldırdı. Herhalde Japonya tarihinde, hatta belki de dünya tarihinde ilk kez bir bar hanımı bir akademi başkanı şerefine kadeh kaldırmayı öneriyordu.

İsteyecek olsan sana daha böyle pekçok anı ve tecrübemi anlatabilirdim, ama sanırım bunlardan usanmışsındır, daha geniş kapsamlı olarak ve sırası ile araştırma gezilerinde neler düşündüğümü, neler yaptığımı, zamanımı nasıl geçirdiğimi öğrenmek istiyorsundur. Ancak ne yazık ki bu tür anılardan insan emin olamıyor genellikle, gezileri birbirine karıştırıyor. Büyük ninene yazdığım günlük mektuplar da daha çok olayları anlatma niteliğindeydi, Çin'den yazdığım izlenimler gibi. Yalnız bir gezi sırasında geniş bir günlük tuttum, onu okuyabilirsin. Küba'ya yaptığım son geziden söz ediyorum.

Paris, Leningrad, Kyoto, Pekin veya San Fransisco gibi şehirleri saymazsak Küba, Sovyetler Birliği ve Çin'den sonra hayatımın üçüncü büyük gezi olayı oldu. Ne yazık ki büyük ninen sağlık nedeniyle tropikal bölgelere gidemediğinden yanımda değildi. Küba'ya beş kez gittim, ve gezilerin hepsi de muhteşemdi; insanları, iklimi ve tabii puroları ile.

Sanırım ilk geziye İspanya ve Arjantin'de çevirisi yayınlanmış olan "Dünya Ekonomi Tarihi Üzerine Dersler" adlı kitabım nedeniyle davet edilmiştim. Küba'nın en ileri gelen ekonomi tarihçisi Julio le Riverend konferanslar vermek için Havana'daki Tarih Enstitüsü'ne gelmemi rica etmişti. Kendisiyle birbirimizi sevdiğimiz gibi problemlere yaklaşım ve genç araştırmacıların yetiştirilmesi konularında da iyi anlaşıyorduk. Bu gezide aklıma, Amerikan tekelci şirketlerinin Küba'dan sürülürken veya kaçarken bazı ilginç belgeleri geride bırakıp bırakmadıklarını araştırma fikri geldi. Gerçekten bıraktıkları anlaşılınca, gelecek ziyaretimde her ikimizin de enstitüsüne mensup genç araştırmacılardan kurulu bir grup yardımıyla bu belgeleri incelemeye karar verdik. Böylece sosyalizm yolundaki bir ülke ile sosyalizmin temellerini atmış diğer bir ülkenin toplumbilimcilerinden oluşan ilk çalışma grubunu kurmuş olduk; tek yönetim altında, aynı konu üzerine aynı malzeme ile ve aynı yerde ortak çalışma yürüten bir çalışma grubu. Tüm bunlar gerçek bir kollektivite için gereklidir demiyorum, ama tüm bu şartlar var olduğundan tam bir işbirliği sağlanmıştı. Le Riverend bizi himayesi altına almıştı, fabrika arşivlerine girebilmemizi sağladığı gibi akla gelebilecek hiçbir yardımı bizden esirgemiyordu. Fabrikalardaki çalışmalarımızı ben yönetiyordum, Riverend'in en iyi öğrencisi olan Gloria Garcia ise Kübalı dostlarımızın sorumluluğunu üstlenmişti. Gloria ile yaptığım Küba gezilerinin hepsinde görüştüm, bana sürekli çeşitli konularda yardımcı oldu. Her zaman için durumu iyi değerlendiren, akıllı öğütler veren, zamanla herşeyin düzeleceğine inanan iyimser bir insandı. (Kendisi bugün Akademi'de Toplum Bilimleri Enstitüsü Tarih Bölümü başkanıdır.) Araştırmalarımızın sonuçları Küba'da ve bizde yayınlandı. "New York Times" da dahil olmak üzere Amerikan basını da, özellikle New Jersey'deki Rockfeller'e ait Standard-Oil şirketinin bazı gizli dosyalarını açıklamış olduğumuz için, çalışmalarımızdan söz etti.

Bu heyecan verici ve ilginç araştırma çalışmaları dışında da pek çok anım oldu. İnsanlar, özellikle zaferden iki yıl sonrasına rastlayan ilk gezim sırasında, hâlâ güçlü bir devrimci romantizm içinde yaşıyor ve çalışıyorlardı. Hiçbir ülkede değişik ırkların, beyaz, siyah, Çinli ve bu üç ırkın melezlerinin, evlenmeler genellikle aynı ırk içinde olmakla beraber, bu derece bilinçsiz bir doğallıkla beraber yaşadığını görmedim. Halkın sağduyusuna da diyecek yok, Fidel Castro bir şeker mahsulü dolayısıyla birincilere sosyalist bir ülkeye geziyi ve ikincilere buzdolabını ödül olarak düşündüğünde herkes ikincilik ödülünü almak istemiş. Bir ara ekonomi politikasındaki ciddi hatalar yüzünden hayat standardı düşüp, para iyice değerini kaybedince herkes sükûnet içinde çalışmaya devam etmiş, yalnız anlatılan fıkralar gelişmiş. Örneğin, bazı kimselerin gece gizlice merkez bankasına girdiği anlatılmaya başlanmış, ama soygun yapmak için değil, aksine değersiz hale gelen paralarını yatırmak için.

Montesquieu'nün iklimin toplumsal hayat üzerindeki rolünü vurgularken ne derece haklı olabileceğini de gene Küba'da gördüm. Kübalı dostlarımızın çoğu bir süre maddi teşvike gerek olmadığını savunmuşlardı. O sırada, maddi teşvikten yana olanları desteklemek amacı ile bir toplantıda konuştum. Tartışma esnasında genç bir işçi ayağa kalkarak maddi teşviği tamamen gereksiz bulduğunu belirtti. Her gün yıkayıp giydiği bir pantalonu ve bir gömleği vardı, yılın her günü işten sonra kız arkadaşı ile deniz kıyısına, zaman zaman da dansetmeye, başka bir eğlence yerine veya politik bir toplantıya gidiyordu ve bu da kendilerine yetiyordu. Unutmamak gerekir ki, soğuk bir kışın görülmediği tropikal bölgelerde hayat nasıl başka ve pek çok yönden ne derece güzel olabilir, ve böyle bir iklim verimi arttırmaya yönelik maddi teşvik önlemlerini gereksiz kılabilir.

Bu iklim orada geçici olarak bulunanların yaşamında bile önemli bir rol oynayabilir, hele insan benim gibi tropik sıcağı seviyor ve Avrupa'nın kışından nefret ediyorsa. Akademi bana bir araba tahsis ettiğinden beri açık havada yedi dakikadan fazla (asistanım Erika Behm Weissensee'deki evinde çalışırken oraya gitmek için katettiğim yol) yalnızca tropikal bölgelerde yürüyorum, hatta güneşin en sıcak olduğu zaman bile. Ülke içinde çok dolaşmama rağmen Küba'daki zamanımın büyük bölümünü geçirdiğim Havana güzel demiyeyim ama çok rahat bir şehir. Bir kere o çirkin gökdelenlerden çok az var orada; ayrıca caddeler geniş, bol bol ağaç ve bahçeler, seyrek bir trafik... Şehrin eski bölümü hariç, insanın yolunu kaybetmesine olanak yok. Büyükler gibi çok basit fakat temiz giyimli, her ırktan çocukların sokakta karmakarışık oynaması insanı büyülüyor. İnsanlar nadiren acele içinde, genellikle akşama doğru evlerinin önünde veya açık bir verandada sallanan bir koltuk veya bir sırada oturuyorlar. Ev, bahçe, sokak sanki bütünleşiyor ve insan aynı sokaktan sık sık geçince tek kelime konuşmamış olduğu insanları selamlamaya başlıyor.

Limana gidince insan gözleriyle görüyor ki, Küba Amerikan tehdidi karşısında Sovyetler Birliği'nin yardımı olmaksızın ilerici bir ülke olarak varlığını sürdüremezdi. Hemen her gün petrol ve pekçok başka malla yüklü gemiler geliyor Sovyetler Birliği'nden. Çoğu şey karşılıksız gönderiliyor, çoğu da denk olmayan bir takas karşılığı. Sovyetler Birliği Küba'dan şekeri dünya piyasasındakinin üstünde fiyatlara alıyor. Küba Amerika kıtasındaki ilk sosyalist devlet, gelecek için bir öncü birlik. Kübalılar her an bunun bilincindeler, biz de öyle.

Küba'ya son gezim sırasında bir kızkardeşim kocası ile orada yaşıyordu. Her ikisi de öğrencilik yıllarındanberi İngiltere'deki Parti'ye üyeydiler. En küçük oğulları da oraya gelmiş, çalışıyor ve mutlu bir şekilde çevreye alışıyordu. Fakat ancak iş arkadaşları gibi gece tüfekle nöbet tutabildiği gün kendini tümüyle kabul edilmiş olarak görmüştü. Sürekli olarak ABD, özellikle CIA tarafından düzenlenebilecek saldırılara karşı tetikte olma duygusu da Küba'da hayatın bir parçası. Havana'da kaldığım sıralarda her sabah provoke edercesine kıyıya yakın seyreden ABD savaş gemisinin geçişini görürdüm otel odamın penceresinden. Hiç bir zaman unutulmamalıdır ki, bugün hâlâ ülkenin küçük bir bölümü bir Amerikan garnizonunun işgali altındadır; yani ABD'nin Küba'da bir "üssü" var.

Devrimci ruhun hâlâ uyanık kalmasında belki bunun da rolü vardır. Bu devrimci ruhla karışık bir de aşırı fantazi var ki büyük başarılara yol açabileceği gibi büyük başarısızlıklara da neden olabilir. En şaşırtıcı başarılardan biri Küba'nın okuma-yazma mücadelesiydi. Bu sorun hiçbir sosyalist ülkede bu denli etkileyici bir akıllılıkla çözümlenmemiştir. Küba'da okul çocukları büyüklere okuma-yazma öğretmek üzere seferber edildi. Bu nedenle Fidel Castro'nun küçük bir çocuktan aldığı "dedem okumasını bayağı ilerletiyor" şeklindeki mektup hiç de şaşırtmıyor insanı.

Not: Grup Yönetim Kurulu'nun Akademi'deki hareketli bir oturumundan geliyorum. Konu Merkez Komitemizin 6. Genel Kurul toplantısının değerlendirilmesi idi. Tartışmada Tabii Bilimler Enstitülerinden birinin Küba'dan yeni dönmüş olan başkanı da konuştu.

Açıkça, Kübalı bilim adamlarındaki şikayetsiz heyecanı bizde de görmek istediğini söyledi. Hayatında ilk kez laboratuarında şarkı söyleyen bir fizikçi görmüş. Şarkı söyleyen bir fizikçi: pek sevdiğim o güzel ülke için ne kadar tipik!

Son soru

Cenaze töreninden memnun kaldın mı, Büyük dede?

TABİİ ki "Aydınlar Mezarlığı"nda, yani Dorotheenstadt mezarlığında eskilerden Fichte ile Hegel ve kendi zamanımın yoldaşlarından Becher, Brecht ve Eisler gibilerle beraber olduğum için sevinçliyim.

Biliyor musun, Marx ve Lenin gibi işçi sınıfına yönelen aydınlardan biri olmaktan daima gurur duymuşumdur. Parti içinde, işçi sınıfına mensup olmamaktan utanan aydınlardan biri olmadım hiçbir zaman. Kuşkusuz işçi sınıfı tarihte var olmuş sınıfların en büyüğüdür, ama bu herhangi bir işçi olağanüstü bir insandır demek değildir. Aynı şekilde, aydınlar genellikle sınıflar arasında belirsiz bir yerdedir diye her aydının da belirsiz bir kişiliğe sahip olacağı söylenemez; Marx ve Lenin'i düşün! Ve eğer en azından 200 yıldır aydınlar yetiştirmiş, "Komünist Manifesto"nun ilk baskısını 1848'den bugüne dek kuşaktan kuşağa aktarmış bir aileden geliyorsan aklına gelecek en son şey olacaktır aydın olarak işçi sınıfı partisine katılmaktan utanç duymak. Hele Parti, beni olduğu gibi, seni kendinden sayıyorsa.

Kısacası, Dorotheenstadt mezarlığının toprağı üzerime kapandığında mutluluktan derin bir nefes alabilecek olsaydım, bunu muhakkak yapardım.

Törene gelince, İnge Steinitz nasıl Wolfgang'ın cenaze törenine gelmemiş idiyse Marguerite'in de benimkine gelmemesine sevindim. Doğrusu böyle bir tören aile için barbarca bir eziyet. En iyisi ölümden mümkün olduğunca az etkilenmiş bir aile ferdi seçkin fakat geniş bir arkadaş grubunu güzel ve uzun bir yemeğe davet etmeli, bu yemekte başka konular yanında ölen hakkında da konuşulmalı, onunla ilgili iyi, hatta neşeli hikayeler anlatılmalı, kendisi zevkle anılmalı. Nasıl olsa, protokol gereği veya ölen kişinin gerçekten öldüğünden emin olmak için cenaze törenine gelenler dışındakiler genellikle öleni tahammül edilebilir, hatta sevimli bir kişi olarak görenlerdir. Belki kendisine bir bağlılık duyuyorlardır ve yaşayan bir insanın sıfırlı bir doğum gününü kutlarken olduğu gibi, onun sırf iyi taraflarını görme ihtiyacı içindedirler. Yaşarken ona eleştirilerini günlük hayatta yapmışlardır, ölümünden sonra da öyle yapacaklardır.

Bu nedenle ölünün ardından yapılan konuşmada da, daha sonraki yemekte de onun kısa bir süre önce henüz yaşamakta olan iyi taraflarına veda edeceklerdir, sevinip de "nihayet bizi artık kızdıramayacak, aramızda rahatsız edici bir şekilde göze batmayacak" demeyeceklerdir. Kimse ölü hakkında ölçülmüş, tartılmış bir eleştiri beklemez. Tabii ki bu, ölüyü olduğundan büyük göstermek demek değildir. İnsan böyle durumlarda da dürüstçe konuşmalı, dürüstçe duygular içinde olmalıdır, yalnız, her yönden değil. Sonradan da o gün söylenmiş olanları doğru bulabilmeli, ancak o zaman pekçok başka değerlendirmeyi de bu sözlere ekleyebilmelidir.

Tabii ki konuşma beni özellikle sevindirdi. Aslında ardımdan yapılan bu konuşmayı ben kendim banttan yapmak isterdim. Bu, o zaman dostlarım ve yoldaşlarıma hitaben çoğunlukla neşeli birkaç tavsiye ve hayatımdan birkaç deneyim ile süslü bir konuşma olurdu. Konuşmamın sonunu tabii ki biraz üzgün getirmek isterdim, ne de olsa kendileriyle birlikte sosyalizm içindeki yaşamıma veda ediyordum. Ancak sevgili büyük ninen buna karşı çıktı. Ona göre "orijinal" değil "normal" bir şekilde gömülmeliydim, yaşamımda zaten yeterince kendi başıma buyruk idim, hiç olmazsa öldükten sonra buna son vermeliydim. Gerçi kendisiyle aynı fikirde değildim, ama ona boyun eğdim. Zavallıcık yaşayan J.K'ye zaten yeterince kızmak zorunda kalmıştı, ölümümden sonra da, hele gömüldüğüm sırada onu üzmek korkunç birşey olurdu.

İşte bu yüzden gayet normal bir konuşma yapıldı. Normal, ama bu tür çoğu konuşmanın aksine gerçekten iyi bir konuşma. Beni özellikle sevindiren, birey olarak yüceltilmeyip, hayatımın ve yaptıklarımın yüzyılımızın toplum, işçi sınıfı ve aydınlar hareketi içinde değerlendirilmesiydi. Pekçok kimseden biriydim ve adımın daha sık geçmesinin tek nedeni bunun benim cenaze törenim olmasıydı. Büyük Fransız matematikçisi Poincare bir keresinde bilimadamları hakkında çok yerinde olan şu sözleri söylemişti: "Araştırma bize çağdaşlarımızla, hatta bizden önceki ve sonraki kuşaklarla beraber olduğumuz duygusunu veriyor. İnsan basit bir nefer, bütünün yalnızca küçük bir parçası olduğunu hissediyor". Eğer bu bilimadamları için geçerliyse yoldaşlar için fazlasıyla geçerlidir. Konuşmada adım basit, fakat iyi bir nefer olarak geçti, ve ben de öyle olmasını isterdim zaten.

Eğer gene eski bir aydın ve Parti üyesi, ki eskilerden malesef çok az kaldı geriye, benden kısa bir süre sonra ölecek olsa, benim için yapılan konuşma çatısı ve ana bölümü değişti-

(Devamı EK–III'de)

(*) C (Sabit sermaye), V (Değişken sermaye), S (Artı-değer) —çn.

«Sivil toplum» üzerine tartışmalar

BÖYLE olacağı belliydi. Cindoruk, Gürkan, Demirel ve "12 Eylül mağduru" diğer zevattan sonra Bülent Ecevit de "sivil toplumcular" arasına katıldı. Üstelik gelirken Atatürk'ü de beraberinde getirdi, zaten "ileri-geri" kullanılmaktan aşınıp ayağa düşmüş "sivil toplum" kavramının üstüne tuz-biber ekti. Ecevit, zaten yıkılmakta olan kavrama adeta son tekmeyi vurmak istercesine şöyle dedi:

"Ülkemizde 'sivil toplum modeli üzerine kafa yoranlar'a, Portekiz'de demokrasi yolunun 'askeri ihtilal' ile açıldığını hatırlatıyorlar; ama kendileri... Mustafa Kemal'in, daha gencecik bir subayken, İttihat ve Terakki'deki militarist eğilimlere nasıl karşı çıktığını, askerin siyasetle ilgisini kesmesi için nasıl mücadele açtığını ve o yüzden... nasıl istenmeyen adam durumuna geldiğini bilmez görünüyorlar... Atatürk'ün, Kurtuluş Savaşı amacına ulaşır ulaşmaz, nasıl önce kendini sivilleştirdiğini, sonra da rejimi sivilleştirmek için elinden geleni yaptığını unutuyorlar." (Yeni Gündem, 10-16 Mart 1986) Atatürk dahi "sivil toplumcu" ilan edilebildiğine göre "fesupanallah!" deyip bu bilimsel kavramın elinden tutmak gerekiyor.

Hüsamettin Cindoruk "sivil toplum" savunuculuğunun şampiyonluğunu yapıyor. S. Demirel AP siyasi geleneğinin "sivil toplum" misyonunu temsil ettiğini ısrarla savunuyor. SHP'nin son küçük kurultayı "iktidara geldiklerinde sivil toplumu kuracaklarını" duyuruyor. Ve nihayet Ecevit'in akıl ve izana sığmaz benzetmeleri. Nedir "sivil toplum"? Kavramı dan kim neyi anlıyor ve kavramın gerçek bilimsel içeriği nedir? Politikada yolaçtığı yanlışlardan ötürü kavramın teorik düzeyde netleştirilmesi önem kazanıyor.

"SİVİL TOPLUM"— "ÜNİFORMALI TOPLUM"

«SİVİL toplum" tartışmasının güncelleşmesi, Türkiye'nin güncel siyasi ortamından kaynaklanıyor. Kavramın politik lisana "askeri yönetim" olgusunun karşıtı olarak girdiğinden kuşku yok. Yaygınlaşmasının, yerli-yersiz kullanılmasının sebebi de budur. Üniformanın yerine sivil giysi, üniformanın siyasal gücünün yerine sivil güçlerin siyasi egemenliğinin ikamesi "sivil toplum" kavramının bugünkü kullanımının sınırlarını oluşturuyor.

Bu haliyle kavram asgarisinden bir "demokratiklik" anlamına gelse neyse, ama o bile değil, görülüyor ki, Ecevit bile Atatürk'ün üniformasını çıkarıp sivil giyinerek diktatörlüğünü sürdürmesini "sivil toplum" kavramına bağlayarak anlamak istiyor. Böylece diktatörlüklerin asker veya sivil olmalarına göre tercih edilip reddedildiği bir anlayışa ulaşmak mümkündür. Yahut aynı şey, Evren diktatörlüğüne, sırf askeri niteliğinden ötürü karşı çıkmayı, ama onun siyasal ve sınıfsal misyonuna talip olmayı "demokratlıkla" eşdeğer saymak da mümkündür. "Sivil toplum" kavramının bu çarpıtılıp "yüceltilmiş" şekli önünde "antifaşist" olmak gibi günümüzün asgari demokratik niteliği gümme gitmektedir.

Aynı tartışmayı, politik lisanımızdaki yanlış yerleşimini de kabul ederek teorik düzeyde çözümlemeye çalışan entellektüel odakların mevcudiyeti, kavramın asıl olarak nerede üretildiğini gösteriyor. Kavram, bu odaklarca Marksizm adına ve Marksizmin temel kavramlarından biriymiş gibi üretilmekte, böylece hem sosyalist hareketin güncel demokratik hedefiymiş gibi pazarlanmakta, bir yandan da bu üretim merkezlerine Marksist görüntüsü kazandırmaktadır. Burjuva toplumunun yüceltilip amaç haline getirilmesi bakımından da burjuvazinin değişik kesimlerini hoşnut etmekte, buradan güya "sivil toplumu" kurmaya dönük olarak Marksist siyasal akımlarla burjuvazinin çeşitli siyasal güçleri arasında, bugüne kadar asla kurulamamış olan ittifak mucizevi bir çabuklukla kurulmuş olmaktadır. İşçi sınıfı hareketinin demokratik hedefleri konusunda kavram kargaşası yaratılıyor olması nedeniyle de "sivil toplum" tartışması üzerine durmamız gerekiyor.

"SİVİL TOPLUM" HANGİ TOPLUMDUR?

«SİVİL toplum" nitelemesini Marksizmin temel sorunlarından biriymiş gibi tartışanların dayanağı, Marx'ın bu kavramı, öğretisini oluşturma safhasında defalarca kullanmış olmasıdır. Bir yerde Marx şöyle yazar:

"Önceki tarih aşamalarının hepsinde, mevcut üretim güçleri tarafından belirlenen ve kendisi de bunları belirleyen ilişki biçimi SİVİL TOPLUM'dur. Yukarıda söylediklerimizden de açıkça anlaşılacağı gibi, bu sivil toplumun öncüleri ve temeli basit aile ile birleşik aile, yani kabile denilen şeydir... Bu kadarı bile, sivil toplumun nasıl bütün tarihin gerçek kaynağı ve sahnesi olduğunu ve gerçek ilişkilere gözünü kapatıp prenslerle devletlerin şatafatlı maceralarından ötesini görmeyen bugüne dek geçerli tarih anlayışının ne denli saçma birşey olduğunu göstermeye yeter.

"Sivil toplum, üretim güçlerinin gelişmesinin belli bir aşamasında kişiler arasındaki maddi ilişkilerin tümünü kapsar. Belli bir aşamanın bütün ticaret ve sanayi hayatını kapsar, bu bakımdan devlet ve millet çerçevesini aşar; ama bir yandan da, yabancılarla ilişkilerinde milliyet olarak ortaya çıkmak, içeriye karşı ise devlet olarak örgütlenmek zorundadır. 'Sivil toplum' deyimi (bürgerliche Gesellschaft) 18. yüzyılda, mülkiyet ilişkilerinin İlk ve Ortaçağ komünal toplumundan kendilerini sıyırıp kurtarmış olduğu bir zamanda ortaya çıktı. Bu anlamda sivil toplum ancak burjuvazi ile birlikte gelişir; ama bütün çağlarda devletin ve tüm idealist üstyapının temeli olan üretim ve ticaretten doğruca çıkıp gelişen sosyal örgütlenmeye öteden beri bu isim verilmiştir." (*Alman İdeolojisi*'nden Parçalar, Siyaset ve Felsefe, Öncü Kitabevi, 1. Baskı, s. 40-41)

Marx'ın bu "sivil toplum" anlatımından şu dört noktanın altını özellikle çizmek gerekir ki, tartışmanın neyi kapsadığı tam olarak anlaşılabilsin: a— Sivil toplum, üretim güçlerinin gelişmesinin belli bir aşamasında kişiler arasındaki maddi ilişkilerin tümünü kapsıyor. b— Bütün ticaret ve sanayi hayatını kapsıyor. c— Dışarıya karşı milliyet, içeriye karşı devlet olarak örgütleniyor. d— Ancak burjuvazi ile birlikte gelişiyor.

Marx'ın benimseyip kullandığı anlamda "sivil toplum", kolaylıkla görüleceği gibi bir "tüm maddi ilişkiler" alanı ve bu alandan "doğruca çıkıp gelişen" sosyal örgütlenme alanıdır. Somutta bu, sanayi ve ticaretin örgütlenmiş bütün biçimleri, sendikalar, kooperatifler, meslek kuruluşları, odalar ve birlikler, basın ve yayın, edebiyat, sanat vb. gibi alanlar ve buradaki ilişkilerin toplamıdır. Tarihin "gerçek sahnesi" burasıdır. Daha önceki toplumsal formasyon biçimlerinde varolan bu "sivil toplum" alanı en geniş ifadesini kapitalist burjuva toplumunda bulur.

"Sivil toplum" alanını "devletten soyutlamak" sadece bir "soyutlama" olarak mümkündür ve Marx tarihin, kendisinden önceki idealist kavranışına ilk eleştiriyi devlet/sivil toplum ayrımına başvurmak suretiyle yapmaktadır. Marx dikkatlerimizi devletten başka bir alana, ona da kaynaklık eden maddi ilişkiler alanına çekmektedir. Ama aynı "sivil toplumun" bir yandan da "içeriye karşı devlet olarak örgütlenmek zorunda" olduğunun altını çizerek devlet/sivil toplum birliğini nasıl kavramamız gerektiğini vurgulamaktadır.

Günümüzün "sivil toplumcuları" devlet/sivil toplum ayrımını Marx'a dayandırmak istedikleri ve bu noktada her çarpıtma daha başka çarpıtmalara kaynaklık ettiği için konu önem taşımaktadır. Nitekim Marx Aralık 1846'da Anenkov'a yazdığı bir mektupta mekanik bir devlet/sivil toplum kavrayışının ne denli yanlış olacağını şöyle belirtiyordu:

"Biçimi ne olursa olsun toplum nedir? İnsanların karşılıklı eylemlerinin ürünü. İnsanlar şu veya bu toplum biçimini seçmekte serbest midirler? Hiç değil. İnsanların üretim güçlerinin belirli bir gelişme seviyesini varsayın, insanlararası ilişkilerin ve tüketimin belirli bir biçimini elde edersiniz. Üretimin, insanlararası ilişkilerin, tüketimin belirli bir gelişme seviyesini varsayın, toplumsal düzenin belirli bir biçimini, ailenin, sınıfların belirli bir örgütlenme tarzını, bir kelimeyle belirli bir medeni (civile) toplum elde edersiniz. Belirli bir medeni toplum varsayın, medeni toplumun resmi ifadesi olan belirli siyasi şartlar elde edersiniz. İşte bunu bay Proudhon hiçbir zaman anlayamayacak, zira devleti topluma, yani toplumun resmi sentezini resmi topluma şikayet edince büyük bir iş başardığını zannediyor." (*Felsefe İncelemeleri*, Doğan Yayınevi, 1974)

Açıkça görülüyor ki, Marx, yeni bir tarih anlayışının henüz temellerini atarken bile, o güne kadarki yazılmış tarihin üstüne kalın bir çizgi çekmektedir. İnsan bilinci ve siyasal eylemi nedeniyle oluştuğu sanılan tarihin gerçek sahnesi "sivil toplumdur"; ve bu "sivil toplum" devletten "bağımsız" olarak vardır; ama devlet bu sivil toplumdan asla bağımsız değildir; hatta "sivil toplum eyleminde devlettir" (*Alman İdeolojisi*, Felsefe ve Siyaset, s. 41) Dolayısıyla, doğru bir tarih anlayışı için sivil toplumu devletten ayrı olarak kavramak sadece bir ilk adımdır. (1846) Daha sonra bu sivil toplumu Marx tepeden tırnağa elden geçirecek, burjuva toplumunu anlamamızı sağlayan gerçek bilimsel bilgiyi, bir sistem olarak (Marksizm) kuracaktır. Sivil toplum hakkındaki bilimsel bilgi, onun siyasi sentezi olarak devleti tanımanın da önkoşuludur.

"Sivil toplum" terimiyle özetlenen hayatın maddi koşullarını, bu koşulların gelişmiş burjuva biçimini (kapitalizmi) incelemeye koyulan Marx öyle bir genel sonuca varmıştır ki, "sivil toplum" artık tarihin alanı olsa bile, açıklaması olmaktan çıkar. Bundan sonra artık burjuva toplumunu anlamak için "sivil toplum" nitelemesine gerek kalmayacaktır. Marx büyük keşfini mütevazi biçimde şöyle açıklamıştır:

"Yaşamak için sürdürdükleri sosyal üretimde insanlar kendi iradeleri dışında, zorunlu ve belirli bir takım ilişkiler kurarlar. Bu üretim ilişkileri onların maddi üretim güçlerinin belirli bir gelişme aşamasına tekabül eder. Üretim ilişkilerinin bütünü, toplumun ekonomik yapısını, gerçek temeli teşkil eder. Bu temel üzerinde bir hukuki ve siyasi üstyapı yükselir; bu üstyapıya da belirli sosyal bilinç biçimleri tekabül eder. Maddi hayatın üretim tarzı genellikle sosyal, siyasi ve fikri hayat süreçlerini belirler." (*Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*'ya önsözden, Felsefe ve Siyaset, s. 377-378)

Burada sivil toplum/devlet ilişkisi, "ayrım" olarak değil, "karşılıklı belirlenim" olarak korunmakta, maddi üretim güçlerinin (sivil toplum alanının) siyasi üstyapıyı ve tüm fikri süreçleri kesin olarak belirlediği vurgulanmaktadır. "Karşılıklı belirlenim" ile "ayrım", çok farklı sonuçlara götüren, çok farklı tarih kavrayışları olarak dikkate alınmalıdırlar. Sivil toplumdan "ayrı" bir devlet, yukarıdaki temel Marksist önerme karşısında ne olabilir ki? Maddi üretimin içinde cereyan ettiği koşullar devleti belirliyor, evet ama bu maddi koşulların kendisi tarihi olarak nasıl belirleniyor, bu nokta sivil toplum/devlet ilişkisinin bir yanını açıklıyor. Maddi koşulların, farklı sosyal sınıflar ve katmanlar olarak belirlenmesi durumunda, siyasi ve fikri üstyapı buna göre, maddi koşulları tayin eden hakim sınıfın egemenlik durumuna tekabül eden bir içerikle belirleniyor. İlişkinin ikinci yanı çok daha önemli ve bütün "sivil toplumcu tezleri" geçersiz kılacak bir niteliktedir. Tarihin belirleyici etkeni ve alanı maddi koşullardır, tamam ama, "...biri kalkar da, bu önermeye, iktisadi etken *tek* belirleyici etkendir dedirtecek kadar işkence ederse, onu, boş, soyut, saçma bir cümle haline getirir... üstyapının çeşitli unsurları, siyasi, hukuki, felsefi teoriler... tarihi mücadelelerin akışı üzerinde etki ederler ve bir çok halde bu mücadelelerin *biçimini* öncelikle tayin ederler. (*Felsefe İncelemeleri*, s. 143-144)

Demek ki, sivil toplum alanındaki mücadelelerin ve bu mücadeleye katılan *sosyal* bütün kategoriler arasındaki ilişkilerin *"biçimi"*, siyasi üstyapı ve bu yapının hakim örgütlenmiş biçimi devlet tarafından *öncelikle* belirlenebiliyor. Bu bakımdan, sivil toplumdaki bütün bireysel, sosyal ve sınıfsal ilişkiler, devletçe önceden tayin olunmuş ve tümüyle maddi temelin ifadesi demek olan bir "çerçeve" içinde, bu çerçeveye uymadığı, ters düştüğü, onu reddetme eğilimi içine girdiği durumlarda ise devletin günübirlik mücadelesi altında gerçekleşiyorlar. Buna karşılık maddi üretim temelindeki gelişmeler de, sosyal ilişkiler kanalından devlete yansıyorlar, devletin bastırıcılığının "çerçevesini" belirliyorlar. Bu yalın anlatım, modern toplumda (kapitalizm) birbirinden çok farklı siyasal rejimleri, demokrasileri, sosyal örgütlenmeleri ve bunun değişik yansımalarını dışlamıyor, tersine, hangi temel üzerinde kavranabileceklerine işaret ediyor.

Kapitalist toplumdaki sivil toplum/devlet ilişkisinin daha önceki sınıflı toplumlardaki aynı ilişki türünden farklı olduğu, bunun da önemli tarihsel sonuçlar yarattığı gözden uzak tutulamaz. Köleci topluma göre feodal toplumda, feodal topluma göre kapitalist toplumda devlet, maddi hayatın üretildiği "sivil toplum" alanından göreceli olarak "bağımsızlaşmaktadır". Bunu, sivil toplum alanının giderek genişlediği ve devletten bir ölçüde "özerkleştiği" biçiminde de ifade etmek mümkündür. Buradan feodal toplumun *biraz daha*, kapitalist toplumun *ondan da daha* "sivil toplum" oldukları sonucu doğal olarak çıkar. "Sivilleşmenin" bu anlamda *özünü* emeğin sömürülmesinin *biçimindeki* gelişme oluşturur. Eskiden "zor" ile gerçekleşen artık ürün sömürüsü kapitalizmle birlikte *artı-değer* şekline dönüşünce, zorun cismani varoluşu devletin denetiminden çıkar, *zorunluluğun* denetimine geçmeye başlar. Devletin kendi *doğrudan* denetiminden verdiği tarihsel ödün ortaya *dolaylı denetim* alanını çıkarır. İşte sivil toplum, bu *dolaylı denetim* alanı kadar genişler ve en geniş biçimine burjuva toplumunda ulaşır. Devletin, sömürü alanından "uzaklaşması" ile açılan alana, bu alanın genişliğine göre, *sosyal* örgütlenmeler tekabül eder. Gelişkin kapitalist toplumlarda bu *sosyal* örgütlenmenin görece genişliği, demokrasi tartışmasının da konusudur.

Böyledir diye, devletin doğrudan denetiminin yerini maddi sömürü ilişkilerinde *sosyal* örgütlenmeler alıyor diye tarih asla altüst olmuyor. Emeğin sömürülmesinin koşulları değişiyor, ama bu değişim sömüren sınıflar için değil, sömürülen sınıflar yönünden bir imkan genişlemesi anlamına geliyor. Sömürülen sınıfların sonuncusu olan işçi sınıfı, içinde bulunduğu sivil toplumun neresindedir, sivil topluma bakış açısı nedir, ve şimdiye kadar sivil toplum alanında, sivil toplumun genişleyip yetkinleşmesi olarak gerçekleşen tarih, bu en gelişkin sivil toplumu (burjuva toplumu kapitalizmi) *nereye* götürecektir?

«SİVİL toplum" kavramını bugün Türkiye'deki yaygın kavranış ve kullanış biçimi ile, işçi sınıfının bakış açısından tartışacaksak, işçi sınıfının kendini sivil toplumda nasıl kavradığını da belirlememiz gerekmektedir.

Sivil toplumun tarih içinde giderek yetkinleşmesi emeğin özgürleşmesi yönünde bir gelişmedir, o halde emeğin gerçek anlamda özgürleşmesi, sivil toplumun daha da yetkinleşmesinde midir? Köle, serf, işçi!.. İşte sivil toplumun emek açısından tarihi. Sonrası nedir?

Devlet nasıl gelişmesi içinde sivil toplumdan ve gerçekte sivil toplumdaki gelişmelerin doğrudan sonucu olarak "bağımsızlaşıyorsa" emek kategorisi (ve sahibi) de sivil toplumda "çözülerek" bağımsızlaşıyor. Başka bir ifadeyle, işgücü, sahibi tarafından tasarruf edilebilen bağımsız bir kategori olarak ortaya çıktıkça, sivil toplum da işgücünün karşısına, ondan bağımsız olarak çıkmaktadır. "Çağdaş toplum" (kapitalizm) budur. "Proleterler için... çağdaş toplumu yöneten bütün varoluş koşulları... ayrı ayrı bireyler olarak hakimiyetleri altına alamadıkları, hakimiyetleri altına almalarına hiç bir *sosyal* örgütlenmenin onlara imkan sağlamadığı birşey olup çıkmıştır... serfler zaten mevcut varoluş koşullarını geliştirip sürdürme özgürlüğünü elde etmekten başka birşey istemedikleri ve bu yüzden sonunda sadece özgür emeğe kavuştukları halde, proleterler,... öteden beri sürüp gelen kendi varoluş koşullarını (ki bu üstelik, bugüne dek bütün toplumların varoluş koşulu olmuştur) yani emeği (ücretli emeği) ortadan kaldırmak zorunda kalacaklardır..." (*Felsefe ve Siyaset*, s. 55)

Bu demektir ki, işçilerin önünde, "öteden beri sürüp gelen kendi varoluş koşullarını", yani sivil toplum ilişkilerini —ve sivil toplumu— yetkinleştirmek ve daha da geliştirip sürdürmek gibi bir hedef ve amaç yoktur. Tam tersine, işçi sınıfının mücadelesi "baştan sona" ve başka türlüsü olamayacağı için, sivil toplumu, sivil toplumun en yetkin durumunda da üzerinde durduğu ücretli emeği ortadan kaldırmaya dönüktür. Kendisi "...sivil toplumda olup da sivil toplumdan olmayan" (aynı eser, s. 12) yegane sınıfın (işçi sınıfının) sivil toplumla bütünleşmek gibi bir çıkarı bulunamaz.

Sivil toplum, sadece kelimenin sözlük anlamında burjuva toplumu olmayıp, hakim üretim ilişkileri bakımından her burjuva toplumu sivil toplumdur. Devletin —ve bütün bir siyasal alanın— burjuva liberallerinin, sivillerin veya askerlerin, faşistlerin veya demokratların —ve akla gelebilecek bütün burjuva siyasi egemenlik biçimlerinin— elinde bulunmasından bağımsız olarak ve bütünüyle emeğin sömürülmesinin maddi koşullarından kaynaklanan nedenlerden ötürü her burjuva toplumu, aynı zamanda sivil toplumdur. Sivil toplumun ilerisinde, yani gelişmenin ileri tarihsel safhasında, uzun bir "geçiş toplumu biçimlerinden" sonra, sadece "sivil toplumun resmi sentezi" olarak devletin inkar edildiği anlamında değil, sivil toplumun da temelinden inkar edildiği anlamında, komünist toplum bulunur.

Bilimsel içeriği bu olan sivil topluma karşı işçi sınıfının tutumu böyle köktenci olmakla birlikte, salt bu köktenci tutuma sıkıca bağlı ve tabi olsa bile her biri kendi özgün nitelikleriyle bağımsız, daha pekçok sorun, işçi sınıfının da sorunudur ve güncel sınıf mücadelesinde bunların çözümü, işçi sınıfından özel tutum ve politikalar bekler. Demokrasi sorunu bunlardan biri ve en kapsamlı olanıdır. Türkiye'deki kullanımı ve politikaya aksedişi bakımından "sivil toplum" bir demokrasi sorunu olarak ele alınacaksa ne âlâ. Ama sivil toplumcuların yaptıkları bu kadarla kalmıyor. Onların demokrasi anlayışlarını ve sivil toplumu mutlaklaştıran yaklaşımlarını ayrıca ele alacağız.

TORUNUMUN ÇOCUĞUNA MEKTUPLAR

(*Baştarafı EK—II'de*)

rilmeden, yalnızca ölünün yaşamındaki özel durumlar eklenerek onun için de okunabilirdi. Bence bu, mükemmel bir fikir, çünkü böylece ölenin büyük bir hareket içindeki yeri daha güçlü bir ifade bulur, rolü gereksiz yere büyütülmez, hazır bulunanlara da hitap edilmiş olur ve onlar da ölüyü kendilerinden biri olarak canlı bir şekilde anarlar.

Beni sevindiren bir başka nokta da, gayet diyalektik konuşan yoldaşın tarih içinde benden de birşeylerin kaldığını söylemesiydi. Geniş kapsamıyla tarih içinde değil de, toplum bilimleri tarihinde. Sen ne dersin, yoksa biraz ileri mi gitti? Yoksa beni sadece kütüphane memurları mı anacak, o da kitaplarım raflarda çok yer kaplıyor diye bana kızdıklarında? Belki de haklısın, belki de bu sözlerle yalnızca ailemi, dostlarımı ve öğrencilerimi sevindirmek istemiştir. Ama sen de aileden olduğuna göre onu hoş görürsün herhalde.

Ölüm şeklimden memnun muydum? Biliyor musun orasını hiç hatırlamıyorum.

Ne var ki, sonuna dek bilim ve yayın alanında çalışmalarımı sürdürmeye uğraştığım için sevinçliyim. Aslında, redaktörler benim yayın alanındaki çalışmalarımdan genellikle memnun kalmışlardır. Özellikle hoşuma giden şey, son günüme dek bilimsel makalelerimi tartışma yazısı olarak yayınlamak istemeleri olmuştur. Daima yazılarımda yeni ve ilginç şeyler olduğunu, ama onları yazı işlerinin görüşünü yansıtıyormuş gibi basmanın yanlış olacağını düşünmüşlerdir.

İşte bu yüzden, cenaze törenimden sonraki yemekte 3 misafir arasında son çalışmalarımdan biri üzerine tartışma çıkması beni çok sevindirdi. Bugün bile, öğretmenin ve arkadaşım Eugen Varga'nın bazı tezleri üzerinde fikir ayrılığı yok mu? Ölümden sonra da canlı bir şekilde var olmanın en güzel şekli değil mi bu? Belki bir gazete...

Ama hayır, önce büyük ninenle ilgili güzel bir hikaye anlatayım sana. Bir gün, o zamanlar küçük bir çocuk olan büyük amcan Thomas, gene kirli elleriyle kitaplığa uzanınca ona ellerini yıkamaya gitmesini söyledim. Bunun üzerine öyle üzgün ve yaşama küskün bir hal aldı ki onu avutmak için "biliyor musun, ben ölünce istediğin gibi kirli ellerle kitaplara dokunabilirsin" dedim. "Yalnız, gerçekten öldüğümden emin olmalısın, en iyisi annen külümü bahçeye serpene kadar beklersin" diye de ekledim. Bunun üzerine o sırada içeri giren büyük ninen "o zaman 'Neues Deutschland' senin hakkında 'Kesinlikle Darmadağınık olan Profesör' diye başlık atar" dedi. O günden beridir ölümümü değil ama, ondan sonraki günü düşünüp sevinir olmuştum.

Neyse, gene fikir ayrılığı konusuna gelelim. Daima tartışmaya hevesli olmuş, bilimin yararı için tartışmayı ayakta tutmaya çaba göstermişimdir. Ölümümü "Marksist bir fikir ayrılıkçısının sonu" başlığı altında vermekle beni ne çok sevindirdiniz bilemezsiniz. Bu nazik hareketiniz için çok teşekkür ederim.

Büyük Deden

Burjuva faşizm teorilerinin eleştirisi

Totalitarizm teorisi ve eleştirisi

Gazetemizin geçen sayısında da belirttiğimiz gibi, Türkiye'de kimi çevrelerin bilinen çarpıtmalarına ve gelecekteki muhtemel tartışmalara ışık tutması açısından burjuva faşizm teorilerinden bazılarını ana bölümler halinde ele alacağız. Marburg Üniversitesi'nde bilimsel politika profesörü Reinhard Kühnl'ün Rowohlt yayınevi tarafından 1983 yılında yayınlanan "Faschismustheorien" (Faşizm Teorileri) adlı kitabından yararlanarak hazırladığımız bu yazı dizisinde, faşizmin totalitarizm, modernleştirici ve orta sınıf hareketi olarak kavranışları ele alınacaktır.

● Totalitarizm teorisinin temel metodolojik yanılgısı, amaç ve içeriğini araştırmadan, kendini tümüyle egemenliğin biçim ve metoduyla sınırlamış olmasında yatmaktadır. Bu eksiklik sadece totalitarizm teorileriyle de sınırlı olmayıp, kendini politik kurumların araştırmasıyla sınırlayan politik bilimin diğer alanları için de söz konusudur. Fakat mutfakta yararlı bir iş için mi, yoksa bir cinayet için mi kullanılacağı sorusunu ortaya atmadan, bir bıçağın özelliklerini eksiksiz olarak tanımlamak yeterli değildir. Politik biçim ve kurumlar da, kendileri öyle istedikleri için değil, belirli bir politikayı gerçekleştirmeye hizmet etmek için vardırlar.

● Faşizm üzerine yapılan ampirik araştırmaların da açıkça gösterdiği gibi, totalitarizm teorisinde ileri sürüldüğü anlamda kendi içine kapanık, monolitik bir iktidar yapısı söz konusu değildir ve faşizmde de değişik güçler, çıkarlar ve kurumlar politik kararların oluşturulmasında etkin olabilmek için birbirleriyle çatışmaktadırlar. Gerçi 1933 yılında işçi hareketi ve 1934/35 yıllarında da orta katmanların örgütleri likide edilmişlerdi, ama buna rağmen "Führer devleti" yaldızı altında iktidar etrafında şiddetli çatışmalar oldu.

* * *

FAŞİST egemenlik sistemiyle ilgilenen totalitarizm teorileri, özellikle 50'li yılların bilimsel ve politik tartışmalarında oldukça etkinlik kazandılar. Kavram olarak totalitarizm, faşizmin İtalya'da sistemini *stato totalitario* olarak tanımlamasından kaynaklanmaktadır.

Totalitarizm teorilerinde demokrasi birbiriyle çatışan bir yığın düşünce, çıkar, parti grupları, yani pluralizm olarak tanımlanırken, diktatörlük *tek* partinin ya da ideolojinin egemenliği olarak gösterilir. Burjuvazinin bu faşizm teorisini geliştirirken özellikle sosyal demokrat teorisyen Karl Kautsky'nin *"Proletarya Diktatörlüğü"* üzerine yazdığı yazıdan oldukça etkilendiğini söylemek mümkündür. Gerek Weimar Cumhuriyeti döneminde, gerekse 1933'den sonraki yıllarda sosyal demokratların, "komünistlerin prensip olarak faşistlerle aynı öze sahip oldukları, çünkü onların da parlamenter demokrasiyi ortadan kaldırmak ve bir diktatörlük kurmak için çaba gösterdikleri" şeklindeki argümanlarına hem liberal, hem de tutucu güçler dört elle sarıldılar ve hatta bu argümanları sık sık sosyal demokratların kendilerine karşı da kullandılar. Totalitarizm teorisi bütün bunlara rağmen, 1945 yılına kadar hâlâ antifaşist unsurlar içeriyordu. Fakat faşist iktidarların yıkılıp, 1947/48 yılında Soğuk Savaş dönemine geçilmesiyle birlikte, faşizme karşı cephe alış bilimsel planda tümden bir kenara bırakılmasa bile, komünizmin aktüel tezahürü en büyük tehlike olarak takdim edilmeye başlandı.

Bu teorinin yetenekleri ve sınırlarını en iyi, totalitarizm kavramına belirli bir sistematik kazandıran ve daha sonraki tartışmaların yönünü çizen Carl Joachim Friedrich örneğinde görmek mümkündür. Friedrich, "faşist ve komünist totaliter diktatörlüklerin başlıca özelliklerinin aynı olduğunu" kanıtlamaya çalışırken, bütün totaliter diktatörlüklerde ortak olan ve "onların çehresini belirleyen" altı "önemli karakter özelliği" tanımlar. Bunlar:

1- "İnsanlığa sonunda dünyevi bir cennet vadeden resmi bir ideoloji".

2- Hiyerarşik yapıda ve kural olarak bir diktatör tarafından yönlendirilen ve "resmi egemenliği tek başına elinde tutan kitlesel bir parti".

3- Rejimin kanıtlanabilir düşmanlarına, fakat keyfi olarak seçilmiş halk gruplarına karşı da mücadele eden "terörist gizli polis".

4- "Tüm haber araçlarının partinin ve onun kadrolarının elinde neredeyse kusursuz tekelleşmesi".

5- Devletin "hemen hemen mükemmel silah tekeli".

6- "Daha önceden hepsi bağımsız olan ekonomik kurulların bürokratik bir koordinasyonuyla.... ekonominin tümü üzerinde egemenlik ve onun merkezi olarak yönlendirilmesi".

Bu bakış tarzının temel metodolojik yanılgısı, *amaç* ve *içeriğini* araştırmadan, kendini tümüyle egemenliğin *biçim* ve *metoduyla* sınırlamış olmasında yatmaktadır. Öte yandan bu eksiklik sadece totalitarizm teorileriyle de sınırlı olmayıp, kendini politik kurumların araştırmasıyla sınırlayan politik bilimin diğer alanları için de söz konusudur. Fakat mutfakta yararlı bir iş için mi, yoksa bir cinayet için mi kullanılacağı sorusunu ortaya atmadan, bir bıçağın özelliklerini eksiksiz olarak tanımlamak yeterli değildir. Politik biçim ve kurumlar da, kendileri öyle istedikleri için değil, belirli bir politikayı gerçekleştirmeye hizmet etmek için vardırlar. Meselâ ekonominin merkezi olarak yönlendirilmesi, kitleleri soymak ve zenginliğin küçük bir azınlık elinde yoğunlaşmasını sağlamak için kullanılabileceği gibi, refahın mumkun olduğu kadar eşıt dağıtılması için de kullanılabilir.

Bu nedenle bir egemenlik sistemi analiz edilirken, onun sadece biçiminin değil, içeriğinin de araştırılması gerekir. Kim (hangi sosyal grup ya da sınıflar) egemendirler, belirli bir egemenlik sisteminden kimler yararlanıyor, kimlerin sosyal ayrıcalıkları var, kimler egemen ve ayrıcalıklı olanlar için çalışıyor, kimler sıkıntı çekiyor, hatta ölüyor? Bizzat Friedrich de, faşist ve komünist diktatörlüklerin "görüş ve hedefleri bakımından aynı olmadıkları"nı, faşist hareketlerin "korkutulmuş orta sınıfı komünistlerden kurtarma" iddiasıyla ortaya çıktığını kabul etmektedir. (Buna şu da eklenebilir ki, aynı şekilde egemen sınıflar da tam bu nedenle faşist hareketleri değişik ülkelerde iktidara getirdiler.)

Totalitarizm teorisinin ikinci eksikliği de, faşist egemenlik sistemini sadece bazı özellikleriyle, fakat onları *açıklamadan*, yani faşist iktidarın kurulmasının nedenlerini açığa çıkarmadan *tarif etmesinde* yatmaktadır. Nitekim Hannah Arendt bu açıklama sorununa tamamen teslim olarak şöyle yazar: "Totaliter fenomenleri onun unsurlarından ve kaynaklarından açıklamak, çok az, hatta diğer tarihsel olaylardan da az öneme sahiptir." Friedrich ise, "totaliter diktatörlükler" için sadece iki genel şart tanımlar: "Modern teknik" ve "kitle demokrasisi". Modern teknik, günümüzdeki her hükümet sistemi için, hatta parlamenter sistem için de geçerlidir, yani sadece faşizme özgü birşey değildir. "Kitle demokrasisi"ne gelince, faşizm kendi karşıtı ve radikal bir girişim olarak kavradığı 1789 Fransız Devrimi'yle başlayan demokratikleşme hareketini durdurmak zorunda kaldı. Nitekim Hitler'in Propaganda Bakanı Goebbels 1933'de "1789'un böylece tarihten silindiğini" ilan etmiş ve faşist diktatörlük Fransız Devrimi'nden beri halk kitlelerinin mücadelesiyle kazanılan tüm hakları fiilen ortadan kaldırmıştı. Dolayısıyla faşist diktatörlük bu anlamda "karşı devrimci" ve gericidir. Çoğu totalitarizm teorileri, buna, kitlelerin tarihsel olaylara girişmesinin ve devlet ve toplumun demokratikleştirilmesinin faşizmin bizzat bir nedeni olduğunu, "totaliter diktatörlüklerin" bunlara karşı bir hareket olmayıp, aksine onların bir tamamlanması olduğunu ileri sürerek karşı çıkıyorlar. Böylece gerek Friedrich'in gerekse başkalarının totalitarizm teorilerinin faşizm konusunda ileri sürdükleri tarihi izah, ya yetersiz ya da hepten temelsiz kalmaktadır.

Totalitarizm teorilerinin, egemenlik metodları bakımından faşizm ile komünizm arasında bir benzerlik olduğunu ileri sürmesine gelince; faşist ve komünist ideolojilerin "insanlığa sonunda dünyevi bir cennet" ya da "sınıfsız bir toplum hayali" sunduklarını ileri sürmek yanlıştır. Faşist ideoloji, sınıfsız ve dayanışma üzerine temellenmiş bir toplumsal düzen olan komünizmin tam aksine, egemenliğin ve hükmetmenin, halklar ve ırklar arasında sonsuz varolma mücadelesinin doğal bir zorunluluk olduğunu, güçlünün zorbalık hakkının bir yaşam prensibi olduğunu ileri sürer.

Yine faşizmin "ekonominin tümüne hakim olduğunu ve onu merkezi olarak yönlendirdiğini" ve "daha önceden hepsi bağımsız olan ekonomik kurulların, birliklerin vb. bürokratik bir koordinasyonunu" gerçekleştirdiğini ileri sürmek de yanlıştır. Gerçi faşizm, ücretlilerin ve orta katmanların örgütlerini dağıtarak, bu sınıf ve katmanların kendi çıkarlarını savunmalarının tüm imkanlarını ellerinden alır. Fakat buna karşılık, büyük sanayi ve bankaların özerklikleri daha da artmakla kalmaz, ayrıca kendi çıkarlarını diğer sınıf ve katmanlara karşı korumak için, devletin de yardımıyla politik ve ekonomik bakımdan güçlü konumlar edinirler.

Faşist ve komünist ideoloji ile egemenlik sistemlerinin aynı öze sahip oldukları şeklindeki iddia, çoğu totalitarizm teorilerinde faşist ve komünist partilerin parlamenter demokrasiyi birlikte yıktıkları tezine kadar genişler. Bu teze göre, öz aynılığı sadece egemenlik sistemlerine değil, partilere ve hatta faşist diktatörlüğün kurulmasından önceki dönemlere kadar uzanmaktadır. Fakat tarihsel gerçekler bu iddianın tam aksini kanıtlamaktadır:

1- Faşizm her yerde "Marksizmin ve komünizmin" kökünün kazınmasını ana hedef olarak ilan etmiş ve bu hareketin ana doğrultusu sola terör uygulamak olmuştur.

2- Faşist ve komünist partiler her yerde birbirlerine karşı düşman konumlarda yer almışlar ve şiddetli mücadele yürütmüşlerdir

3- Buna uygun olarak, faşist partiler her yerde *sağın* ve egemen sınıfların diğer güçleriyle ittifak sağlayarak iktidara gelmişlerdir.

4- Komünistler faşist diktatörlükler tarafından en acımasız uygulamaya maruz kalmışlar ve antifaşist mücadelede de en fazla kurban vermişlerdir.

Buraya kadar yazılanlardan da anlaşılacağı gibi, totalitarizm teorileri politik bakımdan esas olarak Marksizme ve komünizme karşıdırlar. Komünizmin faşizmle bilimsel bir dayanaktan yoksun olarak özdeşleştirilmesi, sosyalist ülkeleri ve kapitalist ülkelerdeki sosyalist ve komünist hareketleri gözden düşürmek için uygun görülmektedir. Anlaşılacağı gibi, totalitarizm teorisi en parlak zamanını Soğuk Savaş döneminde yaşadı ve uluslararası yumuşama politikasına geçildikten sonra da bu konumunu yitirdi. Fakat bu, doğal olarak totalitarizm teorilerinin politik günlük mücadelede hâlâ önemli bir rol oynamasını dışlamıyor. Meselâ bu teorinin en yaygın tezine göre, aşırı sağ ve sol, Weimar Cumhuriyeti'nin de kanıtladığı gibi, demokrasiyi aynı ölçüde tehdit etmektedir. Yine 1972 yılında çıkarılan "Radikaller Kararnamesi" de (Radikalenerlass) aynı teze dayanmaktadır. Bu tezin sunulmasının en ilkel biçimlerine politik arenada her an rastlamak mümkündür.

Altmışlı yılların başından itibaren yumuşama politikasının başlamasıyla birlikte, sadece kaba bir ideolojik karalamayla yetinmeyip, sosyalist ülkelerin gerçek yapısı üzerine bilgilenmeye çalışan farklı analiz biçimleri ortaya çıktı. Bu, bir bütün olarak politik, kültürel ve ekonomik ilişkileri geliştirmek ve bunun yardımıyla da etkilemenin yeni biçimlerini oluşturmak için gerekliydi. Bunun için alışılmış totalitarizm teorilerinin işe yaramaz bir araç olduğu hemen anlaşıldı. Stalin sonrası dönemin bu teorinin kategorik sınırlamalarıyla artık kavranamayacağı gerekçesi de kısmen ileri sürülerek, totalitarizm teorisi inceltildi ve gözden geçirildi.

Faşizm üzerine yapılan ampirik araştırmaların da açıkça gösterdiği gibi, totalitarizm teorisinde ileri sürüldüğü anlamda kendi içine kapanık, monolitik bir iktidar yapısı söz konusu değildir ve faşizmde de değişik güçler, çıkarlar ve kurumlar politik kararların oluşturulmasında etkin olabilmek için birbirleriyle çatışmaktadırlar. Gerçi 1933 yılında işçi hareketi ve 1934/35 yıllarında da orta katmanların örgütleri likide edilmişlerdi, ama buna rağmen homojen "Führer devleti" yaldızı altında iktidar etrafında şiddetli çatışmalar oldu: Büyük sermayenin değişik grupları arasında, parti aygıtıyla devleti eskiden beri temsil eden meslekten memurlar arasında, subaylar tarafından yönlendirilen orduyla partinin SA ve SS gibi silahlı çeteleri arasında. Böylece totalitarizm teorisi faşist sistemin iktidar yapısını ampirik olarak daha tam analiz etmek ve bu sınırlı "pluralist" karakteri de faşist sistemin teorik belirlemesinin hanesine kaydetmek zorunda kaldı.

Yumuşama politikasına geçişle birlikte Marksist faşizm araştırmaları F.Almanya'da da belirli ölçülerde ifade edilebildi ve buna bağlı olarak büyük sanayi ile faşizm arasındaki hem diktatörlüğün kurulmasıyla, hem de onun iç ve dış politikalarıyla ilgili bağlantıyı gösteren kanıtlar geniş ölçüde yayınlanabildi. Böylece faşist diktatörlüğün ve sosyal sınıf çıkarlarının içeriği sorunu, bilimsel tartışmalarda dikkate alınır hale geldi. Ne ki, totalitarizm teorisi bu konuya da hiçbir katkı getirmedi ve aksine böylesi soruların ortaya atılmasını engellediği gibi, bilimsel ilerlemeyi de bloke etti.

Bütün bu gelişmelerin sonucu olarak totalitarizm teorisi, kendini modernize etmek için giriştiği değişik çabalara rağmen bilimsel tartışmalardaki önemini 60'lı yılların ortasında büyük ölçüde yitirdi. Ancak F.Almanya'da politik havanın 1973'den sonra değişmesiyle (ekonomik kriz, yumuşama politikasına karşı direnişin güçlenmesi, Marksist bilime karşı mücadelenin keskinleşmesi, meslek yasağı vb.) totalitarizm teorisi kendine yeniden taban buldu. Buna bağlı olarak, teorinin temel düşüncesinden, yani komünizmin ve faşizmin özde birbirlerine benzedikleri iddiasından vazgeçmeden, onu eski kaba biçiminden kurtarmak için çeşitli denemeler yapıldı.

Bu denemelere örnek olarak Karl Dietrich Bracher'in çalışmaları gösterilebilir. Bracher daha önceleri de Weimar Cumhuriyeti'nin yıkılıp diktatörlüğün kurulmasını büyük ölçüde totalitarizm teorisinin kavramlarıyla tanımlanmıştı. Fakat 60'lı yılların ortasında, genel bilimsel politik gelişmelere bağlı olarak bu teoriden uzaklaşmışken, 1973/74 yıllarında F.Almanya'da ekonomik ve ideolojik krizin başlamasıyla yeniden bu teoriye döndü. Buna rağmen Bracher bugün de "faşizm, Nasyonal Sosyalizm ve komünizm arasında derin farklılıklar olduğunu", totalitarizm teorisi taraftarlarının "zaman zaman politik yararı oldukça fazla gözettiklerini" ve teorinin "Soğuk Savaş döneminde politik istismara uğradığını" teslim etmektedir. Ama "totalitarizm kavramının farklı bir kullanımını" şu nedenlerle de "haklı" bulmaktadır: "Totaliter hareketlerin tarihi şartları, sosyal ve ulusal çerçeveleri, ideolojik konuları ve hedefleri çok farklılık gösterebilir. Fakat bizzat egemenlik metodları ve uygulamaları, hükümet tekniği, manüpilasyon ve baskı söz konusu olunca, bunlar şüpheye yer bırakmayacak şekilde önemli ortak özelliklere sahiptirler." Bracher'in totalitarizm kavramı sadece bu hareket ve sistemlerdeki ortak olan şeyi belirlemekle kalmıyor, ayrıca "mutlakiyetçi ya da otokratik eski egemenlik biçimlerinden ve bunların idare edilenler üzerindeki kontrollerinin politik, sosyal ve teknik imkanlarından" olan önemli farklılığını da tanımlıyor. Bu nedenle Bracher'e göre "totalitarizm, diktatörlük rejimlerinin eski imkanlarından temelde farklılık gösteren, gerçek anlamda 20. yüzyılın bir fenomenidir."

Friedrich gibi Bracher de "örgütlenmenin, haberleşmenin ve propagandanın mükemmelliği" ile totalitarizmin ifadesi olan "kapsamlı kontrolü" ve kitlelerin "tümden mobilize edilmesini" mümkün kılan modern teknolojiye dikkat çekiyor. Bracher'e göre temel özellik, "tüm totaliter rejimlerde *münhasıran* tek parti ve ideolojinin *yönetme hakkına* sahip olmasıdır." Buna "devletçi yönetim, sosyalleştirme ve devletleştirme amacıyla ekonomik ve sosyal ilişkilerin bürokratik kontrolü de" dahildir. Fakat "liderlerin olağanüstü konumunun her durumda muhafazası ana özelliktir." Lider, "egemenlik sisteminin ve onun politik, sosyal ve insani realitesinin esas özünü" oluşturur. Gerçek iktidar yapısı öyle oluşturulmuştur ki, "lider parti ve ideolojiyi sadece geniş ölçüde kontrol etmekle kalmaz, ayrıca onun yerine geçer ya da üstüne çıkar." Hatta lider "devlet ve hukuk karşısında" gerçek egemendir.

Faşizmin hiçbir zaman pürüzsüz olarak birleşik bir emir mekanizmasına göre işlemediğini, aksine politik doğrultunun belirlenmesi için mücadele eden egemen iktidar grupları arasında bir pluralizmin mevcut olduğunu gösteren araştırmalara cevap olarak, Bracher, totalitarizmin pratikte "hiç de görünürde monolitik olarak düzenlenmiş planlama ve kararlar anlamına gelmediğini, aksine esas olarak bizzat kendisi kontrol edilemeyen bir yönetimin yegane kontrolü altındaki bir keyfi kararlar ve çatışmalar sisteminden ibaret olduğunu" belirtir. Yine Bracher'e göre Üçüncü Reich bu anlamda "yapı ve politika olarak totaliter örgütlenme fikrine (...) başka bir diktatörlük sistemi gibi pek az" uymaktadır, fakat Stalinist diktatörlük ise totalitarizmin hemen yanıbaşına konulabilir.

Nihayet Bracher totalitarizmin "tipik" bazı özelliklerinin tanımlanabileceğini ve böylece "totaliter politikanın" Latin Amerika, Balkanlar, İspanya, Mao Çe-Tung'un Çin'i ya da Kim-İl-Sung'un Kore'sindeki bazı sistemlerde olduğu gibi, dumura uğramış biçimlerinin ve kademelerinin de belirlenebileceğini ileri sürer.

Bracher ileri sürdüğü bu tezlerde totalitarizm teorisinin Soğuk Savaş döneminden kalma bazı yönlerini düzeltmek durumunda kalmıştır. Yine Bracher'in, keyfi yönetim ile devletin hukuk normlarına uymaktan azade kılınmasını faşist egemenliğin özellikleri olarak ele aldığını belirtmek gerekiyor. Gerçekte ise faşizm, egemenlik metodu olarak diğer tüm parlamenter sistemlerden, onun halkın tüm demokratik haklarına ve hukuk devleti güvencelerine sadece saldırmasıyla değil, ayrıca onları tümüyle ortadan kaldırmasıyla; tutucu-otoriter rejimlerde ve hatta F.Almanya gibi bazı parlamenter devletlerde olduğu gibi rejim karsıtlarının sadece bir bölümüne (meselâ komünist partilere) yapılanlarla yetinmeyip, ayrıca sosyal ve politik muhalefet potansiyelinin tümünü teröristçe baskı altına almasıyla ayrılır. Yani faşist sistemlerle diğer demokratik egemenlik biçimleri arasında niteliksel bir fark vardır.

Totalitarizm teorisinin faşist diktatörlüklerin oluşumunu açıklama yeteneğinden nasıl yoksun olduğunu en iyi H.Bennecke'nin *"Ekonomik Depresyon ve Politik Radikalizm"* kitabında görmek mümkündür. Kitap, ekonomik krizin halk bakımından sonuçlarını somut olarak göstermekle birlikte, bunun nedenlerinin analizini yapmaktan kesinlikle kaçınmaktadır. Ekonomik kriz ve işsizlik, kapitalizmin hareket yasasının bir sonucu olarak değil de, kaçınılmaz bir kader olarak verilmektedir. Fakat işsizlerin ortalama yüzdesiyle, işsiz sendikalı işçilerin yüzdesi arasındaki farkın, krizden işçi hareketine baskı yapmak için yararlanan sermayenin politikasıyla ilişkili olduğu yazarın hiç aklına gelmiyor.O, "sağ ve sol radikalizm" şemasıyla oynayıp, faşist iktidarın sosyal sınıf içeriğini gözardı ediyor. Bennecke şöyle yazıyor: "Tutucu güçler, Hitler'in ekonomik güçlüğü ortadan kaldıracak bir motor olacağına inandılar." Fakat Bennecke, eğer sağ ve sol radikalizm aynı şeylerse, "tutucu güçler"in niçin sol değil de "sağ radikalizm"le ittifak yaptığı sorusunu hiç düşünmüyor. Totalitarizm teorisinin ileri sürdüğü tezlerin gerçek toplumsal süreçlerden ne kadar uzakta olduğunu anlamak için, sadece şunu düşünmek bile yeter: Eğer "sağ" ve "sol totalitarizm" özde aynı şeyler olsaydı, bunlardan herhangi birisinin 1933'de iktidara gelmesi büyük sermaye, ordu, yüksek bürokratlar ve kilise açısından farkeder miydi? Bu soru bile, totalitarizm teorisinin üzerine inşa edildiği düşüncenin ne kadar saçma olduğunu gösteriyor.

SBKP'nin 27. Kongresi'nin ardından

Parti Programı ve perspektifler

SBKP'nin 27. Kongresi'nde 1 Mart 1986 günü kabul edilen yeni Program metni, giriş kısmı ve onu izleyen dört bölümden oluşuyor. Bu bölümlerde şu başlıklar yer alıyor:

BÖLÜM I— KAPİTALİZMDEN SOSYALİZME VE KOMÜNİZME GEÇİŞ: ÇAĞIMIZIN ANA MUHTEVASI
1) Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ve SSCB'de Sosyalizmin Kurulması,
2) Modern Dünyada İlerleme ve Gericilik Güçleri Arasındaki Mücadele,

BÖLÜM II—SOSYALİZMİ YETKİNLEŞTİRMEDE VE KOMÜNİZME TEDRİCİ GEÇİŞTE SBKP'NİN GÖREVLERİ
1) SSCB'nin Komünist Perspektifi, Sosyal ve Ekonomik Gelişmeyi Hızlandırmaya Olan İhtiyaç,
2) Parti'nin Ekonomik Stratejisi
— Bilimsel ve Teknolojik İlerlemenin Hızlandırılması: Üretimde Verimin Yükseltilmesinin Ana Manivelası
— Toplumsal Üretim Yapısının Yeniden Örgütlenmesi
— Sosyalist Üretim İlişkileri, Ekonomik Yönetmenin ve yöntemlerinin Geliştirilmesi,
3) Parti'nin Sosyal Politikası
— Sovyet Halkının Refahının Yükseltilmesi, Yaşama ve Çalışma Koşullarının Geliştirilmesi
— Sınıf Farklarının Aşılması ve Sosyal Olarak Homojen Bir Toplumun Oluşturulması
— Sosyalist Ulus ve Milliyetlerin Daha İleri Gelişimi ve Yakınlaşmaları
4) Sovyet Toplumunun Siyasi Sisteminin Gelişmesi
5) İdeoloji ve Eğitim Alanında Çalışma, Kamu Eğitimi, Bilim ve Kültür
— İdeoloji ve Eğitim Alanında
— Kamu Eğitimi Alanında
— Bilim Alanında
— Kültürel Gelişme, Edebiyat ve Sanat Alanında

BÖLÜM III—SBKP'NİN ULUSLARARASI ALANDA, BARIŞ VE SOSYAL İLERLEME UĞRAŞINDA GÖREVLERİ
1) Sosyalist Ülkelerle İlişkileri Güçlendirme
2) Yeni Bağımsız Ülkelerle İlişkileri Güçlendirme
3) Kapitalist Ülkelerle İlişkiler. Kalıcı Bir Barış ve Silahsızlanma İçin Mücadele
4) Uluslararası İşçi Sınıfı ve Komünist Hareketinde SBKP.

BÖLÜM IV—SBKP: SOVYET TOPLUMUNDA ÖNCÜ GÜÇ

SBKP'nin 27. Kongre'de kabul edilen Üçüncü Programı'nın yeni metninde yer alan *Giriş* bölümünde, tarihin her aşamasında SBKP'nin, programlarında bilimsel olarak formüle edilmiş görevleri başardığı vurgulanarak şöyle deniliyor:

"*İlk Program*'ını 1903'teki 2. Kongre'de kabul eden Bolşevik Parti, çarlık otokrasisini ve sonra kapitalist sistemi yıkma mücadelesinde işçi sınıfına, köylülüğe, tüm Rusya emekçilerine rehberlik etti; üç Rus devriminin alevlerinden geçti. Ekim 1917'de işçi sınıfı siyasi iktidarı kendi eline aldı. İşçilerin ve köylülerin devleti tarihte ilk kez ortaya çıktı. *Yeni bir dünya yaratılmaya başlandı.*

1919'daki 8. Kongre'de kabul edilen *İkinci Program*'da Parti, sosyalizmi kurma görevini önüne koydu. Ayak basılmamış yollardan geçerek, inanılmaz güçlükleri aşarak ve görülmedik kahramanlık sergileyerek, Sovyet halkı Komünist Parti'nin önderliğinde Lenin'in meydana getirdiği sosyalizmi kurma planını uyguladı. *Sosyalizm ülkemizde bir gerçeklik oldu.*

1961'deki 22. Kongre'de *Üçüncü Program*'ın kabulüyle, Parti, komünizmi kurmanın tüm alanlarında muazzam bir çalışmayı yükümlendi. Sovyet toplumu üretici güçleri, ekonomik ve sosyal ilişkileri, sosyalist demokrasiyi ve kültürü geliştirmede, yeni insanı şekillendirmede büyük başarılara ulaştı. *Ülke, gelişmiş sosyalizm aşamasına girdi.* Emperyalist baskı, saldırganlık ve savaş politikasına karşı, barış, demokrasi ve sosyal ilerleme için mücadelede Sovyetler Birliği'nin güçlü bir faktör olarak rolü arttı.

Üçüncü Program'ın kabulünden bu yana geçen zaman onun ana teorik ve politik önermelerinin doğruluğunu onayladı. Aynı zamanda, tecrübe birikimi ve ülke hayatı ve uluslararası arenadaki değişikliklerin bilimsel kavranışı Sovyet toplumunun gelişme beklentilerini, nihai hedefine —komünizme— ulaşma yol ve amaçlarını ve yeni tarihi koşullarda uluslararası politikaya ilişkin görevlerini daha isabetli ve somut olarak belirleme fırsatını sağlamaktadır.

SBKP'nin Üçüncü Programı'nın günün koşullarına uyarlanmış mevcut yeni metni, sosyalizmin planlı ve çok yönlü yetkinleştirilmesinin, ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması yoluyla Sovyet toplumunun komünizme doğru daha ileri adım atmasının programıdır. Barış ve sosyal ilerleme için mücadelenin programıdır.

SSCB'NİN KOMÜNİST PERSPEKTİFİ

İÇİNDE yaşadığımız çağı *"kapitalizmden sosyalizme ve komünizme geçiş ve iki dünya sosyo-politik sistemi arasında tarihi rekabet çağı; sosyalist ve ulusal kurtuluş devrimlerinin yeraldığı, sömürgeciliğin parçalandığı çağ; sosyal gelişmenin ana itici güçlerinin —dünya sosyalizmi, işçi sınıfı ve komünist hareketi, yeni bağımsız ülkelerin halkları ve demokratik kitle hareketlerinin— emperyalizme, onun saldırganlık ve baskı politikasına karşı, barış, demokrasi ve sosyal ilerleme için mücadelesi çağı"* olarak tanımlayan SBKP Programı'nda Parti'nin komünizme geçiş sürecinde perspektif ve görevleri şöyle belirleniyor:

"SBKP'nin nihai hedefi, ülkemizde komünizmi kurmaktır. Sosyalizm ve komünizm tek bir formasyonun birbirini izleyen iki aşamasıdır. Onları birbirinden kesin olarak ayıran bir çizgi yoktur: Sosyalizmin gelişmesi, imkan ve üstünlüklerinin sürekli olarak daha tam açığa çıkarılması, kullanılması ve onun karakteristiği olan genel komünist ilkelerin pekiştirilmesi— toplumun komünizme doğru fiilen ilerlemesi ile anlatılmak istenen budur.

Komünizm üretim araçları üzerindeki kamu mülkiyetinin belli bir biçiminin ve toplumun tüm fertlerinin tam sosyal eşitliğinin yer aldığı sınıfsız sosyal sistemdir. Komünizmde, halkın çok yönlü gelişimine üretici güçlerin bilim ve teknolojide sürekli ilerleme temelinde büyümesi eşlik edecek, sosyal refahın tüm kaynakları ziyadesiyle akacak ve yüce 'herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre' ilkesi uygulanacaktır. Komünizm özgür, toplumsal bilince sahip emekçilerin yüksek derecede örgütlü toplumu; halkın kendi kendini yönetiminin kurulacağı, toplum yararına çalışmanın herkes için en önde gelen hayati gerek, açıkça kabul edilen bir zaruret olacağı ve her bireyin yeteneğinin halkın en yararına istihdam edileceği toplumdur.

"SBKP Üçüncü Programı'nın günün koşullarına uyarlanmış yeni metni, sosyalizmin planlı ve çok yönlü yetkinleştirilmesinin, ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması yoluyla Sovyet toplumunun komünizme doğru daha ileri adım atmasının programıdır. Barış ve sosyal ilerleme için mücadelenin programıdır."

Komünizmin maddi ve teknik temeli, toplumun ve bireyin makul gereksinmelerinin tam olarak karşılanması fırsatlarını gündeme getiren üretici güçlerin yaratılmasını öngörmektedir. Komünizmde tüm üretim faaliyetleri yüksek ve verimli teknik kolaylıkların ve teknolojilerin kullanımına dayanacak, insan ve doğanın uyum içerisinde karşılıklı hareketi sağlanacaktır.

Komünizmin en ileri aşamasında emeğin ve üretimin doğrudan toplumsal karakteri kesinlikle tesis edilmiş olacaktır. Eski işbölümü ve onunla bağlantılı asli sosyal farklılıklardan arta kalanların tümden ortadan kaldırılması yoluyla sosyal olarak homojen bir toplumu oluşturma süreci tamamlanacaktır.

Komünizm halkın sosyalist kendi kendini yönetim sisteminin, sosyalist demokrasinin toplumun en yüksek örgütlenme biçimine —komünizmde halkın kendi kendini yönetimine— dönüşümünü ifade eder. Gerekli sosyo-ekonomik ve ideolojik ön şartların ve tüm yurttaşların yönetime katılmasının olgunlaşmasıyla, sosyalist toplum —verili uygun uluslararası koşullarda— Lenin'in işaret ettiği üzere, giderek artan ölçüde bir "devletten devletsizliğe" geçiş biçimini alacaktır. Devlet organlarının faaliyeti siyasi olmayan bir tabiat alacak ve özel bir politik kurum olarak devlete duyulan ihtiyaç giderek ortadan kalkacaktır.

Komünist hayat tarzının vazgeçilmez özelliği yüksek düzeyde bir bilinçlilik, sosyal faaliyet, disiplin ve toplum üyelerinin öz disiplinidir ki, komünist davranışın bir örnek, genel kabul gören kurallarının yerine getirilmesi her insanın içinden gelen bir ihtiyaç ve alışkanlığı olacaktır.

Komünizm toplumun her bir üyesinin özgür gelişmesinin, hepsinin özgür gelişmesinin şartı olduğu bir sosyal sistemdir.

SBKP tam komünizmin özelliklerinin ayrıntılarını öngörmeye girişmiyor. Toplum komünizme doğru ilerledikçe ve onu kurmada daha fazla tecrübe biriktikçe, yeni toplumun en yüksek aşamasının bilimsel nosyonları zenginleşecek, daha somutlaşacaktır.

Sosyalizmin komünizme ilerlemesi, toplumun gözardı edilemez objektif gelişme yasalarınca belirlenmektedir. İleriye doğru gereğinden süratli hareket etme ve toplumun maddi ve manevi olgunluk düzeyini gözönüne almadan komünist ilkeleri yerleştirmeye çalışma yolunda her girişim, tecrübenin gösterdiği gibi, başarısızlığa mahkumdur ve hem ekonomik, hem politik kayıplara neden olabilir.

SBKP, aynı zamanda gerekli dönüşümleri yerine getirmede ve yeni görevleri sonuçlandırmada hiçbir gecikme olmaması gerektiği kanısındadır. Parti ülkenin gelişmesinde kaydedilen yadsınamayacak başarıların yanısıra, 1970'lerde ve 1980'lerin başında bazı istenmeyen gelişme ve zorluklarla da karşılaşıldığını gözönüne almaktadır. Bu durum, büyük ölçüde, ekonomik durumda değişikliklerin ve hayatın tüm alanlarında köklü dönüşümlere olan ihtiyacın uygun biçimde ve zamanında belirlenmeyişindeki başarısızlıktan ve bunların yerine getirilmesindeki ısrar eksikliğinden kaynaklanmıştı. Bunlar sosyalist sistemin imkan ve üstünlüklerinin daha geniş kullanımını önledi ve ileriye doğru hareketi engelledi.

SBKP mevcut ülke içi ve uluslararası koşullarda, Sovyet toplumunun çok yönlü ilerlemesinin, komünizme doğru yol almasının *ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinin hızlandırılmasıyla* sağlanabileceğine ve sağlanması gerektiğine inanmaktadır. Parti'nin Sovyet toplum hayatının tüm çehresini nitelik olarak dönüştürmeyi hedefleyen stratejik hattı budur: Toplumun bilimsel ve teknolojik devrimin kazanımları temelinde maddi ve teknik kuruluşunun radikal biçimde yenilenmesi; sosyal ilişkilerin, hepsinden ziyade ekonomik ilişkilerin mükemmelleştirilmesi; emeğin muhtevası ve tabiatında, halkın maddi ve kültürel yaşam koşullarında köklü değişiklikler; siyasi, sosyal ve ideolojik kurumlara bir bütün olarak canlılık kazandırılması.

Parti, belirlenen görevlerin başarıyla sonuçlandırılmasını *insan faktörünün rolünün arttırılmasına* bağlı görmektedir. Sosyalist toplum, hayatın tüm alanlarında halkın yaratıcı faaliyetini genişletmenin yeni yollarını bulmadan etkili fonksiyon gösteremez. Tarihi hedeflerin çapı büyüdükçe, onlara ulaşmada milyonlarca insanın ilgili, sorumlu, bilinçli ve aktif katılımı o denli önem taşır.

Yeni Sovyet toplumu sosyal ve ekonomik gelişmesini hızlandırma temelinde yeni yüksek hedeflere ulaşacaktır. Bunun anlamı:

—*Ekonomik alanda:* Ulusal ekonomiyi yoğun gelişmeye ayar ederek, temelde yeni bilimsel-teknolojik ve örgütsel-ekonomik düzeye yükseltmek; toplumsal emek üretkenliği, output niteliği ve üretim verimliliğinde dünyanın en yüksek düzeyine ulaşmak; ülkenin bütün ulusal ekonomi kompleksi için optimal yapı ve dengeyi sağlamak; emek ve üretimin toplumsallaşma düzeyini önemli ölçüde yükseltmek; kollektif çiftlik ve kooperatif mülkiyetini, ileride bunların birleşmesini sağlamak üzere, birbirine yakınlaştırmak;

—*Sosyal alanda:* Çalışmaya göre olan sosyalist dağılım ilkesini istikrarla uygularken, halkın refah düzeyinde nitelik olarak yeni bir düzeyi sağlamak; özünde sınıfsız bir toplum yapısını kurmak, kent ve kırdaki sosyo-ekonomik, kültürel ve yaşama koşullarındaki esaslı farklılıkları giderek ortadan kaldırmak; üretim faaliyetlerinde kol ve kafa emeğinin çok daha organik olarak birleştirilmesi; Sovyet halkının sosyal ve enternasyonal bir topluluk olarak daha ileri beraberliği; kitlelerin yaratıcı enerji ve insiyatifinde yüksek bir düzey sağlanması;

—*Siyasi alanda:* Yurttaşların devlet ve kamu işlerinin yürütülmesine çok daha geniş katılımı, seçim sisteminin mükemmelleştirilmesi, halk iktidarının seçilmiş organlarının faaliyetlerinin geliştirilmesi, sendikalar, Komsomol ve emekçilerin diğer kitle örgütlerinin rolünün güçlendirilmesi, temsili ve doğrudan demokrasinin tüm biçimlerinin etkili bir biçimde kullanılması yoluyla halkın sosyalist düzende kendi kendini yönetiminin geliştirilmesi;

—*Kültürel alanda:* Sovyet halkının bilincinde sosyalist ideolojinin daha ileri pekiştirilmesi; sosyalist ahlâk ilkelerinin, kollektivizm ve yoldaşça karşılıklı yardımlaşma ruhunun tam olarak yerleşmesi; bilim ve kültür değerlerindeki kazanımların nüfusun en geniş kitlesine mal edilmesi; uyumlu gelişen insanı şekillendirmedir.

Bu dönüşümler, Sovyet toplumunun hayatın her alanında sosyalizmin muazzam üstünlüklerini tam olarak açığa çıkaracak bir yeni aşamasını getirecektir. Böylece komünizmin en yüksek aşamasına giden yolda tarihi bir adım atılacaktır. Parti politikasını, ekonomik ve sosyal stratejisini, örgütsel ve ideolojik çalışmasını her zaman komünist perspektifle ilişkili kılar."

"SAVAŞSIZ VE SİLAHSIZ BİR DÜNYA SOSYALİZMİN İDEALİDİR"

"İNSANLIĞIN karşı karşıya olduğu en önemli meselenin savaş ve barış meselesi" olduğu belirtilen SBKP Programı'nda, emperyalizmin saldırgan çevrelerinin barışa yönelttiği çok büyük tehdide rağmen, *"dünya savaşının kaçınılmaz bir kader olmadığı; savaşı bertaraf etmenin ve insanlığı felaketten kurtarmanın mümkün olduğu; bunun sosyalizmin, tüm dünya ilerici ve barışsever güçlerinin tarihi misyonu olduğu"* vurgulanıyor.

"Şimdiki ve gelecek kuşakların yaşayabilmesi için barışı korumak ve güçlendirmekten, saldırgan ve militarist güçleri frenlemekten daha yüksek, daha sorumlu bir görev yoktur. *Savaşsız ve silahsız bir dünya sosyalizmin idealidir"* denilen SBKP Programı'nda Kapitalist Ülkelerle İlişkiler-Kalıcı Bir Barış ve Silahsızlanma İçin Mücadele altbaşlıklı bölümde şu perspektif çiziliyor:

"İnsanlığın çıkarına ve tüm ulusların yararına, SBKP ve Sovyet devleti, silahlanma yarışını sona erdirmeyi, silahsızlanmaya ulaşmayı, barış ve güvenliği sağlamayı amaçlayan kapsamlı ve yapıcı önlemler programını savunmaktadır.

Sıkı ve kapsamlı bir uluslararası denetim altında *genel ve tam* silahsızlanmayı tarihi bir görev olarak gören ve ona ulaşmak için çaba gösteren SBKP, kararlılıkla,

—*Askeri hazırlıkların*, özellikle kitle imha silahlarıyla ilgili olanların, *sınırlanması ve alanının daraltılmasına* çalışacaktır. İlk ve en acil olarak, uzay, bu alanın tümüyle dışında tutulmalı, askeri rekabete sahne, ölüm ve yıkıma kaynak olmamalıdır. Uzayın keşfi ve araştırılması yalnızca barışçı amaçlar için, bilim ve üretimin geliştirilmesi için ve tüm ulusların ihtiyacına uygun olmalıdır. SSCB bu sorunun çözümünde ortak çabadan yanadır ve bu amaçla uluslararası işbirliğine aktif olarak katılacaktır. Sovyetler Birliği, aynı zamanda, nükleer silahların üretilmemesini destekleyen önlemlerin kabulü; nükleer ve diğer kitle tahrip silahlarından arındırılmış bölgelerin oluşturulması isteğinde bulunacaktır.

—Her türlü nükleer silahın denenmesi ve üretimine son verilmesi, tüm nükleer güçlerin nükleer silahları ilk kullanan olmayı reddetmeleri, mevcut stoklarını dondurma, azaltma ve ortadan kaldırma yoluyla 20. yüzyılın sonuna kadar *nükleer silahların tümüyle ortadan kaldırılmasının* aşama aşama gerçekleştirilmesine;

—Kimyasal silahlar dahil olmak üzere *diğer kitle tahrip silahlarının üretimine son verilmesi, ortadan kaldırılması ve* bu türden yeni silahların geliştirilmesinin yasaklanmasına;

—BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri ve onlarla askeri anlaşmaları olan ülkeler başta olmak üzere *devletlerin silahlı kuvvetlerinde indirim yapılması*, konvansiyonel silahların sınırlandırılması; sonuçları kitle tahrip silahlarınınkine yakın olan bu silahların yeni türlerinin geliştirilmesine son verilmesi ve askeri harcamaların azaltılmasına;

—*Dünyanın en patlamaya hazır kısımlarında, askeri birlik ve silahların sayısının dondurulması ve indirilmesine*, yabancı topraklar üzerindeki askeri üslerin sökülmesine, karşılıklı güvenin sağlanması ve kaza ile meydana gelebilecekler dahil silahlı çatışma riskini azaltmayı amaçlayan önlemlerin alınmasına çalışacaktır.

SBKP dünyanın askeri-politik gruplaşmalara bölünmesinin aşılmasından yanadır. SBKP, NATO ve Varşova Paktı Örgütü'nün aynı anda feshedilmesinden, ya da ilk adım olarak, bunların askeri örgütlerinin dağıtılmasından yanadır. Askeri bloklar arasında cepheleşmeyi azaltmak için, Sovyetler Birliği, bu bloklar arasında kuvvet kullanılmaması, barışçı ilişkilerin korunmasına ilişkin bir anlaşmanın yapılmasını savunmaktadır, bu anlaşma diğer devletlere de açık olacaktır.

Parti, silahların sınırlandırılması ve savaş tehlikesinin bertaraf edilmesi sorunlarının, dürüst ve görüşmeleri "güçlülük konumu"ndan hareket eden ve bunu silahlanma için mazeret gösteren her girişimi imkansız kılmak üzere eşitlik ve taraflara eşit güvenliğin tam anlamıyla gözetildiği anlaşmalarla başarılmasını sağlamak için her çabayı gösterecektir.

Sovyet devleti ve müttefikleri askeri üstünlük peşinde değildir, ama dünya arenasında şekillenmiş askeri-stratejik dengenin alt-üst olmasına izin vermeyeceklerdir. Dahası, ısrarla, bu denge düzeyinin indirilmesi ve tüm halkların güvenliğinin sağlanmasına çalışmaktadırlar.

SBKP şunu resmen açıklamaktadır: Sovyetler Birliği'nin sınırlamaya ya da etkili bir şekilde karşılıklı olarak gerçekleştirme temelinde yasaklamaya hazır olmadığı silah yoktur.

SSCB Batı ya da Doğu olsun, hiçbir ülkenin güvenliğine el uzatmıyor. Kimseyi tehdit etmiyor, hiçbir devletle cepheleşme peşinde değil; tüm ülkelerle barış içinde yaşamak istiyor. Sovyet sosyalist devleti Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden bu yana halklar arasında barış ve dostluğun yüce bayrağını yükseltiyor. SBKP bu Leninist bayrağa sadık kalacaktır."

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

ADALET / SAKINCALI NÜFUS CÜZDANLARI

Zımbalı yurttaşlar

İnfaz Yasası'yla serbest bırakılan siyasi mahkumlar, nüfus, tapu, adliye, polis ve benzeri kayıtlara konulan "özel işaretler" aracılığıyla sürekli takip altında tutulurlarken, sayfamıza aldığımız örnekten de anlaşılacağı gibi, üzerlerinde taşıdıkları kimlik cüzdanlarına işlenen "zımba deliği" gibi yöntemlerle de kuşatma altına alınmakta ve toplumdan tecrit edilerek, yaşama, çalışma, konuşma, düşünme, ilişki kurma vb. gibi en temel insan ve yurttaşlık haklarına ambargo konulmaktadır. İnfaz Yasası'yla serbest kalanlar, içinde 70 bin tutuklunun bulunduğu küçük zindandan, bu defa içinde 55 milyon yurttaşın bulunduğu "büyük zindana" geçmiş olmaktadırlar.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ NÜFUS CÜZDANI
SERİ D01 № 865915
SOYADI: NURDOĞAN
ADI: Hacı
BABA ADI: Bekir
ANA ADI: Nazmiye
DOĞUM YERİ: [illegible] DOĞUM TARİHİ: 1.1.1963
MEDENİ HALİ: Be[illegible] DİNİ: İslam

Nokta 27 Nisan 1986

Bilecik'te sürgün 60'lık iki Tunceli

İkisi de 60'lı yaşlarını sürüyordu... İkisi de Tunceli'nin köylerindendi. Ve ikisi de bir sabah vakti muhtarlarından aldıkları sözlü çağrı üzerine Mazgirt'e gittiler... Önce **Şükrü Bakış** çıktı komutanın yanına. Bundan sonrasını Şükrü Bakış'ın kendisinden dinleyelim:

"Hayırdır komutanım, ne suçum vardır dedim. Senin suçun yoktur, oğlunu arıyoruz, onu bize getir dedi. Ben, haberim yok, oğlum Hayati firardadır, ne arar, ne sorar, dediysem de dinlemedi. Bilecik'e sürgünsün dedi. Senin yoksa oğlunun suçu var deyip bir otobüse bindirdiler. Polis de verdiler yanımıza Ankara'ya kadar 8 sürgün birlikte geldik. Ankara'dan sonra Şahan'la bizi Bilecik'e getirdiler. 1985'in şubat ayından beri buradayız... Şahan'la 5 bin liraya bir oda kiraladık, soğan ekmek yaşamaya çalışıyoruz... Geçen mayıs ayında kahvede televizyon seyrediyoruz. Oğlum Hayati için Hozat'ta çatışmada vurulup ölmüştür dedi spiker, Taş oturdu yüreğime. Ertesi sabah hemen Emniyet Müdürüne, Jandarma Komutanına çıkıp oğlumun cenazesine gitmek için izin istedim, göndermediler. Dilekçe yazdık sürgünümüz bitsin diye; bir cevap gelmedi henüz. İş yok, bir iki hemşerimiz var memur, onların dışında konuşan görüşen yok. Ölüp kalacağız buralarda..."

SIRA ŞAHAN'DA

Sonra **Mehmet Şahan** girdi Mazgirt'de komutanın yanına. Oda tıpkı hemşerisi gibi **"Ne suçum vardır?"** diye sordu. Aldığı cevap üç aşağı beş yukarı aynıydı. Şahan'ın öyküsünün gerisi de şöyle:

"Komutan, Nurettin'in nerede olduğunu söyle dedi. Nurettin Nazimiye köyünden, ben Dağlıbel köyünden. Ben, oğlum değil bir şey değil, Nurettin Kişioğlu ile ne ilgim var dedim. Benim oğlum Nurettin'in bacısıyla evlenmiştir, ama oğlumun da gelinimin de bu işlerle ilgisi yoktur dedim. Ben de, 9 çocuğum da hiçbir işe karışmamıştır; ne isterseniz bizden dediysem de Bilecik'e sürgünümüz çıktı..."

Şükrü Bakış ve **Mehmet Şahan** bir yılı aşkın bir süredir çoluk çocuklarından, çiftinden çubuğundan kilometrelerce uzakta bir Batı Anadolu kentinde sürdürüyorlar yaşamlarını. Biri Partizan üyesi olan oğlunun, öteki de gelininin ağabeyinin yerini bilmediği için Bilecik'te yaşamak zorunda olduklarını söylüyorlar...

Mehmet Şahan (solda) ve Şükrü Bakış Cumhuriyet muhabiri Erhan Akyıldız'a Bilecik'teki sürgün günlerini anlatıyorlar.

Cumhuriyet 20 Nisan 1986

474 avukat TBMM'ye ortak dilekçe verdi

Anayasanın 'değişmez olduğu' kabul edilemez

İstanbul Haber Servisi — İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Ankara, Diyarbakır, Bursa, İzmir, Antalya, Zonguldak, Adana, Edirne, Çanakkale barolarına bağlı 474 avukat, siyasi parti genel başkanlarına, TBMM siyasi parti gruplarına ve Türkiye Barolar Birliği'ne verdikleri dilekçede işkence iddiaları, af konusu, infaz yasası ve anayasa konularındaki düşüncelerini belirterek bu konudaki çözüm önerilerini bildirdiler.

"Biz avukatlar; ülkemizde demokrasi için, hukuk devleti için, barış ve huzurun sağlanacağı aydın bir gelecek için, bunları savunan ve isteyenlerin, ancak ve ancak ülkeleri için 'insan' ve 'insan hakları' için yaptıklarının bilineceği, her anlamda özgür düşünmenin suç olmayacağı günler umut ve özlemi ile dolu düşüncelerimizi sunarız" denilen dilekçede özetle şu görüşlere yer veriliyor:

- **İşkence iddialarını soruşturmak amacıyla parlamento bünyesinde bir komisyon kurulmalı, bu komisyonun çalışma raporu belgeleriyle yayımlanmalıdır.**
- Siyasi suçluların cezasının infazında tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelerden doğan sorumluluklarımız gözetilerek, yeniden düzenlemeye gidilmeli, siyasi suçlularla ilgili ayrı bir infaz statüsü belirlenmeli, ülkemiz insanlarının, en az bu sözleşmelere taraf ülkeler insanları kadar özgürlüğe layık olduğu kabul edilmelidir.
- **Devlet kavramında "kutsal devlet" kavramı yerine "demokratik sosyal hukuk devleti" kavramı kabul edilip özümsenmelidir.**
- Hangi gerekçeyle getirilmiş olursa olsun, kişiden iradesi dışında ifade almaya yönelik gözaltı süresini uzatan düzenlemeler iç hukukumuzdan çıkartılmalı, bu sürenin 24 saati geçemeyeceği benimsenip yargı kapsamına alınmalıdır.
- **Bugün ülkemizde model olarak liberalizmin uygulandığı yetkili ağızlarca ileri sürülmesine rağmen, aynı anlayışça bu konuda otoriter devlet görüşüne denk düşen siyasi kavrayış ve çözümlemenin ileri sürülmesi toplumsal yapıda aksaklıklara neden olacak önemli bir çelişkidir.**

SONUÇ

Dilekçenin sonuç bölümünde **"Biz avukatlar anayasa dahil hiçbir iç hukuk düzenlemesinin** 'dokunulmaz-değiştirilemez kurallar' **olduğunu kabul edemiyoruz"** denildi.

Cumhuriyet 21 Nisan 1986

DÜŞÜN Nisan 1986

Depolitizasyona "Sol"dan Katkılar

Halim Bulutoğlu

Hükümet yetkililerinin ağzından açıkça ifade edilen ve resmi politika haline getirilen "toplumu depolitize etme" çabası yeni bir politika değil aslında. Tarih boyunca süregelen, ezilen ve sömürülen kitleleri politika dışında tutma çabası 12 Eylül'den bu yana bütün olanaklar seferber edilerek yürütüldü. Kitlelerin politikleşmesi ve elbette politikleştikçe bilinçlenmesinin bütün araçları bir yandan fiilen yok edilirken bir yandan da ideolojik saldırıya hız verildi. Parlamento, siyasi partiler, sendikalar, kitle örgütleri ile grev, miting, yürüyüş ve hatta dilekçe verme hakkı hep "suç araçları" olarak gösterildi. Yargılamalar, tutuklamalar, fesih ve kapatmalar kitle iletişim araçlarının dehşetengiz suçlama kampanyaları ile desteklendi.

Kitlelerin en geniş anlamda politika dışına sürülmesi öyle boyutlara vardı ki, Anayasa oylaması öncesinde oy kullanmayana para cezası koyma gereği duyuldu. Genel seçimler öncesinde, politika dışına sürülmüş kitlelerin seçimlere katılımını sağlayabilmek için çok çaba harcamak gerekti. Çünkü bu kez "demokratikliği" sağlayabilmek için bir kezlik de olsa, kitlelerin politikayla ilgilenmelerine gerek duyulmuştu.

Siyasal partilerin, sendikaların, kitle ve meslek örgütlerinin "bizatihi varlıklarının" suç sayıldığı; demokrasiye, sola, sosyalizme ilişkin düne ait ne varsa topyekün saldırıya uğradığı ve doz farkı da olsa bu saldırının sürüp gittiği bir ortam yaşandı, yaşanıyor.

Egemen güçlerin kitleleri politika dışına sürmekte, örgütsüz ve eylemsiz bırakmakta sınırsız çıkarı olduğu kuşkusuz. Politika yalnız ve yalnız egemen güçlerce yapılmalıdır. "Memlekete komünizm lazımsa onu da biz getiririz, size ne oluyor?" vecizesinde yatan anlayış bugün de geçerliliğini korumuyor mu? Ve ülkeye 'sol' parti gerekince onu da kurmadılar mı?

Kitleleri depolitize etmek için çok yanlı, çok araçlı bir saldırı sürdürülüyor. Egemen güçlerin doğrudan çabalarına çok yanlı saptırma girişimleri ile "sol"dan destekler sağlanıyor. 1980'den bu yana suçlanan ve yargılanan ideolojiyi bir de "sol"dan suçlayan ve yargılayanların katkıları etkileniyor.

Egemen ideolojinin suçlayıp yasakladığı ideolojiye sol görünümlü saldırıların günlük, haftalık, on beş günlük ve aylık yayın organları ile ve telif-tercüme kitaplarla görülmemiş boyut ve bolluğa ulaşması elbette bir rastlantı değil. "Her şey tartışılmalıdır", "mutlak ve değişmez hiç bir şey yoktur", "her türlü dogmatizme karşı özgür düşünce", "savuşturmaktan değil tartışmaktan yana olmak" ve benzeri savlar arkasına saklanarak yürütülen bu kampanya "özgürlük ve özgünlük" adına da yapılsa sonuç değişmiyor. Egemen ideolojinin değirmenine su taşınmış oluyor.

Yayın organlarında egemen güçlerin yasak saydığı ideolojiye saldıran, onu "revize" etmeye çalışan sayfalar dolusu yazıyı yayımlayıp ardından yayın organını "her görüş sahibine açık bir forum" ilan etmek de bir şeyi değiştirmiyor. Böylesi yazıları yazmak da yayımlamak da serbesttir. Ama tersini yazmanın cezası en azından 7.5 yıldır. Ve gene en azından bu nedenle yayın organlarını forum ilan etmenin anlamı olmaz. "Özgür ve özgün" bir tartışmaya olanak yoktur.

ARA DÖNEMLERİN ARDINDAN

1980 sonrası saptırıcı, kafa karıştırıcı yayınlarda görülen bolluk bir bakıma doğal sayılmalıdır gene de. Demokratik güçlerin gerileme dönemlerinde bütün politik örgütler,akımlar-ve dahası tek tek kişiler-yeniden değerlendirme gereksinimini her zaman olduğundan daha fazla duyarlar. Düne ilişkin politikalarını gözden geçirirler. Yenilginin nedenlerini bulup çıkarmaya ve nedenleri ortadan kaldırarak yenginin yollarını açmaya çalışırlar.Yenilgiye uğrayan demokrasi güçleri ağır bir baskı altındadırlar. Örgütleri dağıtılmış, tahrip edilmiş ya da ağır yaralar almıştır. Yeniden toparlanmak ve yengiye doğru yürümek dünden çok daha zordur. Sağlam, sarsılmaz bir bilinç, inanç, dahası yürek gereklidir. İşte yol ayrımı da bu noktada ortaya çıkar. Ortam çok elverişlidir.

Türkiye demokrasi güçleri de 1980'de böyle bir yenilgiye uğradılar. Yenilgi yol ayrımını ortaya çıkardı. Demokrasi güçleri yenilginin nedenlerini bulup çıkarmak için dünle hesaplaşmak zorundaydılar. Dünün yanlışlarını, eksiklerini ve günün gereklerini arayarak yola *devamla*, dünü sorgusuz-yargısız mahkûm ederek *tamam* diyenler olacaktı bu noktada. Oldu da.

Tamam diyenlerin bir bölümü kendilerine yeni yaşam biçimleri, yeni uğraşlar bulmaya çalıştılar, ellerini eteklerini çektiler. Toplumsal gelişmenin, yükselen sosyal hareketin çekimine kapılıp gelenlerin bir bölümü geldikleri yere, kendi sınıflarının bağrına dönecekti. Bu kaçınılmazdı. Öyle de oldu. Yıkanıp paklanıp geldikleri yere döndüler. Büyük sermayenin iyi teknokratları oldular. Şimdilerde uğradıkları barlarda, dost sohbetlerinde konuşuyorlardır:

"Artık nefret ettiğim her şeyi sevmeye zorlandığım o on yıl boyunca niye mutsuz olduğumu çok iyi biliyorum. Bilim denen şey onurumu beş paralık etti, anlayacağın.»

Bu paragrafı ben uydurmadım. Kendi yaşamıyla örtüşen romanında Latife Tekin söylüyor. (*Gece Dersleri*, Adam Yayınları, 1. Basım sayfa 58)

Ya da şöyle diyorlardır:

"İnandım ben, herşeyimle inandım hem de. Bütün içimi doldurdu o inanç, bana, kendime bir yer bırakmadı. Ben de sıkıldım, vazgeçtim (...) Ama bütün yaşamı boyunca hep aynı inancı, hep aynı güçte sürdürecek kadar kişiliksiz ve salak olanlardan da hoşlanmam.»

Bunu da Ahmet Altan'ın döneği Fazıla söylüyor. (*Sudaki İz*, Can Yayınları, 2. Basım sayfa 199)

Türkiye demokrasi güçleri yakın geçmişte iki büyük yenilgi yaşadılar. 1980 yenilgisi, 1971 yenilgisinden daha ağır oldu. Bedeli de daha ağır ödenecek. Ödeniyor. 71 yenilgisi daha hafifti, bu yüzden demokrasi güçlerinin saflarından kopanlar, dönenler hem daha azdı, hem de çoğu sessizce çekip gitti. 80 yenilgisi daha ağırdı, bu yüzden hem dönenler daha çok oldu, hem de sessizce çekip gitmeyenler. Yenilginin büyüklüğü onlara konuşma cesareti verdi. Konuşuyorlar. Hem de yüksek sesle konuşuyorlar. Demokrasi güçlerinin sesi,onların cılız ama sessiz ortamda yüksek çıkıyor gibi görünen seslerini bastırıncaya kadar da konuşmayı sürdürecekler. Anlaşılıyor ki daha bir süre "Müslüman olan eski sosyalistler"den "Sol Partisini Arıyor"lara yazı dizileri sürecek. Hem en gerici partilerin profesyonel propagandacılığını yapıp hem de demokrasi saflarında görünmeyi başarabilenler bu gibi görünümlerini bir süre daha sürdürebilecekler.

80 yenilgisinin ardından doğan bulanıklık ortamı kalıcı değildir. Demokrasi güçleri bu bulanıklığı aşacak ve her şey yerli yerine oturtulacaktır. Türkiye tarihsiz bir ülke değildir. Ve tarih yanılmaz bir öğretmendir. Bu kez de yanılmayacak.

PİŞMANLIK YASASI PİŞMANLIK EDEBİYATI

ANAP iktidarı da demokrasi güçlerinin uğradığı yenilginin ağırlığından yararlanmak istedi. Yenilgiyi sürekli kılmak için yollar aradı, "Pişmanlık Yasası"nı çıkardı. Umduğu sonucu aldığı söylenemez. Ama bir etki yarattığına da kuşku yok.

Yenilginin büyüklüğü pişmanlığı "Pişmanlık Yasası"nın kapsamadığı alanlarda da ortaya çıkardı. Pişmanlıkların en yenisi pişmanlık edebiyatı oldu.

Pişmanlık edebiyatının, belki şimdilik, en çarpıcı örneğini oluşturan iki roman kısa zaman aralıkları ile ardı ardına yayımlandı. Ahmet Altan'ın *Sudaki İz*'ini Latife Tekin'in *Gece Dersleri* izledi. 80 öncesi ve sonrasını yargılayıp, daha doğrusu, yargılamadan mahkûm ederek topluma "Bu işin sonu hüsrandır. Aman aklınızı başınıza devşirin. Bu işlere karışmayın, kendi işinize bakın. Hayatınızı yaşayın ve politikayla sakın ola ilgilenmeyin", nasihatı verenlere iki genç romancı daha katıldı. Özgürlük ve özgünlük adına gençlere, kadınlara ve bilime veryansın sövgüler düzüldü.

Hürriyet Gösteri dergisinin "Genç Romanımız" başlıklı tartışmasında Latife Tekin, "Bir dönem 12 Mart romanı yazıldı, ondan sonra 12 Eylül romanı yazılıyor. İşte 12 Mart sonrası çıkan yazar, 12 Eylül sonrasında çıkan yazarlar gibi meseleye bakarsak, bence sonuçta bu yazarları ve bu dönemleri değerlendirecek yaklaşımları da az çok belirlemiş bir tavrın sonucunda doğuyor. Yani sonuçta biz ne yapsak, ne yazsak yazdığımız şey hep bu açılardan değerlendiriliyor. Bu tür yaklaşımları bence kırmak gerekiyor." diyor. (*Hürriyet Gösteri*, Mart 1986, Sayı 64, Sayfa 4)

Sözü Ahmet Altan alıyor: "Iznizle bir şey söylemek istiyorum, romanla toplumsal gerçekliği araştıran bir romanla sosyolojik araştırma arasında ciddi bir fark var. Bir roman toplumsal kesitler verebilir. Ama onun edebi değerini, toplumu ne kadar iyi yansıttığından öte, başka sanatsal değerler belirler, tipleri belirler, işlenme biçimi belirler. Ben toplumsallığı geri plana iterken bunu söylemek istiyorum" (Aynı yerde, sayfa 6).

Anti-demokratik ortamın verdiği olanakları kullanarak, bir dönemi, o dönemin siyasi hareketlerini, örgütlerini ve ideolojilerini karalayıp sövgüler sıralayan iki yazar, kendi romanlarının yalnızca sanatsal açıdan değerlendirilmesine hak tanıyorlar.

Bu yazının konusu sanat olmadığı gibi, tek tek romanların tartışılması da değil. İki roman, yazımızı yenilgi dönemlerinin ardından ortaya çıkan ürünlerin uçlarda yer alan iki örneği olduğu için ilgilendiriyor. Her iki romanın da hem yayımlandığı dönemin, hem de konu edindikleri sosyal hareketlere bakış açılarının 1980 yenilgi dönemiyle yakın ilişkisi var. Bu ilişki takvimsel değil tarihsel bir ilişkidir.

Sudaki İz'le ilgili Fethi Naci yazdı. *Adam Sanat*'ın Aralık-1985 tarihli 1. sayısındaki yazısının son paragrafı şöyleydi:

"Okurun sağduyusunu böylesine küçümseyen, kendi kuşağından gençleri böylesine aşağılayan, egemen güçlerin kamuoyuna kabul ettirmeye çalıştıkları 'devrimci prototipleri'ni 'devrimci gençlik' diye böylesine pervasızlıkla betimlemeye çalışan bir başka roman okumadım. Ve ilk kez bir romanı okuduktan sonra duyduğum tek duygu sadece 'tiksinti' oldu."

"Egemen güçlerin kamuoyuna kabul ettirmeye çalıştıkları 'devrimci prototipleri' (...) böylesine pervasızlıkla betimlemeye çalışan bir başka roman" daha okumuş olduk. Latife Tekin'in *Gece Dersleri*'ni okuduk. En küçük bir ahlaki kaygı bile gütmeden yazılan bu iki romandan hangisinin daha tiksindirici olduğuna karar veremedik.

Ahmet Altan'ın romanı için Fethi Naci'nin yukarıda andığımız yazısını selamlayıp Latife Tekin'in *Gece Dersleri*'nden küçük birkaç örnek verelim. Şöyle:

"Şövalye yüzükleri, lacivert takım elbiseleri ve beyaz çoraplarıyla sendikacılar, çok kalabalıktılar." Sanmayın ki bu sendikacılar sarı sendikalarda çöreklenmiş gangster tipli sendika ağalarıdır. Hayır, böyle tanımlanan sendikacılar "Kışlık Saray, Kerenski" gibi sözcüklerle konuşan sınıf ve kitle sendikalarının yöneticileridir.

Şu sözler de ilerici kadınlara ve işçilere bakış açısı:

"Bizler, bir dilim baklavanın, işçi kadınları, mesajlarımızdan daha çok etkilediğini kabul edemeyiz. Elbette ki baklava tahrik edici bir tatlı."

"Dayanışma paralarını hırsızlayan bir işçinin kaçıp giden hayaletinin ardından hiç beklenmedik bir söz yangınının çıktığını ve kısa zamanda yedi mahalleye yayıldığını anlattılar."

Bilime, teoriye bakış için de birkaç örnek:

"Ne yazık ki bize teoriler bile yalan söylemek zorunda ve biz idare etmeye mecburuz herkesin vicdan azabını."

"Bizim öğretiye kulak asarsan, bu dünyada yokum ben, Mukoşka..."

"Kız kardeşin her türden teorinin yalama ettiği bir civatadır, anla artık şunu."

Ve ilerici kadınlara ilişkin:

"Kocalarından boşananlar, sorumlularıyla dolaşıp bölgeme iltica edenler, çocuklarından dert yanmak için köşe bucak beni arayan hareketimizin ablaları, ayaklarımızın küçük burjuva eğilimli bağları, farklı ideolojinin erkekleriyle gizli aşk yaşayan, ilerde ajan olacakları kuvvetle muhtemel sadakatten uzak adı lazım olmayan kadınlar, serseriler, sümüklüler, yanaşmalar.."

"Politik sosyete", "Şeflerin erkek emanuelleri", "Nasıl geçerdi o on yıl, bedenimi sloganlarla cinsel aşk yapmaya zorlamasaydım..", "Biz tanımlarla yaşayan robotlarız. (...) Kitle önünde cinsel sorunlarımı çözmek istediğimi düşünenleri güvenlik görevlilerine teslim et."

Örnekleri çoğaltmanın gereği yok. Ama işkence gören arkadaşlarına bakışı yazmadan geçmeyeceğim. Aynen şöyle:

"Unutmadan: Bana anlatılan tüm işkence hikayelerinde, işkenceyi zaten hayatın parçası sayan bir tavır gizliydi. Çoğu, günlerce gözlerinin bağlı tutulmasına öfke duymuş tabii.. Ama şaşırtıcı olan şu ki, en çok dikleştiği için yana yatmayan saçlarından şikayet ettiler. Yanlarında tarak yokmuş ve kırık parmaklarıyla friksiyon yapmak gibi zor bir pozisyona sürüklenmişler. (...) Öyle geldi ki, işkenceden çok yeni olan işkence stillerinden dertliydiler."

Pes doğrusu. "Hayatının on yılını" "aldanarak" bir politik harekete "adayan" "yükü pişmanlık değil" "aldanmışlık" olan "eski bir militan" söylüyor bunları. Boşuna denmemiştir "en tehlikeli olan döneklerdir" diye.

Son bir alıntı daha. *Gece Dersleri*'nin arka kapağında şunları yazıyor Latife Tekin:

"(...) Öfke rüzgârlarının değerli katkılarını niçin inkâr edeyim! Kulağıma kardeşlerimin beni yolda vuracaklarını fısıldadığınızda soluğum ip gibi gerilip inceldi ama hayretle gördünüz ki direndim. Beni önüne katıp sürükleyen sevgili kasırga!.."

Evet, 80 yenilgisinin kasırgasıdır bu. Kimilerini arkadaşlarının gördüğü işkencelerden tiksinti verici alaylarla söz edecek kadar önüne katıp sürüklemiştir.

Bu kasırgayla sürüklenmeyenlerin öyküsünü anlatmak ise en azından "kanunun suç saydığı fiili övme"ye girer. 80 sonrası yargılamaların vardığı boyutlara göre de suç olmayan tek "fiil" olarak "suç sayılan fiillere" sövme kaldı. İsteyen bu özgürlüğü bol bol kullanıyor.

Ya kullanamayanlar? İşkencelerde, sorgularda, mahkemelerde, hapisanelerde, darağaçlarında... içerde ve dışarda insan onurunu dik tutanlar... Bağışlasınlar, bu yazının konusu onlar değil.

SON SÖZ

Pişmanlık yasası, edebiyatı doğrudan kapsamıyor. Hemen bir yarar sağlamıyor. Ama ANAP resmen açıkladığı depolitizasyon politikasına üstün hizmetleri ödülsüz bırakmaz. Boş zamanlarında Red Kit okumaktan zaman bulup genç romancılarımızın bu katkılarına bir göz atabilirse Özal mutlaka bir özel ödül verir: 71 yenilgisinin dönekleri ödülsüz kaldılar mı? Eli kalem tutanları sermayenin yayın dünyasında önemli yerler edindiler. Eh, 80 sonrasının pişmanlarının da eli kalem tutuyor maşallah! □

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

Askeri Yargıtay:

Cumhuriyet 1 Nisan 1986

İşkence iddiaları Türkiye'yi kötülemeye yönelik

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Tülay Günday adlı sanığa işkence yaptıkları gerekçesiyle 4. Kolordu Komutanlığı (1) No'lu Askeri Mahkemesi'nde yargılanan iki polis memuru için verilen beraat kararı Askeri Yargıtay Daireler Kurulu tarafından onaylandı. Daireler Kurulu'nun kararında, yaygın işkence iddialarının nedeninin, **"Türkiye'yi uluslararası kuruluşlar nezdinde zor duruma düşürmek, mevcut demokratik rejimi kötüleyerek antidemokratik bir uygulama bulunduğu izlenim ve amacını yayma çalışmaları için zemin hazırlamak"** olduğu öne sürüldü.

Aralarında Daireler Kurulu Başkanı Hakim Tümgeneral **Hikmet Tavukçuoğlu**'nun da bulunduğu 5 üyenin karşı oy yazısında, sanık polis memurlarına yüklenen suçun unsurlarının oluştuğu belirtilerek, sanık polis memurları tarafından da reddedilmeyen gözü bağlı sorgulama yapmanın usul yasalarına aykırı olduğu kaydedildi.

4. Kolordu Komutanlığı (1) No'lu Askeri Mahkemesi, yapılan yargılama sonucunda, **"Her ne kadar müdahil tarafından sanıkların kendisine suimuamelede bulundukları iddia edilmekte ise de dosyada mevcut doktor raporu, vizite kartı, müdahilin sanık sıfatı ile verdiği ifade suretleri, yüzleştirme tutanakları, tanıkların beyanları arasındaki çelişkiler nedeniyle inandırıcı ve samimi bulunmaması dikkate alındığında sanıkların yöneltilen suçu işlediklerine dair, sanıkların cezalandırılmalarını gerektiren kesin ve inandırıcı kanıt elde edilemediği"** gerekçesiyle sanık polis memurlarının beraatlerine karar verilmişti.

Askeri Mahkeme'nin verdiği karar, Tülay Günday'ın avukatı tarafından Askeri Yargıtay'da temyiz edildi. Askeri Yargıtay Başsavcılığı 24 Ocak 1984 tarihli tebliğname ile müdahilin gösterdiği tanıkların sonuçta etkili olmayacağı gerekçesiyle dinlenmelerine gerek olmadığı şeklindeki karar nedeniyle sanık polis memurları hakkında eksik soruşturma sonucundan karar verildiği belirtilerek, Askeri Mahkeme'nin verdiği hükmün bozulması istendi. Dava dosyasını inceleyen Askeri Yargıtay 1. Dairesi de 1 Şubat 1984 tarihinde eksik soruşturmanın yasaya aykırı olduğunu belirterek, verilen hükmü bozdu. Verilen hükmün bozulması nedeniyle yeniden yargılanan polis memurları hakkında Askeri Mahkeme yine beraat kararı verdi. Verilen karar, müdahil avukat tarafından ikinci kez temyiz edildi. Dosyayı yeniden inceleyen Askeri Yargıtay 1. Dairesi, sanık polis memurlarının beraatlerine karar verilmesini yasaya aykırı bularak, müdahilin sağ elinde hafif güç kaybı olduğuna dair rapor olduğunu, **bunun da suimuamelede bulunulduğuna** kanıt olduğu görüşünü savundu.

Askeri Mahkeme, tanık **Yılmaz Yüksel**'in müdahil ile yüzleştirilmeye götürüldüğünde işkence odasında sanık polis memuru Ahmet Civan'ın manyetoyu çevirirken, diğer sanık Ahmet Nail Atalay'ın ise kabloyu müdahilin vücudunun muhtelif yerlerine değdirdiği, Tülay Günday'ı ise baygın bir şekilde gördüğü biçimindeki ifadesinin, **"baygın bir kişiden ifade almak için işkence yapılmasının mantıksız olduğu"** gerekçesiyle kabul edilemeyeceğini belirtti. Bozma kararına karşı direnen Askeri Mahkeme, tanık **Gülcan İleri**'nin **"Müdahil "ayakta zor duruyordu"** şeklindeki sözlerinin, kendisinin gözlerinin de bağlı olduğunu söylemesi nedeniyle doğru olamayacağı. sorgulamaya kişilerin tek tek götürüldükleri ve gözleri bağlı olarak ifade vermeleri nedeniyle sorgusu yapılan kişiye başkalarının tanık olamayacağı görüşünü savundu.

Askeri Mahkeme'nin direnme kararı müdahil avukatı tarafından üçüncü kez temyiz edildi. Askeri Yargıtay Başsavcılığı, tebliğnamesi ile sanık polis memurlarının beraatlerine karar verilmesinin yasaya aykırı olduğunu savundu. Dava dosyası bu kez Daireler Kurulu'nda ele alındı. Daireler Kurulu 23 Ocak 1986 tarihli kararı ile sanık polis memurlarının cezalandırılmaları için yeterli ve inandırıcı kanıt bulunamadığı gerekçesiyle sanıklar hakkında verilen beraat kararını oy çokluğu ile onayladı. Daireler Kurulu kararında, şöyle denildi:

"İşkence yapıldığı iddiasına sık sık başvurulmasının bir başka nedeni de, mensup oldukları örgütlerin yurt dışına kaçarak oralarda barınma imkânları bulunan elemanları tarafından önerilmesindendir. Bunun nedeni de yaygın işkence söylenti ve iddiaları ile Türkiye'yi uluslararası kuruluşlar nezdinde zor duruma düşürmek, mevcut demokratik rejimi kötüleyerek, antidemokratik bir uygulama bulunduğu izlenim ve amacını yaymaya çalışmaları için zemin hazırlamaktır"

Daireler Kurulu Başkanı Hikmet Tavukçuoğlu'nun da aralarında bulunduğu 5 üye kurulun aldığı karara karşı çıktılar. 5 üyenin yazdığı karşı oy yazısında, Tülay Günday'ı sorguya çeken polis memurlarının suçu söyletmek için 33 gün süreyle elektrik şoku, falakaya yatırma, tavana asılma, soguk suda yıkatılma gibi eylemlerde bulundukları şeklinde iddialar olduğu belirtilerek, sanıklara yöneltilen suçların sübut bulduğu ve suç unsurlarının oluştuğu savunuldu.

"Evet"ler; "Hayır"lar...

Yüzde 91,5 halk desteği aldığı Evren tarafından ikide bir tekrarlanan Anayasa, aradan daha dört yıl bile geçmemiş ve henüz bu Anayasa hakkındaki görüşlerin açıkça belirtilmesinin şartları dahi oluşmamışken, halk çoğunluğu tarafından reddedilmektedir; gerçi halkın genel oyunu gösterecek kapsamda bir olay henüz ortada yoktur; ama, bu konuda kamuoyuna dönük her "yoklama", aşağıda bir örneğini verdiğimiz ve Evren'in baskı altında oluşturduğu % 91,5'un % 20'lere kadar gerilediğini gösteren sonuçlar vermektedir ve bu demektir ki, halk yığınları 1982 Anayasası'nın bir an önce yırtılıp atılmasından ve yerine demokratik bir anayasa konulmasından yanadırlar.

1. 82 Anayasası hazırlanırken toplumun her kesiminden ve karsıt görüşlerden yararlanılmış mıdır?
   EVET % 28 HAYIR % 72
2. 82 Anayasası çoğulcu, katılımcı, ozgurlukçu parlamenter demokratık rejimı tam olarak yansıtmakta mıdır?
   EVET % 32 HAYIR % 68
3. 82 Anayasası ile birtakım hak ve özgürlükler...
   a) Gerilemiştir % 74
   b) Geliştirilmiştir % 15
   c) Aynen kalmıştır % 11
4. 82 Anayasası 61 Anayasası ile karşılaştırıldıgında
   a) Daha ileridir % 30
   b) Daha geridir % 70
5. 12 Eylul oncesı toplumda ortaya çıkan sıkıntı ve bunalımların kaynağı 61 Anayasası mıdır?
   EVET % 30 HAYIR % 70
6. 82 Anayasası...
   a) Yasakçıdır % 58
   b) Ozgurlükçudür % 7
   c) Kapsayıcıdır % 6
   d) Kalıcıdır % 8
   e) Geçicidir % 41
   f) İstikrarlıdır % 24
7. 82 Anayasası değısmeli midir?
   EVET % 79 HAYIR % 21
8. 82 Anayasası'nda yapılması gerektiğine inandığınız değışikliklerin boyutu ne olmalıdır?
   a) Tamamıyle değışmelidır % 51
   b) 1-5 maddesi değışmelidır % 11
   c) 5-10 maddesı değışmelıdır % 7
   d) 10'dan fazla maddesi değışmelidır % 31
9. 82 Anayasası'nda mutlak degısmesı gerektiğine ınandığınız madde/maddeler nelerdır?
   I. Geçici 4. madde: **58** oy. (Eski. sıyasilere yasaklar getırıyor.)
   II. Geçıcı 15. madde: **55** oy. (12 Eylül dönemindekı ışlemlerden dolayı. Konsey üyelerı, Hükümet ve Danışma Meclisı üyelerı sorumlu tutulamayacak.)
   III. 28. madde: **44** oy. (Basın özgürlüğü düzenleniyor.)
   IV. 51, 52, 53 ve 54. maddeler: **35** oy. (Sendikal haklara ve ücretlerın düzenlenmesine ılışkın.)
   V. 104. madde: **32** oy. (Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkileri.)
   VI. 33. madde: **29** oy. (Dernekler maddesı.)
   VII. 17. madde: **28** oy. (Kişı haklarına ılışkın.)
   VIII. 26. madde: **24** oy. (Düşünce özgurlüğü hakkında.)
   IX. 130-131. maddeler: **22** oy. (Bu maddeler yüksekoğretımı düzenlenıyor.)
   X. 84. madde: **21** oy. (En çok tartışılan, partı transferlerine ılışkın madde.)
10. 82 Anayasası'nda düşündüğünüz değışıklıkler ne zaman yapılmalıdır?
    a) Hemen % 70
    b) 6 ay içinde % 5
    c) 1 yıl ıçinde % 8
    d) 1 yıldan sonra % 17

nokta
27 Nisan 1986

YÖK yönetimi yeni yasal düzenleme peşinde, gençler mevzuatlara karşı engelli yarışta

80 kuşağı dernekleri keşfediyor

Öğrenci gençler, okullarda, kanuni bir haklarını kullanıp dernek kurmak istiyorlar. Ancak bu "kalkışma", anayasayı ilgaya "kalkışma" gibi bir düşmanlık çekiyor. Öğrenci gençliğin, gerek bugünkü engellemeler, gerekse 6 yıldır uygulanan terör ve baskı nedeniyle içine düştüğü durumu ve en temel bir "yasal hakkın" kullanılmasında dahi içinde bulundukları çekingenlik, toplumsal yaşamın son altı yıllık hikayesinin dinamik bir toplum kesimi olan gençlik içindeki yansıması, şu mini "kapalı oturumda" da görüleceği gibi, hiç "iç açıcı" değil.

__Kenan:__ Geçmişte her şeyin suçlusu öğrenci dernekleri olarak gösteriliyordu. Sanki ülkenin her yanı huzur içindeydi, çıban başı öğrencilerdi. Oysa toplumda huzursuzluk vardı.

__Sevtap:__ Dernek için arkadaşlara gittiğimizde, olaya salt politik açıdan bakıyorlar. Bu, 1980 öncesi gençliğin tehlikeli olarak nitelenmesinden ve sürekli suçlanmasından kaynaklanıyor.

__Atilla:__ Dernek olayını açtığımız arkadaşlar olayı desteklediklerini, ancak aktif olarak katılamayacaklarını söylüyorlar.

__Etem:__ Polis götürecek diye korkuyorlar. Okul yönetimi fişleyecek, okuldan atılacak diye korkuyorlar. Polis fişler, ilerde iş bulamazlar diye korkuyorlar. Dernekleşmenin yararını bilenlerde dahi çekingenlik var.

Cumhuriyet
14 Nisan 1986

"Geçmişte herşeyin suçlusu öğrenci dernekleri olarak gösteriliyordu... Şimdi öğrenci derneği kurmaktan ve üye olmaktan kaçınanlar acaba elime silah verip banka mı soyduracaklar, pankart mı astıracaklar diye korku içindeler."

"Dernek için arkadaşlara gittiğimizde olaya salt politik açıdan bakıyorlar. Bu 1980 öğrenci gençliğin tehlikeli olarak nitelenesinden ve sürekli suçlanmasından kaynaklanıyor. Biz demokratik ya da dinci ayrımı yapmadan dernekleşmeye tüm öğrencilerin katılımını sağlamaya çalışıyoruz. Dernek kuruculuğunda çekinenler oldu. Önce kabul edip, ardından çeşitli gerekçeler öne sürerek vazgeçenler oldu."

"Dernek olayını açtığımız arkadaşlar olayı desteklediklerini, ancak aktif olarak katılamayacaklarını söylüyorlar. Bu, o arkadaşlarımızın depolitizasyonundan kaynaklanıyor."

"Kuruluş sırasında arkadaşlarımız önce dernek kurulsun sonra üye oluruz diyorlardı. Kuruldu, şimdi de birkaç kişi üye olsun biz de üye oluruz diyorlar."

"polis götürecek diye korkuyorlar. Okul yönetimi fişleyecek, okuldan atılacaklar diye korkuyorlar. Polis fişler, ilerde iş bulamazlar diye korkuyorlar. Dernekleşmenin yararını bildiğinden bu işe dört elle sarılanlarda dahi bir çekingenlik var."

"Tabanın tam katılımını sağlamadan dernek için başvuruda bulunmayacağız. Sorunlarına sahip çıkan bir kitle varsa bi işe gireriz. Yoksa neden girelim? Henüz sorunlarının bilincinde olmayan arkadaşlar var."

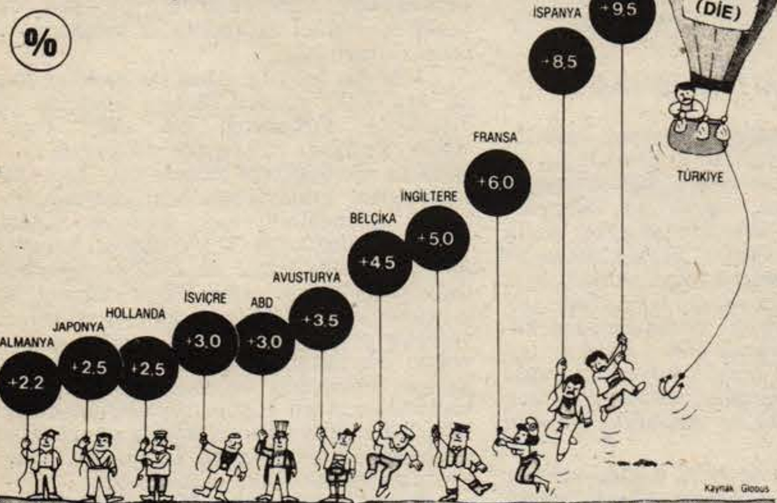
"Dernekleşme konusunda değişik yaklaşımlar var. Bir grup arkadaş, bunlara, "alternatifçiler" diyoruz hertürlü örgütlenmeye karşı. Bir grup önce taban çalışması diyor. Benim içinde bulunduğum grup ise, taban çalışması ve derneğin kuruluş çalışmalarının birlikte yürütülmesinden yana ve biz derneğin başvurusunu yaptık."

"12 Eylül öncesi dernekleri, kendi amaçlarının dışına çıktılar. Belli ölçülerde kendi işlevlerini yüklendiler, ama bazı olaylarda başkalarının yüklenmesi gereken işlevi yüklenir hale geldiler. Öğrenci dernekleri, toplumun ekonomik ve siyasal sorunları ve toplumsal gelişmeler karşısında görüş belirtirler, tavır koyarlar ve bir güç olarak etkin olurlar, ama 80 öncesi dernekler, söz konusu sorunların çözümünde öncülük yapmaya kalkıştılar."

"Öğrenci derneklerinin kendi sorunlarına çözüm ararken, bazı dünya sorunlarından da etkilenmesi ve bu etkilenme içinde çalışma biçimlerini belirlemesi doğaldır. Geçmişte öğrenci derneklerinin siyaset yaptığına inanmıyorum."

Cumhuriyet 13 Nisan 1986

1985 Enflasyon Rakamları

Ya Mongolfier Kardeşler balonu icat etmeseydi? *1980'li yılların başından itibaren, en zengininden en yoksuluna tüm ülkelerin başına dert olan enflasyon yavaş yavaş yenik düşmeye başladı. Ancak, bu savaşta her ülkenin "yengi-yenilgi" kavramları farklı anlam taşıyor. F. Almanya 1982'de yüzde 5.3 olan fiyat artışlarını yarıdan fazla düşürerek yüzde 2.2'ye ulaşıp başarılı sayılırken, Türkiye'de de hükümet "yüzde 50'lik rakamı yüzde 45'e düşürdüm" diyerek kendini başarılı sayıyor. Batılı ülkelerin ellerinde "bayram balonları"yla ayakları yere basarken, Türkiye de Mongolfier Kardeşlerin uçan balonunda dolaşıyor.*

DENEMEDEN

Can Yücel

Bandoo!..

Yeni Gündem
Sayı 7, 21-27 Nisan 1986

Hep düşünürdüm, niye bu adamlar, ellerinde tansiyon aracı, meyhaneleri dolaşırlar boyna. O adamlar ki taşıdıkları o acayip dikdörtgene benzerler; paranız ve ölüm telaşınız varsa, gömleğinizi sıvayıp ayıp yeriniz olan pazınızın oraya taktırdığınız alet... İşin tuhafı nedir biliyor musunuz? Meyhanelerde kim ne satıyorsa, o nesneye benzer derhal ve tedricen karidesi karidese, kukaresi kukarese en ağırı da kimbilir köpek satanlardır. Hangi eniği satıyorlarsa o hafta, o türle benzeşirler... Bu bence ekonomik bir finolaşma, kanişleşme, kurtlaşma, kangallaşma gibi bir şeydir... Hani diyecektim, şu tansiyon aracı var ya, demin değil, başta değindiğimiz... Ölüm telaşı... Nabız... Tansiyon... Gerilim... Ve sonra o hep Türkçe'de karşılığını aradığımız ritim... Musikîmizde Hamparsumdan bu yana bulamadığımız notadır bu... Yazmayı, yani kaydetmeyi öğrenemediğimizden istediğince *Türk Müziği* densin, hep dinleyip (ister sev ister sevme), eğlencene bakarak dilendiğimiz şeyin adı *Alaturkadır*. Öyle değil mi? Ne hakaret nefsimize? Bizler arabeske layıkız, arkadaşlar... Belki de biz huzur ve sükûna müstahakız. Bu tesbite teyet laf da şu olabilir: Bizim kulaklarımız bandoya müstahak. Başlayalım şimdi başka yerden. Bal Mahmut anlatmıştı: Sanırım, işgal İstanbul'unda (hâlâ öyle değil mi?) İdman Cemiyeti'nin, Taksim Talimhanesi'nde düzenlenen bir gösteride Paşa (hangisiyse artık...) onur konuğu hasta, gelemediği için nutuk atma mâdumlarına düşmüş... Miralay kaytarmış... Binbaşı özürlenmiş... Gide kala, paşanın yaveri Bal Mahmut'a düşmüş iş... Bal, başlamış hutbeye. Demiş ola ki: "Türkler suporun mucidi ve de mürşididir. Oku kim attı? Biz attık. Sorarım size, cirit ki, şu anda frenkler tarafından ama kral ve asillerce, polo... Biz icat etmişiz. O güreş var ya... Ki en müstehcen ve en müstekreh ıspordur, biz bulmuşuz aslını... At, kardeşler, bizlerle doğdu ve ayağı kırıldı... Onun için vurduk mavzerle (ki Alman yapısıdır). Biz Türkler ki, ısporun bânisiyiz... Atı biz bulduk, oku biz attık Altaylardan... Bizim Orta Asya'da kımız içip kızıl güreşen... At var ya... At... Ok..." ....laf o günkü Bal Mahmut'un mülazım-ı evvel havsalasında kıtlaşmış.. Kürsüde ya Bal Mahmut, sıkışınca *Bando* diye haykırmış... Biz ki, bu memleket efradı hep o hatiplerin sıkıştığında *Bando* diye haykırdığı bir diyarı gurbetîyiz. *Bando... Bando... Bando?..* Ha ne diyecektim şimdi? Baştan alalım. Nâzım var ya, en fazla nazım, en az mensur olanımız. Ne diyor biliyor musun? Ritim ve de ardından nabız diyor. Nabız işte bu. Bütün kabızlara karşı atan bir nabız... Biz buluyoruz atar damarlarımızın sesini... *Bu işte şiir. Bu işte musikî.* Ulan tansiyoncu, getir bana aletini. *Kaçmış* ama *kaçmış* benim nabzım. Hep aynı sayı değil mi? Memleketimin ve dünyanın nabzı. □

YAKLAŞAN GELECEK
BİR TÜRK HÂLÂ CİHANA BEDEL
1000 TÜRK LİRASI DA 1 DOLARA BEDEL

1886'dan 1986'ya ...

1 Mayıs 100 yaşında!

"Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin!"

MARX ve Engels'in yüce çağrısı, 138 yıldır ne anlamından, ne coşkusundan, ne heyecanından bir şey yitirdi. Eskimedi, eskitilemedi. İşçi sınıfının kazandığı her hakta, emperyalizmin düşen her kalesinde, sosyalist sistemin dipdiri gerçekliğinde dile geldi. Onun müjdelediği gerçek uğruna, insanı insan kılan o tek gerçeğin kazanılması için atılan her adım, düşenlerin kanıyla sulandı. İşçi sınıfının bu evlatları her yıl düştükleri günün yıldönümünde, ülkelerinin proletaryası tarafından anıldılar, anıları mücadelenin yeni kazanımlarında yükseldi, somutlandı. Böyle günlerden bir tanesi ise, tüm dünya proletaryası için acıların birliğe, öfkenin dayanışmaya, çaresizliğin mücadeleye dönüştüğü gün olarak sembolleşti. İşçi sınıfının, ülkelerin sınırlarını aşan uluslararası birliğinin ve dayanışmasının ifadesi oldu 1 Mayıs.

AMERİKA'da 18. yüzyılın son çeyreği derin ekonomik çalkantıların, tekelleşmeye yönelen kapitalizmin devri buhranlarından birinin yaşandığı dönemdir. İç savaş bitmiş, Kuzey'in sanayi kapitalistleri, Güney'in büyük toprak sahiplerini yenmiştir. Güney'in pamuk tarlalarında "köle" olarak çalıştırılan siyahlar, artık "özgürleşip" Kuzey'in fabrikalarında işçi olarak çalışacaklardır. Ama nasıl? Altüst olan ülke ekonomisi, savaşın getirdiği geçici hareketliliğin son bulması ve New York'tan California'ya sokakları dolduran milyonlarca işsiz... Kuzey ve Güney "tümenleri" artık açlar ve işsizler ordusunun insanlarıdır. Savaştan galip çıkan sanayi kapitalistleri ise emperyalist aşamaya sıçrayışın eşiğindedirler. Henüz dünya pazarını ellerine geçirecek kadar güçlü olmadıklarından dayandıkları tek şey, "ucuz, daha ucuz, en ucuz işgücü"dür. Yani, su ve ekmek fiyatına işgücü! Bu, savaşın acılarını, izlerini taşıyan milyonlarca insanın hunharca kıyımıdır.

1874 yılının başında dört eyalette işçi ücretleri yarı yarıya indirildi. Savaşın yıkımını hâlâ yaşayan ve yeterli örgütlenme düzeyine henüz ulaşamamış Amerikan işçileri yine de derme çatma örgütleriyle bu karara karşı çıktılar. 13 Ocak 1874 günü New York'ta bir miting düzenlendi. Kentin, kendisi de bir sanayi patronu olan belediye başkanı ilkin izin verdi. Ancak sonra vazgeçti. Ama Tompkins meydanı onbinlerce işçi ile dolmuştu. Bütün işçi mahalleleri miting meydanına doğru yürüyordu. Başlangıçta pek fazla direnç göstermeyen polis barikatlarını yaran işçi kitleleri meydanda toplanmıştı. İşçiler ücretlerin indirilmesine kesinlikle karşı olduklarını haykırdılar. Aynı anda eyalet polisleri ve savaş artıklarından oluşan şoven "milli muhafızlar" saldırıya geçti. Polis atlarının nalları altında yüzlerce işçi ezildi. Yüzlerce işçi tutuklandı. Miting dağıtıldı. Gece boyunca işçi mahallelerinde sürek avı düzenlendi. Direniş hunharca bastırıldı.

Ancak kıvılcım çakmıştı bir kere.

Tompkins mitinginin hemen ardından Pensylvania kömür işçileri direnişe geçtiler. Bölge polisinin sert tepkisi karşısında, direniş kısa zamanda ayaklanma haline dönüştü. Ancak sermaye daha örgütlüydü. Ajan provokatörler, grev kırıcıları, gangsterler harekete geçtiler. Sermayenin zorba gücü Pennsylvania kömür işçilerinin direnişini de kırmayı başardı. Uzun yıllar önce işçilerin arasına sızdırılmış bir ajanın tanıklığı ile bütün işçi önderleri birer birer tutuklandı. Toplanan 24 işçi önderinin 10'u hemen asıldı. Diğerlerine çeşitli hapis cezaları verildi.

Ama yaşam ya da ölüm sınırında çarpışan işçilerin direnişi söndürülemiyordu. Her gün bir sanayi kentinde bir direniş patlak veriyor, ücretler için kıyasıya bir ölüm kalım savaşı veriliyordu.

1877 yılı sonuna kadar direnişler, kırıla kırıla sürdü. Amerikan işçi sınıfı üst üste şehitler verdi. Aynı günlerde burjuva basınında şunlar yazıyordu: "Ekmek ve suyla yaşayamayan bir insan zaten yaşamaya layık değildir. Unutulmamalıdır ki düşük ücretle çalışmak isteyen yığınları, bir avuç anarşist-komünistin engellemeye hakkı yoktur. Ezileceklerdir. Ülkede devletin kanunları yürürlüğe girecektir!" (Washington News)

Ülkede "devletin kanunları" yeniden yürürlüğe girdi. 1877 direnişleri hem de en kanlı bir şekilde bastırılmıştı. Amerikan işçi sınıfı bu savaştan yenik çıktı. Ne düşürülen ücretler yükseltilebilmiş, ne de işgücü sekiz saate indirilebilmişti.

Görünüş böyleydi gerçekten. Görünüşe göre Amerikan işçi sınıfı sinmişti. Ama bu durgunluk aldatıcıydı. Fırtına öncesinin belirtileriydi sadece. Bu geleceğin direnişlerine gebe durgunluk dönemi boyunca (1877-1886) büyük endüstri kentlerinde, kent varoşlarında, kiliselerde, biraraya geldikleri her yerde işçiler toplantılar, konferanslar düzenliyor; Amerikan işçi sınıfı hareketinin önderleri, kitleleri ekonomik-demokratik haklar için örgütlü mücadeleye hazırlıyorlardı.

Küllenmişe benzeyen kıvılcım 1886 yılında yeniden parladı. Ama şimdi daha örgütlü, daha yaygın olarak. Slogan bütün ülkede tekti: "Sekiz Saatlik İşgünü İçin..."

1886 ilkbaharı "yoklama" direnişleriyle geçti. Nihayet Amerikan işçi hareketinin önderleri bütün ülke çapında genel grevin 1 Mayıs 1886 günü başlamasına karar verdiler.

Lingner'in 1 Mayıs 1935 için hazırladığı afiş.

YAYINDAN FIRLAYAN OK

Dünya işçi hareketi tarihine

Yayından fırladı ok!
Menzil ırak,
Çok ırak,
Çok!
Hedeften bir eser yok!..
Menzil ırak,
çok ıraktı.
Ok uçuşta usta değil çıraktı,
havalarda kanlı kanat kırıkları bıraktı!
Her an,
peşinde kalan,
bu ince uzun kuşun;
uzun ihtizazları çarpan ve çarpılan bir uçuşun!
Bu uçuş,
yıllarca yıllar
kadar yıl sürdü.
Vaktaki gün doğusu kanla köpürdü,
ok hedefin kırmızı kalbini gördü!..
Ok uçuşta usta oldu, gayri çırak değil!..
O ırak
menzil ırak değil!
Dede tarih–yayı veren,
biziz geren,
uçan ok ki, kavgamızdır kuş misali,
hedef, kurtuluş misali!..

Türkiye, 1925

NAZIM HİKMET

1 MAYIS 1886 VE SONRASI

SEKİZ saatlik işgünü talebiyle, ana sanayi merkezleri başta olmak üzere tüm ülkeyi saran genel grevin ilk günü olaysız kapandı. Ama burjuvazi dişlerini göstermekte gecikmedi. 3 Mayıs günü, Şubat 1886'dan beri grevde bulunan Chicago'daki McCormickHarvester fabrikası işçilerine karşı bir saldırı düzenlendi. Profesyonel grev kırıcılar, sarı sendikacılar, gangsterler ve ajanlar işe karıştılar. Grevci işçilerin arasına sızmış bir ajan provokatör polislere bir bomba fırlattı. İşaret verilmişti. Polis saldırıya geçti. Ama asıl çatışma profesyonel grev kırıcı "birlikler" ile grevci işçiler arasında oldu. Sonunda 4 grevci işçi (biri tekmelerle parçalanarak) öldürüldü.

Olayı protesto etmek üzere 4 Mayıs sabahı Haymarket Meydanı'nda üç-dört bin kişilik bir işçi kitlesi toplanmıştı. Miting polis kordonu altında başladı ve sürdü. Bitmesine az bir zaman kala yine bir provokasyon sergilendi. Polis barikatının hemen önünde bir bomba patladı... Polis derhal işçilerin üzerine ateş açtı. Çatışma her zamankinden daha sert oldu. 7 polis öldü, 67 polis ise yaralandı. İşçilerin ise polisin rastgele ateşi altında ne kadar kayıp verdiği saptanamadı.

Haymarket katliamının hemen ardından yoğun bir tutuklama kampanyası başlatıldı. Haziran 1886'da başlayan sözde yargılamanın "sanıkları" sekiz saatlik işgünü mücadelesinin önde gelen militanları olan sekiz işçi lideriydi: August Spies, Albert Parsons, Samuel Fielden, Eugene Schwab, Adolph Fischer, George Engel, Louis Lingg ve Oscar Neebe. Önyargılı bir hakim, olağan işleyişin dışında tek tek seçilerek belirlenmiş bir jüri ve basın-yayın araçlarıyla körüklenen bir histeri havası içerisinde başlayan davanın sonucu daha başından belliydi. Birbuçuk yıl kadar süren düzmece yargılamadan sonra Neebe 15 yıl ağır hapse, diğer yedi işçi önderi ise idama mahkum edildiler.

Mahkeme kararının okunmasından önce Spies son söz olarak "bir sınıfın temsilcisi olarak bir başka sınıfın temsilcilerine karşı konuşuyorum" diyerek davanın özünü vurguluyor, Haymarket trajedisinin işverenlerin sekiz saatlik işgünü için mücadeleyi boğmak üzere polisi ve mahkemeyi kullandığı bir bahaneye dönüştürüldüğünü gösteriyor ve şöyle diyordu: "Eğer bizi asarak işçi hareketini yok edebileceğinizi sanıyorsanız, asın. Burada sadece bir kıvılcımı yok etmiş olacaksınız. Önünüzden, arkanızdan, her yerden yeni alevler fışkıracak. Bu, yerin altından gelen bir yangındır, bu yangını söndüremeyeceksiniz."

Parsons, Spies, Fischer ve Engel Amerikan işçi sınıfı tarihinde Kara Cuma (Black Friday) olarak anılan 11 Kasım 1887 günü asıldılar. En gençleri Lingg idamdan bir gün önce hücresinde ölü bulundu. Fielden, Schwab ve Neebe ise ülke içinde ve tüm dünyada sürdürülen kampanya sonucunda Haziran 1893'te özgürlüklerine kavuştular. Eyaletin yeni valisi, kararın bir af değil, bir haksızlığın düzeltilmesi olduğunu açıklıyordu.

Bastırılmasına rağmen 1 Mayıs 1886 genel grevinin başarısı ve işçi önderlerinin yargılanması sırasında yürütülen propaganda ve dayanışma, 1 Mayıs'ı herhangi bir gün olmaktan çıkarmış ve burjuvaziye karşı direnişin ve bu direnişin o günün koşullarında somut bir ifadesi olan sekiz saatlik işgünü için mücadelenin sembolü haline getirmişti.

1888 Aralık'ında toplanan Amerikan İş Federasyonu (AFL) Genel Kurulu'nda sekiz saatlik işgünü hakkı elde edilinceye kadar her yıl ülke çapında gösteriler düzenlenmesi kararlaştırıldı. Genel Kurul bu gösterilerin ilkinin 1 Mayıs 1890 günü yapılmasına ve her yılın 1 Mayıs'ında da tekrarlanmasına karar verdi.

Aynı yıl Belçika ve Fransa'daki merkezi işçi sendikaları da işgününün sekiz saate indirilmesi için ülke çapında gösteriler düzenlenmesi ve genel grev ilan edilmesini kararlaştırmışlardı. Sekiz saatlik işgünü için mücadele bilinci ve kararlılığı belli başlı sanayi ülkelerinde proletarya içinde kök salmıştı.

1889 yılında bilimsel sosyalizmin iki büyük kurucusundan Friedrich Engels'in önderliği ile Fransız marksistleri 14-21 Temmuz'da Paris Kongresi'ni topladılar. II. Enternasyonal'in kuruluş kurultayı olan Paris Kongresi yılın belli bir gününün işçi sınıfının uluslararası birliğinin ve dayanışmasının kutlandığı, demokratik-ekonomik hakları için direnişe geçtiği bir gün olarak belirlenmesine de karar veriyordu. Kongre bu günü tespit etmişti: 1 Mayıs.

Amerikan işçi sınıfı 1 Mayıs 1890'ı çetin bir genel grevle kutladı. O gün, Avrupa'da da yoğun gösteriler oldu. Örneğin, günün Fransız Maliye Bakanı hatıra defterine şunları yazacaktı:"Bugün Fransa'da endüstri, üretim yapmadı. Sanayide hayat durdu. Tıpkı ortaçağ günleri gibi bugün. Fabrika düdükleri ötmüyor..."

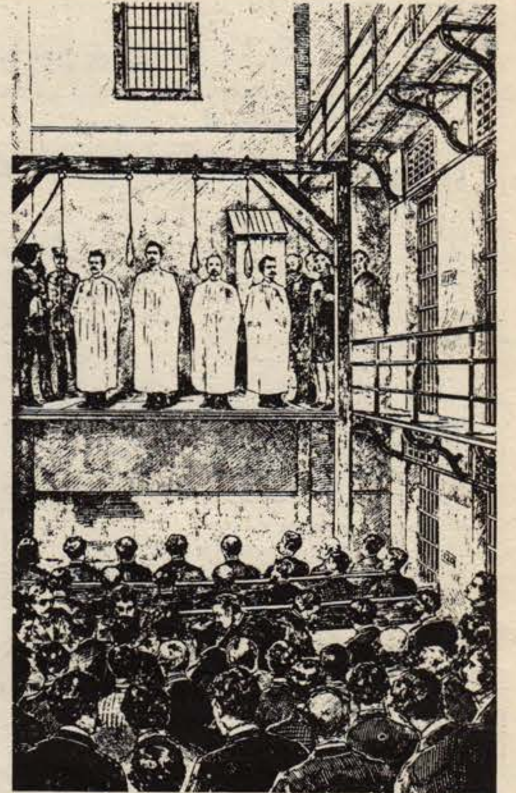
İngiliz işçi sınıfı liderleri ise genel grev yapma imkanı olmadığından 1 Mayıs'ı izleyen Pazar günü (4 Mayıs) Hyde Park'ta büyük bir gösteri düzenlediler. Muazzam bir gösteriydi bu. Yüzbini aşkın bir işçi kitlesi marşlar ve türküler söyleyerek, bayraklarını dalgalandırarak yürüdü. Dev gösteriyi izleyen Engels şöyle diyecekti:"1890 yılının 4 Mayıs günü İngiliz işçi sınıfı uluslararası ordu ile birleşti."

1890'dan bu yana geçen 96 yıl boyunca bütün ülkelerin işçileri 1 Mayıs'ı kutlayageldiler. 1 Mayıs kimi zaman meydanları dolduran coşkun kalabalığın haykırışında, kimi zaman yalnızca göğüse takılan bir kırmızı karanfilde dile geldi. Sekiz saatlik işgücü mücadelesinin sınırlarını aşan 1 Mayıs, bizzat kendini kabul ettirmesinden başlayarak, tüm dünya işçilerinin güncel ekonomik taleplerinden, evrensel barış, özgürlük ve sosyalizm adına somut kazanımlara uzanan yoğun ve çetin mücadelelere sahne oldu.

TÜRKİYE'DE 1 MAYIS'LAR

YÜZYILIN başından itibaren, özellikle uluslararası işçi sınıfı hareketinin etkilerinin iyice hissedildiği Makedonya, Kuzey Yunanistan, Bulgaristan, Güneydoğu Yugoslavya gibi yörelerde yankısız, küçük gösteriler halinde de olsa, 1 Mayıs kutlanıyordu. Çoğunluğunu Osmanlı İmparatorluğu'nun Reji İdaresi'nde (tütün tekelinde) çalışan işçilerin oluşturduğu örgütlü sendikal-siyasal kuruluşlar Üsküp ve Selanik gibi o dönemin sanayi merkezlerinde 1 Mayıs'ı heyecanla kutladılar. 1906-1911 yıllarında yer alan bu törenlerden özellikle 1911'de Selanik'te yapılan güçlü bir gösteriydi.

Başkent İstanbul'da 1912 yılında yapılan küçük anma gösterisi basına "Pangaltı'daki Belvü Bahçesi'nde Osmanlı sosyalistlerinin yönetiminde 1 Mayıs Bayramı kutlandı" şeklinde yansıyacaktı. Oysa aynı gün Selanik'te binlerce işçi ses getiren bir gösteri düzenlemişlerdi. Yine de en etkili ve önemli 1 Mayıs gösterisi için savaş sonrasını, 1921 yılını beklemek gerekecekti.

Spies, Fischer, Engel ve Parsons'un 11 Kasım 1887'de idam edilmeleri.

1921 yılı, III. Enternasyonal'in bütün halklara özgürlük için mücadele çağrıları yaptığı, "Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin" sloganının yankılandığı günlere tanıktır. Enternasyonal ruh bütün ülkelerin işçileri arasında canlılık kazanmakta, sosyalist kadrolar, örgütler çalışmalarına hız vermektedir. İşte İstanbul'da o yıl 1 Mayıs bu enternasyonal havayı yansıtan bir canlılık içinde kutlanacaktır. O gün, İstanbul'da işçiler, özellikle tramvay ve tersane işçileri başta olmak üzere ulaştırma işçileri işi bırakmışlar, üzerlerinde mavi işçi tulumları, yakalarında kırmızı rozetleriyle Enternasyonal'i söyleyerek yürüyüşe geçmişlerdi.

1922 yılı 1 Mayıs'ında ise, İstanbul, Ankara, İzmir gibi önde gelen kentlerde kitle hareketleri, mitingler yapıldı; İstanbul'da emperyalist işgale rağmen Türkiye İşçi Derneği, Beynelmilel İşçi İttihadı gibi işçi kuruluşları yürüyüş yapmışlar, işçiler Enternasyonal'i söyleyerek yürümüşlerdir. İstanbul, Ankara, İzmir ve Adapazarı'nda kutlanan 1923 yılı 1 Mayıs'ı sosyalistlerin tevkifatına, bildiri dağıtıldığı gerekçesiyle İstanbul Beynelmilel İşçi İttihadı'nın kapatılmasına sahne olacaktır.

1923 İzmir İktisat Kongresi'nde, burjuvazi 1 Mayıs'ı saptırmak için, o kongreye katılan sözde işçi temsilcilerinin talebini tahrif ederek 1 Mayıs'ı "Bahar Bayramı" ve tatil ilan etmiştir.

1924 yılında 1 Mayıs kutlamaları büyük engellerle karşılaşacaktır. Amele Birliği merkezinde kutlamaya ve Enternasyonal'in çalınmasına izin verilmeyecek, Aydınlık dergisi idarehanesi aranacak, aynı yıl kurulmuş olan Amele Teali Cemiyeti 1 Mayıs'ta broşür yayınladı diye kapatılacaktır. Yine de Ankara, Adapazarı ve İzmir'de coşkulu törenler yapılacaktı. 1 Mayıs 1925'te "Mayıs 1 Nedir?" broşürü yüzünden Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi Başkanı Dr. Şefik Hüsnü ve diğer sosyalistler hakkında dava açılacak, dava sonucunda altı kişi yedi yıl, altı kişi on yıl, dört kişi de onbeş yıl küreğe mahkum edilecekti.

Çok sayıda işçinin katıldığı 1928 yılı 1 Mayıs'ından sonra burjuvazi terör ve baskısını bir "gelenek haline" getirdi. O kadar ki daha sonraki yıllarda önde gelen işçi önderleri ve işçi sınıfı sosyalistleri, 1 Mayıs'a birkaç gün kala gözaltına alınıyor, birkaç gün sonra da serbest bırakılıyorlardı.

Ancak işçi sınıfı sosyalistleri ve bilinçli işçiler bütün bu baskılara rağmen 1 Mayıs'ı kutladılar. Binbir tehlikeyi göze alarak, bildiriler yayınlayarak, toplantılar düzenleyerek, işçi sınıfının evrensel dayanışma ve birliğinin bayramını kutladılar.

1 Mayıs 50 yıla yakın bir süreden sonra ilk kez 1975 yılında Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin düzenlediği bir salon toplantısıyla kutlandı. 1976'dan başlamak üzere DİSK'in öncülüğünde düzenlenen açık hava toplantıları, burjuvazinin baskısına rağmen 1 Mayıs geleneğinin işçi sınıfının bilincinden ve yüreğinden atılamadığını kanıtladı. Ne var ki daha ertesi yıl 1977'de polis-faşist işbirliği ile düzenlenen 1 Mayıs katliamı, burjuvazinin 1 Mayıs'ı hiç de kolay hazmedemeyeceğini gösteriyordu. 1978'de daha geniş ve yoğun bir katılım olması, 1977 katliamının işçileri, emekçileri sindiremeyeceğini, 1 Mayıs'ı kutlamaktan alıkoyamayacağını gösterdi. 1979 ve 1980 yıllarında sokağa çıkma yasağı ve sıkıyönetim önlemleri burjuvazinin büyüyen 1 Mayıs korkusunun ifadeleriydi.

Bu yıl 1 Mayıs'ı tüm dünya işçileri bir kez daha kutluyorlar. Dünyanın çeşitli ülkelerinde meydanları dolduran kalabalıkta, yakaya takılan bir kırmızı karanfilde, sözlerden fazlasını ifade edebilecek bir sessizlikte dile geliyor 1 Mayıs. Ve tek bir çağrıyı yükseltiyor: *"BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ, BİRLEŞİN!"*